

ΜΑΡΤΙΟΣ 1872.—ΤΕΥΧΟΣ ΑΑ΄.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Τὸ οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος ὅτι ὀρθῶς ἐρρέθη πλείστοι κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ διαφόρους περιστάσεις συνωμολόγησαν. Ὅθεν τὰ καινὰ ὑπάρχουσι σχετικῶς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὧν ἄλλοι μὲν οὐδόλως περὶ πολλῶν ἤκουσαν, ἄλλοι δὲ ἀκούσαντες, ἔπειτα διὰ τὴν πρόσοδον τοῦ καιροῦ ἐλησμόνησαν. Διὰ ταῦτα κρίνομεν καλὸν νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὰς σελίδας τοῦ *Μέντορος* ὅτι ἀπαντῶμεν καὶ διδακτικὸν καὶ τερπνὸν εἰς διάφορα συγγράμματα οὐχὶ ὡς καινόν, ἀλλ' ὡς τι τὸ ὅποιον ἴσως πολλοὶ τῶν ἀναγινωστῶν τοῦ περιοδικοῦ τούτου, καὶ τοὶ γινώσκοντες, οὐχ ἤττον δὲν θὰ δυσαρεστηθῶσι καὶ αὐθις νὰ ἀναγνώσωσι.

Τοιαῦτά τινα λ. χ. εἰσὶ τὰ ὅσα ὁ κ. Τιμολέων Ε. Δρακούλης ἐν ἀρχῇ τῆς *Ζωολογίας* του λέγει καὶ τὰ ὅποια λίαν εὐφραδῶς διδάσκουσι τίς ὁ σκοπὸς καὶ τίς ἡ ὠφέλεια τοῦ τερπνοτάτου ἐκείνου μαθήματος, ὑπερ *Φυσικῆ Ἱστορίας* ὀνομάζεται. Περὶ τῆς *Φυσικῆς Ἱστορίας* ἔγραψε καὶ ἄλλοτε ὁ *Μέντωρ* (ἴδε Τομ. Α΄ σελ. 259), ἀλλὰ δὲν ὀκνεῖ καὶ παλιν νὰ ἐπανέλθῃ, διότι αὕτη εἶνε ἐν ἑξ ἐκείνων τῶν μαθημάτων, τὰ ὅποια θαυμασιῶς προσπελάζουσι τὸν ἀνθρώπον πρὸς τὸν Πλάστην του.

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς *Φυσικῆς Ἱστορίας*, λέγει ὁ κ. Δρακούλης, ἐννοοῦσι τὴν ἐπιστήμην, ἣτις ἐνασχολεῖται

α.) Περὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς διασπαρμένων ἢ πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς μάξης αὐτῆς συνηνωμένων σωμάτων,

β.) Περὶ τὰ φαινόμενα, ὧν τὰ σώματα ταῦτα εἰσὶν ἕδρα, (MENTOR. Τομ. Γ΄. Τεύχος ΑΑ΄.)

γ.) Περὶ τοὺς πρὸς διάκρισιν αὐτῶν ἀρμοδίους χαρακτῆρας καὶ δ.) Περὶ τὸν δρόμον τῆς ἐνεργείας αὐτῶν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς δημιουργίας.

Τὸ σταδίον τῆς, καθὼς βλέπομεν, εἶνε ἄπειρον καὶ ἡ σπουδαιότης τῆς δὲν εἶνε τῆς ἐκτάσεώς τῆς κατωτέρα.

Τὸ τόσον μέγα καὶ ἀρμονικὸν τῆς φύσεως θέαμα, δεικνύον πόσον τὸ πραγματικὸν ὥραϊον τῆς Δημιουργίας εἶνε ὑπεράνω τοῦ ἰδανικοῦ ὥραϊου τῶν ἀνθρωπίνων ἐφευρέσεων, ὑψώνει ταύτοχρόνως τὴν ψυχὴν καὶ ὀδηγεῖ ἀδιαλείπτως τὸ πνεῦμα εἰς ὑψηλοὺς καὶ ὑγιεῖς στοχασμούς. Ἡ γνώσις ἡμῶν αὐτῶν καὶ τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς ἀντικειμένων δὲν ἔγινε διὰ νὰ ἰκανοποιῇ μόνον τὴν ἀνάγκην ἐκείνην τῆς μαθήσεως, ἣτις ἀναπτύσσεται πάντοτε καθ' ὅσον ὁ νοῦς ἐκτείνεται—ἀπ' ἐναντίας εἶνε αὕτη ἀναγκαία τις βᾶσις ἄλλων σπουδῶν, εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀρμοδία νὰ διδῇ εἰς τὰς κρίσεις τὴν ὀρθότητα ἐκείνην, ἀνευ τῆς ὁποίας τὰ λαμπρότερα προτερήματα χάνουσι τὴν ἀξίαν των καὶ εἰς τὸν δρόμον τοῦ βίου πλανῶσι συχνότερα παρ' ὅτι ἄγουσιν εἰς σκοπὸν τινα ὠφέλιμον. Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν πόση εἶνε ἡ πραγματικὴ σπουδαιότης τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἀρκεῖ

α.) Νὰ στοχασθῶμεν τὰ εἰς τοὺς κόλπους τῆς γῆς ἐγκεκλεισμένα πλοῦτη καὶ τὰς ὑπερσείας, τὰς ὁποίας ἡ Γεωλογία καὶ ἡ Ὄρυκτολογία προσφέρουσι καθ' ἑκάστην εἰς τὴν βιομηχανίαν.

β.) Νὰ ἴδωμεν τὰ τόσον ποικίλα καὶ ὥραϊα φυτὰ, ἅτινα πληροῦσι τὰς ἀνάγκας μας μετὰ τσαύτης ἀφθονίας.

γ.) Νὰ συλλογισθῶμεν ὅτι ἡ *Φυσικὴ Ἱστορία* εἶνε ἡ ὀφείλουσα νὰ χρησιμεύῃ ὡς ὀδηγὸς εἰς τὴν *Γεωργικὴν*.

δ.) Ν' ἀπαριθμήσωμεν τὰ ζῶα ἐκεῖνα, ἅτινα μᾶς δίδουσι τὸ ἔριον, τὴν μέταξαν καὶ τὸ μέλι καὶ παρέχουσιν ἡμῖν τὴν δύναμιν, τῆς ὁποίας στερούμεθα, ἢ ἅτινα, μακρὰν τοῦ νὰ ᾔηε εἰς ἡμᾶς ὠφέλιμα ὡς τὰ προειρημένα, καταστρέφουσι τὰς συγκομιδὰς ἡμῶν.

ε.) Νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἀσθενειῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας πάσχει ἐνίοτε ἡ μηχανὴ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ πεισθῶμεν ὅτι ἡ ἱατρικὴ ἐνεργεῖ εἰς τὸ σκότος, ὁσάκις δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σπουδῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ Φυσικὴ Ἱστορία πρέπει ν' ἀποτελῇ ἐν ἑκ τῶν στοιχείων παντὸς ἐλευθερίου συστήματος ἀνατροφῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπιστήμη τόσο ἐκτεταμένη καὶ δυσερέυνητος ἀπαιτεῖ χρόνον, τὸν ὅποιον αἱ ἄλλαι κλασικαὶ μελέται δὲν ἐπιτρέπουσιν, ἕνεκα δὲ τούτου πάντες νὰ ᾔηε φυσιολόγοι δὲν δύνανται, τὰ μάλιστα ἀπαισθητὴ καθίστατο πάντοτε ἡ ἔλλειψις περιοδικῶν συγγράμματος ἀποκλειστικῶς περὶ τὴν ἐπιστήμην ταύτην ἀσχολουμένου, ὅπερ ἐκ διαλειμμάτων καὶ τακτικῶς νὰ χορηγῇ καὶ τοῖς Ἑλλησι τροφὴν τοιαύτην διανοητικὴν, ἀφοῦ ἔλα τὰ ἄλλα πεπολιτισμένα ἔθνη βρίθουσι τοιούτων ἀναγνώσμων.

Σήμερον ἡ ἔλλειψις αὕτη κατὰ μέγα μέρος ἀνεπληρώθη χάρις εἰς τὸν Τακτικὸν καθηγητὴν τῆς Βοτανικῆς ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ Ἐφορὸν τοῦ βοτανικοῦ κήπου καὶ τοῦ δημοσίου δειδροκομείου κύριον Θεόδωρον Π. Ὁρφανίδην, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους ἤρξατο ἐκδίδων κατὰ μῆνα περιοδικόν, οὗ ὁ τίτλος

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ.

Τοῦ ἀξιολόγου τούτου περιοδικῶ ἀναγνόντες τὸ Α'. φυλλάδιον, συγχάρομεν ἀπὸ μέσης ψυχῆς τοῖς ὁμογενέσιν ἡμῶν ἐπὶ τῇ τοιούτου καὶ τερπνοῦ καὶ ὠφελίμου ἀναγνώσματος ἀποκτῆσαι καὶ ἐκφράζομεν δημοσίᾳ τὴν πρὸς τὸν κ. Ὁρφανίδην ἐπὶ τούτῳ ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην, ἀναγγέλλοντες ὅτι συνδρομητὰ καταγράφονται καὶ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Μέντορος. (1)

» Εἰ δέ κεν ἐργάζῃ, τάχα σε ζηλώσει ἀεργὸς πλουτεῦντα πλούτων, δ' ἀρετὴ καὶ κῆδος ὀπηδεῖν» (Ἡσιόδ. Ἔργα καὶ ἡμέραι βιβλ. Α'. στ. 310—311) εἶνε ἡ ὠραιότητὴ ἀφειρηρία, ἀφ' ἧς τὰ Γεωπονικὰ ἤρξαντο τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν.

Περιεχόμενα τοῦ Α'. φυλλάδιου εἰσι 1 Πρόλογος, ἐν ᾧ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ τὰ μάλιστα δυσάρεστον ὅτι μόλις τὸ ἡμισυ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος ἐργάζεται, τὸ δὲ περισσώτερον τοῦ ἡμίσεος μέρους τρώγει.—2 Ὅποῖός τις πρέπει νὰ ᾔηε ὁ γεωπόνος. Ἐνταῦθα ἐν ἄλλοις καὶ τὸ ὅτι ὁ γεωπόνος διὰ νὰ γίνῃ κάπως καλλίτερος ὀφείλει καὶ νὰ ἐξοδεύῃ τὸν καιρὸν του εἰς ἀνάγνωσιν ὠφελίμων βιβλίων καὶ οὐχὶ ὑβριστικῶν καὶ κομματικῶν ἐφημερίδων.—3 Στοιχεῖα Βοτανικῆς ἀναγκαῖα εἰς κάθε ἀνθρώπον.—4 Φυσικαὶ καὶ Χημικαὶ γνώσεις ἀναγκαῖαι εἰς τὸν γεω-

(1) Συνδρομὴ ἐτησίᾳ διὰ τοὺς ἐν Τουρκίᾳ δραχ. 18.

πόνον.—5 Δειδροκομία. Νέον εἶδος σταφυλῆς.—6 Ἀνθοκομία, καλλιέργεια τῆς Ἰαπωνικῆς Καμελλίας.—7 Διάφορα. Εἰσαγωγὴ σιτηρῶν καὶ ζώων ἐν Γαλλίᾳ. Κατάργησις τοῦ εἰσαγωγικοῦ τέλους διαφόρων τροφίμων ἐν Βελγίῳ. Περὶ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ λοιμοῦ τῶν βοῶν.

Ἐκ τῶν περιεχομένων τούτων ἐν τοῖς Γεωπονικοῖς μεταφέρομεν τὸ

ΝΕΟΝ ΕΙΔΟΣ ΣΤΑΦΥΛΗΣ.

Πρὸ τετραετίας ἔλαβον παρὰ τοῦ φίλου μου κυρίου Ἰωάννου Νικολαΐδου τοῦ Κρητὸς καλῶσιον σταφυλῶν λευκῶν καὶ ὠραιστάτων ἠπλώσα τὴν χεῖρά μου, διὰ νὰ λάβω τινὰ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐξεπλάγην ἰδὼν ὅτι τὸ καλῶσιον δὲν περιεῖχεν εἰμὴ μίαν καὶ μόνην σταφυλὴν ζυγίσας αὐτὴν εὔρον ὅτι εἶχε βάρος περὶ τὰς δύο καὶ ἡμίσειαν ὀκάδας. Μετέβην λοιπὸν μετ' ὀλίγον εἰς τὸν οἶκόν του διὰ νὰ ἴδω τὸ κλίμα, ἐξ οὗ ἐκόπη ἡ σταφυλὴ αὕτη, καὶ εἶδον ὅτι πρὸς πολλὰς ἄλλας σταφυλάς, ὁμοίας μὲ τὴν πρὸς ἐμὲ σταλεῖσαν, ἔφερε καὶ τινὰς ἔτι μεγαλητέρας.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς σταφυλῆς πιστεύω ὅτι εἶνε ἀγνωστον ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἐγὼ οὐδαμῶ ἀπήνησα αὐτὸ. Ὡς τοιοῦτον δὲ νομίζω καλὸν νὰ τὸ καταστήσω εἰς τοὺς συνδρομητὰς μου γνωστὸν καὶ νὰ τὸ περιγράψω, παραθέτων καὶ τὴν εἰκόνα μιᾶς τῶν μικρότερων διακλαδώσεών της.

Ὁ κύριος Νικολαΐδης ἔφερε τὴν σταφυλὴν ταύτην ἐξ Ἰταλίας, λαβὼν αὐτὴν πρὸ δώδεκα ἐτῶν ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Φλωρεντίαν κτήματος τοῦ κυρίου Σαλβαγνιόλη (Salvagnoli), διασήμευ ἀνδρὸς διὰ τὴν κοινωνικὴν θέσιν του, τὸν πλοῦτον καὶ τὰς περὶ τὴν ἀγρονομίαν πολλὰς γνώσεις του· ἐν Ἰταλίᾳ ἡ σταφυλὴ αὕτη καλεῖται Una Regina, ἧτοι Βασίλισ τῶν σταφυλῶν (βασιλοστάφυλον). ἐφυτεῦθη δὲ παρὰ τοῦ κυρίου Νικολαΐδου παρὰ τινὰ τοῖχον τῆς εὐρείας αὐλῆς τοῦ οἴκου του, κειμένου ἔπισθεν τῶν ἀνακτόρων εἰς τὰς ἐχθὰς τοῦ Ἰλισσοῦ.

Καὶ τὸ μὲν κλῆμα διαφορὰν οὐσιωδῆ πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς Ἑλλάδος κλήματα δὲν ἔχει καθόσον ἀφορᾷ τὰ φύλλα, τὸν κορμὸν καὶ τοὺς κλάδους· διακρίνεται ὅμως διὰ τὴν πολυκαρπίαν του, τὸ μέγεθος τῶν σταφυλῶν, τὴν ποιότητα αὐτῶν καὶ τὸ σχῆμα τῶν ραγῶν.

Αἱ σταφυλαὶ ἔλαι, ὡς γνωστὸν, διαιροῦνται παρὰ τῶν Εὐρωπαίων ἀμπελοργῶν εἰς δύο κατηγορίας Α'. εἰς σταφυλὰς τῆς τραπέζης ἢ φαγωσίμους, ὡς κοινῶς λέγομεν (raisins de table) καὶ Β'. εἰς σταφυλὰς τοῦ οἴνου (raisins pour vins, raisins pour l'office.) Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος σταφυλὴ ὑπάγεται εἰς τὰς σταφυλὰς τῆς τραπέζης καὶ ἔχει τὰ ἀκόλουθα χαρακτηριστικά.

Εἶνε κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ βάρος μεγαλειτέρα τῆς Συριακῆς (τῆς κοινῶς λεγομένης Συρίκι) καὶ ζυγίζει κατὰ μέσον ὄρον ἀπὸ μίαν καὶ ἡμίσειαν μέχρι τριῶν ὀκάδων· ἔχει χροῖμα λευκοκίτρινον, ὅταν καλῶς ὠριμάσῃ, καὶ ράγας μεγάλας περὶ τὰ τρία καὶ τέσσαρα ἑκατοστὰ τοῦ γαλλικοῦ μέτρου, ἐχούσας διάμετρον πρὸς τὸ ἄνω μέρος δύο περίπου ἑκατοστῶν, πρὸς τὸ κάτω δὲ στενωτέρας καὶ τειγούσας εἰς τὸ κωνικὸν σχῆμα. Αἱ ράγες τῆς

σταφυλῆς ταύτης ἔχουσι χυμὸν ἄφθονον, σάρκα μίτη ὑδατώδη μήτε σκληράν, γεῦσιν δὲ γλυκυτάτην, καὶ ἴσως εἶνε αἱ γλυκύτεραι πασῶν τῶν σταφυλῶν ἢ ἐπιδερμίδος τῶν εἶνε λεπτή καὶ τρυφερά, τὰ ἐν αὐταῖς σπέρματα τὸν ἀριθμὸν δύο, ἐνίοτε δι' ἐξάμβλωσιν καὶ ἔν μόνον, χωρὶς νὰ ἦνε οὔτε μεγάλα οὔτε σκληρά. Μεταξὺ δὲ τῶν ραγῶν τῆς ἑλης σταφυλῆς ἀπαντῶνται καὶ τινες ὑπόκυρτοι ὡς ἐκεῖναι τοῦ ἀετονυχίου.

Καθ' ἡμᾶς ἡ σταφυλὴ αὕτη συγγενεῖται μὲ τὸ ροζάκι τῆς Σμύρνης καὶ τὸ ἀετονύχιον; ἔχουσα τοῦ μὲν πρώτου τὸ χρῶμα, τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν πυκνότητα τῆς σαρκός, τοῦ δὲ δευτέρου τὴν τρυφεράν ἐπιδερμίδα καὶ ἐνίοτε τὸ σχῆμα τῶν ραγῶν. Εἶνε δὲ ἡ ἀρίστη τῶν σταφυλῶν.

Τὸ βασιλοστάφυλον δὲν πρέπει, διὰ τὸ μέγεθος τῶν σταφυλῶν του, νὰ καλλιεργηθῆ εἰμὴ εἰς ἀναδενδράδας (κληματαριαῖς). Ἐὰν

καλλιεργηθῆ ὡς ἄμπελος, πολλὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ σταφυλῶν ἤθελον ἐγγίσει εἰς τὴν γῆν καὶ ἤθελον κατὰ μέρος βλαφθῆ.

Ὡριμάζει δὲ ἡ σταφυλὴ αὕτη κατὰ μῆνα Αὐγούστου, καὶ διατηρεῖται ἐπὶ τοῦ κλήματος μέχρι τέλους τοῦ Ὀκτωβρίου ἀβλαβῆς καὶ ἀναλλοίωτος.

Τοῦ εἶδους τούτου γίνεται ἐφέτος πολλαπλασιασμός ἐν τῷ δημοσίῳ δενδροκομίῳ, τὸ δὲ προσεχὲς ἔτος δύναται ὁ βουλούμενος νὰ λάβῃ ἐν κλήμα διὰ κεντράδια. Εἰς ἰδιοκτητίας δὲ γνωστούς μοι καὶ ἐφέτος δύναμαι νὰ δώσω κεντράδια, ἐὰν μέχρι τοῦ τέλους Φεβρουαρίου μοι ζητηθῶσι παρ' αὐτῶν. Παρεκάλεισα δὲ καὶ τὸν κύριον Νικολαΐδην νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ καλοῦ τούτου εἶδους καὶ οὐδόλως ἀμφιβάλλω ὅτι, ὅπως φιλοτίμως τὸ μετέδωκεν εἰς ἐμέ, θέλει εὐχαρίστως τὸ μεταδώσει καὶ πρὸς πάντα ἄλλον, ὅστις ἤθελε τὸ ζητήσει.

ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΦΙΛΑΥΤΙΑΣ.

Ἡ φιλαυτία, δηλ. τὸ νὰ ἀγαπᾷ τις ἑαυτόν, εἶνε ὁ φυσικὸς χαρακτήρ ὅλων τῶν αἰσθητῶν ὄντων. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς προσάτις καὶ σωτηρία τῆς υπάρξεώς μας. Μὲ τὴν φιλαυτίαν τρόπον τινὰ ἡ φύσις ἐξύμωσε τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου· ὁ ἀνθρώπος ἤθελε παῦσει τοῦ νὰ ζῆ ἄμα λείψῃ τὸ φυσικὸν τοῦτο αἶσθημα ἀπὸ τὴν ψυχὴν του. Πᾶς τις λοιπὸν χρεωστεῖ νὰ ἀγαπᾷ ἑαυτόν· ἀλλ' ἄρα γε μόνον ἑαυτόν; πλησίον τῆς πρὸς ἑαυτόν ἀγάπης ὁ Θεὸς ἐνεχάραξεν εἰς τὴν καρδίαν του καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην. «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.» Μὲ τοῦτο ἀποδεικνύει τὰ ὅρια τῆς φυσικῆς φιλαυτίας κατὰ πόσον πρέπει νὰ ἐκτείνωνται, διὰ νὰ ἦνε ἐπαινετή. Εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Θείας Προνοίας αἱ δύο αὗται πλάστιγγες, ἐξ ἴσου ἀναγκαῖαι διὰ τὴν εὐτυχίαν μας, χρεωστοῦσι νὰ φυλάττωσι μεταξὺ τῶν ἴσων καὶ δικαίαν ἰσορροπίαν. Διὰ νὰ φυλαχθῆ δὲ ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς, πρέπει ἡ ἐνέργεια τῆς μιᾶς νὰ βοηθῆ καὶ νὰ διορθῶν τὴν ἐνέργειαν τῆς ἄλλης. Εἰς τὴν στιγμήν δέ, καθ' ἣν ἡ ἀγάπη ἡμῶν αὐτῶν ἀποκτήσῃ ὑπεροχὴν ἐλθέριον ἐπάνω εἰς ὅλα τ' ἄλλα αἰσθημάτά μας, γίνεται ἔνοχος αὐξήθεισα θεωρεῖται ὡς πάθος μισητόν, τὸ ὅποιον οἱ παλαιοὶ μας πρόγονοι καὶ διδάσκαλοι τῆς ἠθικῆς ὠνόμασαν Αὐτοφιλαυτίαν, οἱ δὲ νεώτεροι ἐγωϊσμόν, παράξαντες καὶ συνθέσαντες τὴν λέξιν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἀντωνυμίαν ἐγώ. Φέρε δὴ ἐν ὀλίγοις ἐξηγήσωμεν τὰ αἰτία τῆς αὐτοφιλαυτίας καὶ ἀποδείξωμεν τὰς δυσμορφίας καὶ τὰ κινδυνώδη τῆς ἀποτελέσματα.

Εἰς τὴν ἀνατροπὴν τοῦ ἀνθρώπου ὀφειλομένον πάντοτε νὰ ζητῶμεν τὰς πρώτας ἀρχὰς καὶ τὰ πρώτα αἰτία τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν κακιῶν του. Ἐξερχόμενος ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς φύσεως, ἐξ ἴσου δύναται νὰ δεχθῆ ὅλας τὰς ἐντυπώσεις. Κατὰ τὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια ἐλέπει ἐκ παιδικῆς ἡλικίας, θέλει γίνει ἱκανὸς τῶν ὑψηλοτέρων ἀρετῶν, ἢ θέλει τραφῆ εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἀχρεϊστέρων παθῶν. Ἐὰν ἡμεθα προσκολλημένοι μόνον εἰς τὸ μερικὸν μας συμφέρον, μέρος τῆς κατηγορίας ἀνήκει εἰς τοὺς γονεῖς μας· εἰς τὴν μαλακὴν ἀνατροφὴν, τὴν ὅποian μᾶς ἔδωκαν, ἔρριψαν τὰ θεμέλια τῶν ταπεινῶν αἰσθημάτων μας. Ἀνατρέφοντες οἱ γονεῖς τὰ τέκνα τῶν μ' ὅλα τὰ ἀρέσκοντα τυφλῆς φιλοσοργίας; ἀδιακόπως θέλουσι φροντίζει περὶ αὐτῶν· οἱ γονεῖς μὲ τὸ παράδειγμά των τὰ διδάσκουσι νὰ θεοποιῶσι τὰς ἡδονάς, νὰ ἐκπληρῶσι τὰ θελήματά των καὶ νὰ εὐχαριστῶσιν ὅλας τὰς φαντασίας των, ὅσον ἄλογοι καὶ ἂν ἤθελον εἶσθαι. Τί γεννᾶται ἐκ τούτου; συνειθισμένα νὰ φαίνωνται τὸ μόνον ὑποκειμένον τῶν πατρικῶν καὶ μητρικῶν φροντίδων, καυχῶνται καὶ φαντάζονται παρὰ τὴν ἀξίαν των· ἐκτελοῦντες δι' αὐτὰ πᾶσαν θυσίαν, ἐπιφέρουσι μὲ τοῦτο τὴν ἄνηριαν, τὴν ἀμέλειαν καὶ ἐπομένως τὴν δυστυχίαν των· λατρεύουσι τὰ τέκνα των, ἔπειτα ἀποροῦσι πῶς δῆθεν λαμβάνουσι τὴν συνήθειαν νὰ ὑψηλοφρονῶσιν ὑπὲρ ὅλων τὸν κόσμον. Τὰ διδάσκουσι μὲ τὸ παράδειγμά των νὰ θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ὡς κέντρον ὅλων τῶν περὶ αὐτοὺς ὑποκειμένων, καὶ θέλουσι δυνηθῆ νὰ πιστεῦσωσιν, ὅτι κεντῶνται τῷ ὄγτι πρὸς εὐτυχίαν καὶ ἀγάπην τοῦ πλησίον των κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἐντολήν; τὰ ἐδίδαξαν ποτε ἐχθαίρων νὰ νικῶσι τὰς ὀρέξεις των; ἐνεφύτευσάν ποτε, εἰς τὰς

ψυχάς των καρποφόρα σπέρματα, ἐκ τῶν ὁποίων βλαστάνουσιν οἱ ὠραῖοι καρποὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος; ἐσυνείθισαν νὰ ἐκρίζωνουσιν ἀπὸ τὰς ψυχάς των τὰς ἀκάνθιας, ἀπὸ τὰς ὁποίας φυτρώνουσιν ὅλα τὰ ἐκνευρίζοντα τὴν ψυχὴν πάθη; Ὁ φόβος τῆς λύπης, ὁ φόβος τῆς ἐλαχίστης ἀηδίας, ὁ φόβος ὁ ἀνύπαρκτος καὶ γεννώμενος ἀπὸ τὴν φαντασίαν, ἐπαναφέρει φρίκην καὶ δειλίαν εἰς τὴν ψυχὴν των· ἡ δειλιὰ των καρδία δὲν θέλει συγχωρέσει οὐδέποτε ν' ἀφήσῃ τὴν ὀκνηρίαν καὶ νὰ ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν των. Οἱ γονεῖς διὰ τῶν διδασκαλιῶν καὶ παραδειγμάτων των ὀφείλουσι νὰ λατρεύουσι τὰ πάθη ταῦτα τῆς ψυχῆς των, νὰ προσφυλάττωσι τὴν ὑγίαν των μὲ τὰ λατρικὰ τῶν διδασκαλιῶν τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, διδάσκοντες αὐτὰ τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν εὐεργεσίαν, τὰς θυσίας εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, καθ' ὅλα τὰ ἱερὰ καθήκοντα τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ καθαρὰ καὶ ὑψηλὴ αὕτη ἠθικὴ, ἣτις ἔχει τὴν καθέδραν της εἰς τὴν συνήθειαν, ἀπαιτοῦσα ὑπέρτατον σέβας διὰ τοὺς θεοὺς νόμους, εἶνε τὸ μόνον μέσον τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ κανονίξῃ τὰς πράξεις μας· ἡ ἠθικὴ αὕτη, ἡ παρουσιάζουσα τὰς διδασκαλίαις της ὡς τόσους χρησμούς τοῦ αἰωνίου λογικοῦ, ὡς ἐκθέσεις τῆς θελήσεως τοῦ ὑπερτάτου ὄντος, ἡ προστάτις τῆς τάξεως καὶ τῆς ἰσότητος, εἶνε ἄρα γε τοῦ αἰῶνός μας καὶ τῆς ἀνατροφῆς μας; εἶνε σύμφωνος μὲ ἐκείνην τὴν ὁποίαν διδασκόμεθα ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν μεγάλων καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν, καὶ ἀπ' αὐτὸ προσέτι τὸ Εὐαγγέλιον; Αἱ ὠφέλειαι, ἃς ἡ ἀρετὴ μᾶς προξενεῖ, εἶνε ἡ μόνη ἀρχὴ τῶν ὑποχρεώσεών μας; αὐτὸ τὸ συμφέρον μας χρεωστεῖ νὰ μᾶς κατασταλήν δικαίους, φιλανθρωπίους, περιποιητικούς καὶ συμπαθητικούς. Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶνε ὠφέλιμος εἰς τὸν πράττοντα αὐτήν· εἶνε βέβαιον, ὅτι ψυχὴ εὐαίσθητος, ἐξέυρουσα νὰ συμμερίζεται τὰς λύπας καὶ τὰς ἡδονὰς τῶν ἄλλων, ἐτοιμάζει εἰς τὰς δυστυχίας της φίλους καὶ συμβοηθοὺς. Ἀναμφιδόλως φυλάττων τις τὰς ἀρετὰς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἀσφαλίζει εἰς ἑαυτὸν εὐτυχίαν· εἰς τὴν ἀνατροφὴν μας ἃς ζητῶμεν τὴν ἀξίαν τοῦ μέσου τούτου. Εἰς τὸ θεμέλιον τούτου ὀφείλομεν νὰ οἰκοδομῶμεν καθὲν οἰκοδόμημα τῶν καθηκόντων μας, ἐὰν θέλωμεν νὰ μὴ θεμελιωθῆναι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν ψυχὴν μας ἡ αὐτοφιλαυτία.

Ἐὰν παρατηρήσωμεν τὸν κόσμον, θὰ ἴδωμεν, ὅτι ἡ εὐτυχία ὀδηγεῖ πολὺ εἰς τὴν αὐτοφιλαυτίαν· εἰς ὅσους ἡ τύχη ἐχάρισε τ' ἀγαθὰ της, καὶ ὅσων ἡ ζωὴ ὑπῆρξεν ὅλη σειρά ἀλληλένδετος ἡδονῶν, σπανίως φροντίζουν διὰ τοὺς ἀδελφούς των περικυκλωμένοι ἐκ νεότητος ἐξ ὅλων τῶν ἀγαθῶν, δὲν ἠσθάνθησάν ποτε τὰ κέντρα τῆς ἀνάγκης, ἀλλ' ἐγνώρισαν μόνον τοῦ κόσμου τὰς εὐχαριστήσεις. Ἄπαντα τὰ φθοροποιὰ πάθη αὐξάνουσι, τρέφουσι καὶ ἐνδυναμόνουσι τὴν αὐτοφιλαυτίαν· ἅπαντ' εἰσι θυγατέρες τῶ ἰδίου συμφέροντος, οὐσαι πάντοτε ἐτοιμαὶ νὰ τῷ θυσιάζωσι τὸ γενικὸν συμφέρον ἢ φιλαργυρία, ἥτις, κωφὴ εἰς τοὺς στεναγμούς τῆς δυστυχίας, ἐπισύρει τὴν ἀχορταγίαν, τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν ἢ φιλοδοξία, ἥτις καταπατεῖ τὰ ἱερώτατα δίκαια, ὄλιγον γινώσκει τ' ἀληθῆ καλὰ καὶ ἐπαινεῖ τὸ πᾶν, ὅταν τὴν βδελγίαν εἰς τὸν σκοπὸν της· ἡ ὑπερηφάνεια, προτιμᾷ ἑαυτὴν πρὸ πάντων· τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ματαιότητος, εἰς ἣν

καταγίνονται ὅσοι ζητοῦσι νὰ θαυμασιώσῃ; περὶ τοῦ φθόνου, ὅστις κατατρώγει τὸν φθονερὸν ὡς ὁ ἴος τὸν σίδηρον; περὶ τῆς ζηλείας, χαίρεκακίας, δόλου καὶ ἄλλων τόσων φθοροποιῶν παθῶν; ἅπαντ' εἰσι πάθη μισητὰ καὶ μάλιστα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; ταῦτα τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τυφλώνουσι τὴν ψυχὴν, τὴν ἐμποδίζουσι ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ κοινοῦ καλοῦ, ἀπὸ τὰ αἰσθητά τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγαθοεργίας καὶ ἀπὸ τὴν εὐθεϊαν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης.

Ἐπάρχει λέγομεν ἄλλο τι δυσμορφότερον, μισητότερον, παρὰ ἄνθρωπον μὴ γινώσκοντα οὐδὲλως τὰ κοινὰ πάθη, ἀλλὰ ζητοῦντα νὰ εὐχριστήσῃ μόνον τὰ πάθη του; αἰσθανόμεθα, ὅτι ἐγεννήθημεν διὰ νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ὁμοίους μας; τῷ ὄντι δὲν εἶνε ἄλλο τι εὐχριστότερον, παρὰ νὰ ἦνέ τις τὸ ὑποκείμενον ἀγαθοεργίας τῶν ἄλλων ἄνευ ἀνταμοιβῆς; ἐὰν ἡ κοινωνία διαμενῇ μόνον μὲ ἀμοιβαίαις ἐκδουλεύσεως, ἐὰν ἅπαντες ὡς μέλη της ὀφείλωμεν νὰ τῆ γινώμεθα ὠφελίμοι, τί θὰ εἴπωμεν περὶ ἀνθρώπου, ὅστις, φροντίζων μόνον δι' ἑαυτὸν, ἀδιαφορεῖ περὶ τῶν ἁλιπῶν; Ὅταν τις ἔχη προτερήματα καὶ δυνάμεις ψυχικάς, δι' ἑλλείψιν δὲ ἀγαθοεργιῶν ματαιομένους· ὅταν γυμνάξῃ τὴν ψυχὴν του κατὰ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τὴν στερεὴν ἐναντίον εἰς τὰς φωνὰς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς λύπης; ὅταν εἰς τὸ μέσον τῆς κοινωνίας ὑψόνῃ τεῖχος χωρισμοῦ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν του καὶ ἑαυτοῦ, τότε ὑβρίζει τὴν φύσιν, προσκρούει εἰς τὴν γενικὴν ἀγάπην, παραβαίνει τοὺς πρώτους νόμους τοῦ γενικοῦ δικαίου, ἡ συνείδησις τὸν καταδικάζει, ἡ πατὴρ τὸν ἀρνεῖται ὡς τέκνον της καὶ ἡ θρησκεία τὸν ἀποδιώκει ἐκ τῶν θυσιαστηρίων της.

Οὐδεὶς δύναται ν' ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, ἐὰν δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους· ἄνευ ἀγαθοεργίας, ἀδύνατον ἔστι νὰ ὑπάρξῃ ἀληθὴς εὐσέβεια. Τὸ ὑπέρτατον Ὄν, τὸ ὁποῖον λατρεύομεν, εἶνε Θεὸς ἀγάπης, ὅστις κατὰ τὰ σχέδια τῆς ἀγάπης του ἐναγκαλιίζεται πᾶσαν πνοὴν καὶ κτίσιν· θέλει δέ, τὸ πᾶν ν' ἀφορᾷ πρὸς εὐτυχίαν τῶν αἰσθητῶν ὄντων. Πῶς λοιπὸν ἄνθρωπος αὐτοφιλαυτος (ἐγωϊστής) δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, τοῦ ὁποίου σπανίως μιμεῖται τὰ σύμβολα τῆς Δημιουργίας; πῶς θὰ τολμᾷ νὰ τὸν ὀνομάξῃ, μὲ τὸ γλυκὺ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, πατέρα του, λέγων «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κτλ.» ἐν ὅσῳ, ἀρνούμενος τοὺς ἀδελφούς του, λύει τὴν μετ' ἀλλήλων ἁρμονίαν καὶ διακόπτει τοὺς δεσμούς τῆς ἀδελφικῆς ἐνώσεως καὶ ἀγάπης; Θὰ ἐπαναλέγῃ προσευχάς; θὰ μετανίξῃ μέχρις ἐδάφους ἔμπροσθέν του· ἐξέυρουμεν δέ, ὅτι αἱ πράξεις τῆς λατρείας δὲν θεωροῦνται ἄλλοθεν, εἰμὴ ἐκ τῶν αἰσθημάτων, ὑφ' ὧν γεννῶνται, καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων ἅτινα παράγουσι. Ὅ,τι κατασταίνει τοὺς ἀνθρώπους φιλανθρωποτέρους, συμπαθητικωτέρους, ἀφιλοκερδέστερους, ἐμπεριέχει ὅλας τὰς διδασκαλίαις τῆς θρησκείας. Εἶνε δὲ βέβαιον, ὅτι ὅστις ἐδημιούργησε μὲ μόνον τὸν λόγον τὸ πᾶν ἐκ τοῦ μηδενὸς καὶ διὰ τοῦ δημιουργικοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἐμψυχώνει ἅπαντα τὴν ἀπειρίαν τῆς φύσεως, τὸ αὐτόνομον καὶ ἀμετάβλητον Ὄν δὲν ἔχει χρεῖαν δι' ἑαυτὸ τῶν θυσιῶν καὶ προσφορῶν μας, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ ἐπιμόνως νὰ ἐκτελῶμεν ὅλας τὰς κοινωνικὰς ἀρετὰς· καὶ ἡ θρησκεία οὐδεμίαν ἄλλην λατρείαν ἀπαιτεῖ, εἰμὴ τὴν τῶν ἀγαθοεργιῶν διδασκίαν, ὅτι καθαρὰ καὶ ἀμωμος θρησκεία εἶνε ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θεόν καὶ πατέρα ἡμῶν ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀγά-

πη αὕτη ἐστὶν ἡ μόνη ἀπόδειξις τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ζωὴ ὅλη τοῦ ἐν σπηλαίῳ καὶ ἐν φάτῃ γεννηθέντος Θεοῦ διδασκάλου ἡμῶν, ἐν σπηλαίῳ καὶ ἐν φάτῃ ὁ θρίαμβος τῆς φιλανθρωπίας, θέλει ἡ ζωὴ ἐκείνη, ἣτις ὑπῆρξεν ὁ θρίαμβος τῆς φιλανθρωπίας, θέλει εἶσθαι πάντοτε ἡ ὑψηλὴ διδασκαλία τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης καὶ ἡ αἰώνιος καταδίκη τῆς αὐτοφιλαυτίας.

Κ. Ι.

Ο ΕΜΜΑΝΗΣ ΣΟΦΟΣ ΚΑΙ Ο ΤΩΝ ΝΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ.

Πρὸ τινων ἐτῶν περιώνυμός τις γλωσσομαθῆς εὐρίσκειτο ἐν Λονδίῳ. Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ συνομιλήσῃ ἐν ταῖς σοφαῖς γλώσσαις μετὰ τινων ἐκ τῶν μάλιστα φημιζομένων ἀγγλων καθηγητῶν, ἐπέτυχε σύστασιν πρὸς τὸν πρῶτιστον ἐν τῷ Ὄξονείῳ πανεπιστημίῳ τοιοῦτον, ὅστις, γνωρίζων τὴν ἡμέραν καὶ τὸ μέσον τῆς ἀφίξεως τοῦ γλωσσομαθοῦς καὶ θέλων νὰ τὸν ἐκπλήξῃ, ἐτοποθέτησεν ἱκανοὺς ἐκ τῶν σπουδαστῶν ἐνδεδωμένους ὡς χωρικοὺς εἰς διαφόρους ἀποστάσεις ἐκατέρωθεν τῆς πρὸς τὴν πόλιν ἀγρούσης ὁδοῦ, ὁδηγῆσας αὐτοὺς νὰ τῷ ἀπαντήσωσι λατινιστί, ἑλληνιστί, ἑβραϊστί, γερμανιστί, γαλλιστί ἢ ἰταλισταί, ὅποτε ἤθελε τοὺς ἐρωτήσῃ, ἢ νὰ τῷ ἀποτείνωσιν οὗτοι ἐρωτήσεις εἰς ταύτας τὰς γλώσσας ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἐκεῖνος δὲν ἤθελε τοῖς ἀπευθύνει τὸν λόγον.

Κατὰ τὴν προσέγγισιν ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τινος τῶν σπουδαστῶν τούτων, ὅστις τὸν ἠρώτησε γαλλιστί ὁποία ὥρα ἦν; Τὸν ἀπήντησεν ἐφάνη ἕμῳς λίαν ἐκπεπληγμένος ἀκούσας χωρικὸν νὰ ὀμιλῇ ξένην γλῶσσαν· ἐνόμισε δὲ ὅτι πιθανὸν νὰ ἦν ἄτομον ἀνωτέρας τινὸς τάξεως, περιπεσὸν εἰς κακοδαίμονίαν. Ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του· ἀλλὰ, τῆς περιπερείας του διεγερθείσης, ἠρώτησε τὸν ἐπόμενον χωρικόν, ὃν πρῶτον συνήντησε, πόσον ἀπέχετο τῆς Ὄξφορδης. Κρίνατε περὶ τῆς ἐκπλήξεώς του, ὅτε ἔλαβε λατινιστί λαμπρὰν ἀπάντησιν. Ὅσον ἐπλησίαζε πρὸς τὴν πόλιν, τοσοῦτον ὁ θαυμασμός του ἠῤῥαυετο ἐκ τῶν εἰς διαφόρους ἀρχαίας καὶ νεωτέρας γλώσσας ἐρωταποκρίσεών του.

Ἀφίχθεις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ καθηγητοῦ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ἤδη ἔσχεν ἱκανὰς ἀποδείξεις περὶ τῶν ἐξόχων γνώσεων τῶν μελῶν τοῦ πανεπιστημίου, ὧν ἡ ἐπιρροή ἐξετάθη μέχρις αὐτῶν τῶν χωρικῶν τῆς ὁδοῦ.

— Ἀλλὰ, προσέθηκεν οὗτος, ἔχετε τινα, ὅστις νὰ ἐννοῇ ἐντελῶς τὴν γλῶσσαν τῶν νευμάτων εἰς τρόπον ὥστε ἀμέσως νὰ καθίσταται νοητός;

— Θέλω σὰς παρουσιάσει πρὸς τινα, ἀπήντησεν ὁ καθηγητῆς μετὰ στιγμιαίαν σκέψιν, ἐὰν εὐαρεστήσῃ νὰ συγγευματίσωμεν.

Ἡ πρόσκλησις ἐγένετο δεκτὴ, ὁ δὲ καθηγητῆς ζήτησας ἀδειαν λεπτῶν τινων ὑπέχετο νὰ συμβουλευθῇ ἕνα τῶν συναδέλφων του περὶ τοῦ πρακτέου.

— Ἄς ἐνδύσωμεν, εἶπεν οὗτος, ὡς σπουδαστὴν τὸν μονόφθαλμον Γεώργιον τὸν μανιῶδη καὶ σὲ βεβαίῳ ὅτι θὰ διασκεδάσωμεν ἀρκετὰ καλὰ μὲ τὸν δόκτορα τούτον.

— Δαμπρὰ ἰδέα, εἶπεν ὁ ἕτερος.

Ὁ Γεώργιος οὗτος, ὅστις δέον νὰ γίνῃ γνωστός, ἦν σκαιός τις, ὅστις εἶχεν ἕνα μόνον ὀφθαλμὸν καὶ ἐξετέλει μικρὰς τινας ὑπηρεσίας ἐν τῇ σχολῇ.

Μετὰ τὸ γεῦμα ὁ καθηγητῆς ἐζήτησε τὸν Γεώργιον καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι κύριός τις, ἀκούσας πολλὰ περὶ τῆς φήμης του, ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ καὶ ὅτι ὄφειλε νὰ τὸν ἐνταμώσῃ κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἐπιούσης εἰς ὀρισμένον τι μέρος· ἀλλ' ὅτι ὁ κύριος οὗτος ἦν εἰς ἄκρον κωφὸς καὶ συνεπῶς μόνον διὰ νευμάτων ἐμελλε νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτοῦ.

Πολὺ καλὰ, ἀπήντησεν ὁ Γεώργιος, γαυριῶν διὰ τὴν φήμην ἣν ἐκτῆσατο, θέλω εἶσθαι ἐκεῖ.

Ὁ καθηγητῆς λοιπὸν ἐπέστρεψε καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν συνδαιτυμόνα του, ὅτι εὔρε τὸν τὴν γλῶσσαν τῶν νευμάτων ἐννοοῦντα καὶ ὅτι ἤθελε τὸν περιμένει εὐχαρίστως κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἐπιούσης.

— Εἶνε ἀτύχημα, εἶπεν ὁ κύριος οὗτος, διότι διέταξα τὸ ὄχημά μου νὰ ἔλθῃ εἰς ζήτησίν μου κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, ἀλλὰ δὲν βλάπτει· ἄς περιμένῃ ὁ ἀμαξήλατός.

Ὀλίγον τι πρὸ τῆς δεκάτης ὁ γλωσσομαθῆς εὔρε τὸν Γεώργιον κατὰ τὰ συμπεφωνημένα. Ἀμφότεροι οὗτοι ἔμειναν σιωπηλοὶ ἐπὶ τινας στιγμὰς ἀκολούθως ὁ κύριος ὑψωσεν ἕνα δάκτυλον. Ὁ Γεώργιος προσέβλεψεν ἀσκαρδαμυκτεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ ὑψωσε δύο. Ὁ κύριος ἐμειδίασε καὶ ὑψωσε τρεῖς. Μετὰ τοῦτο ὁ Γεώργιος, λίαν ζωηρῶς ὑψωσε, σταθερῶς ἕμῳς, τὸν συγκεκριμένον αὐτοῦ γρόνον. Ὁ ξένος τότε ἰδὼν τὸ ὄρολόγιόν του καὶ παρατηρήσας ὅτι ἦτον ἀργά, ἔσπευσε πρὸς τὸ ὄχημά του, ὅπερ περιέμενεν αὐτὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ καθηγητοῦ, τὸν ὁποῖον ἅμα ἰδὼν εἶπεν ὅτι ὁ φίλος του ὑπερέβη πάσας τὰς προσδοκίας του.

— Περιέμενον ν' ἀρχίσῃ ἐκεῖνος, εἶπεν οὗτος, ἀλλὰ βλέπω ἐπιμένει εἰς μόνον Θεός· οὗτος ἀμέσως μὲ ἐνόησε καὶ ὑψωσε δύο, καταδεικνύων μοι, ὅτι ὑπάρχουσι δύο, Πατὴρ δευτέρου καὶ Υἱός· τῷ ἀπήντησα, ὑψόνων τρεῖς, Πατὴρ δευτέρου, Υἱός καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Οὗτος συνέκλεισε τὸν γρόνον του, ὡς ἂν ἐτόλμα τις νὰ ὑπονοήσῃ ὅτι, καίτοι ὄντες τρεῖς, δὲν εἶνε συνηνωμένοι εἰς ἕν. Παρατηρήσας δὲ ὅτι ἦτον ἀργά, ἐξῆλθεν καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ ἐκφράσῃτε εἰς τὸν φίλον σας τὴν μεγάλην μου πρὸς αὐτὸν ὑπόληψιν διὰ τὸ πλεονέκτημά του.

Ὁ γλωσσομαθῆς ἀκολούθως ἀνεχώρησε. Μόλις ἕμῳς ἐξῆλθεν, ἔφθασεν ὁ Γεώργιος ἐν μανίᾳ κραυγάζων

— Ποῦ εἶνε ὁ ἀυθάδης ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον μοι ἐστείλατε διὰ νὰ μὲ ἐμπαίξῃ;

— Τί συμβαίνει, Γεώργιε; εἶπεν ὁ καθηγητῆς

— Τί συμβαίνει! ἀπήντησεν ὁ Γεώργιος, ἀκούσατε. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, ἐκάθησε καὶ ἀφοῦ μὲ εἶδε καλῶς κατὰ πρόσωπον, ὑψωσεν ἕνα δάκτυλον, ἐννοῶν ὅτι δὲν ἔχω εἰμὴ ἕνα μόνον ὀφθαλμόν. Τοῦτο δὲν μοι ἤρεσε πολὺ· ἀλλ' ἐν τούτοις ὑψωσα δύο, ἐννοῶν ὅτι ἐκεῖνος εἶχε δύο ὀφθαλμούς· μεθ' ὃ μοι ἔδειξε τρεῖς δακτύλους, λέγων μοι τρόπον τινά, *Μεταξὺ ἡμῶν τῶν δύο τρεῖς μόνον ὀφθαλμοὶ ὑπάρχουν*. Τότε ἀμέσως ἐγὼ χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν σηκῶν τὸν γρόνον μου καί, ἂν δὲν διέφευγον, ἤθελα τὸν τιμωρήσει ἀρκούντως διὰ τὴν αὐθάδειάν του.

Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο διεδόθη ὡς πράγματι λαβὸν χώραν ἐν τῷ Ὁξονείῳ Πανεπιστημίῳ.

Κ. Γ. Αάμπρος.

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΜΟΝΑ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Α. Ν. Α.)

Εἰς τὸ χωρίον Φονλύ, (Fonly) ἔζη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πτωχὸς τις χωρικός Γουλιέλμος Μονᾶ καλούμενος.

Καθ' ἑκάστην νύκτα ἄρκτος τις ἤρχετο καὶ ἔκλεπτε τὰ ἀπίδια του, διότι εἰς τὰ ζῶα ταῦτα πάντα ἀρέσκουν ἐν τούτοις κατὰ προτίμησιν διευθύνετο εἰς ἀπίδεαν τινὰ φορτωμένην ἀπὸ εἶδος τι ὠραίων ἀπιδίων. Τίς ἤθελεν ὑποπτευθῆ, ὅτι ζῶον, οἷα ἡ ἄρκτος, ἔχει τὰς ὁρέξεις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι ἤθελεν ἐκλέξαι δικαίως τὰ καλλίστα ἀπίδια τοῦ κήπου, ἅτινα καὶ ὁ χωρικός τοῦ Φονλύ δυστυχῶς προετίμα πάντων τῶν ἄλλων καρπῶν; Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισεν ὅτι παιδία ἤρχοντο καὶ ἔκκρινον ἔφοδον κατὰ τοῦ κήπου του ὅθεν ἔλαβε τὸ πυροβόλον του, τὸ ἐπλήρωσε μὲ βώλους ἄλατος τοῦ μαγειρείου, καὶ ἐτοποθετήθη εἰς ἐνεδραν. Περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν βρυχηθὺς ἀντήχησεν εἰς τὸ ὄρος «*Α! λέγει, ἄρκτος ὑπάρχει εἰς τὰ περίξ» Μετὰ δέκα λεπτά δευτέρως βρυχηθὺς ἠκούσθη, ἀλλὰ τοσοῦτον ἰσχυρὸς, ἀλλὰ τοσοῦτον πλησίον, ὥστε ὁ Γουλιέλμος ἐνόησεν ὅτι δὲν τῷ ἔμεινε πλέον καιρὸς νὰ φθάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ ἔπασεν ὑπτίως κατὰ γῆς, μόνην ἐλπίδα ἔχων ὅτι ἡ ἄρκτος ἤρχετο διὰ τὰ ἀπίδια καὶ οὐχὶ δι' αὐτόν.

Πραγματικῶς σχεδὸν παρευθὺς τὸ ζῶον ἐφάνη εἰς τὴν γωνίαν τοῦ κήπου, προχωροῦν κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν ζητούμενην ἀπίδεαν, διήλθε δέκα βήματα μακρὰν τοῦ Γουλιέλμου, ἀνέβη ἐλαφρῶς εἰς τὸ δένδρον, τοῦ ὁποῦ οἱ κλώνοι ἐτρύζον ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ σώματός της, καὶ ἤρχισε νὰ κάμνη τσσαύτην φθοράν ὥστε ἦτο φανερόν ὅτι δύο τοιαῦτα ἐπισκέψεις καθίσταν τὴν τρίτην περιττήν. Ὅταν ἐχόρτασεν ἡ ἄρκτος, κατέβη βραδέως, ὡς νὰ ἐλυπεῖτο ἀφίνουσα τὸ δένδρον, διήλθε καὶ πάλιν πρὸ τοῦ ἡμετέρου θηρευτοῦ, οὗ τινος τὸ πυροβόλον, πεπληρωμένον ἀπὸ ἄλας δὲν τῷ ἦτο πολὺ χρήσιμον, καὶ ἀπεσύρθη ἡσύχως εἰς τὸ ὄρος. Ἄπαν τοῦτο διήρκεσε μίαν σχεδὸν ὥραν, καθ' ἣν ὁ χρόνος ἐφάνη πολὺ μακρότερος εἰς τὸν ἄνθρωπον, παρὰ εἰς τὴν ἄρκτον.

Ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος ἦτο ἀνδρείος, καὶ εἶχεν εἰπεῖ καθ' ἑαυτόν, βλέπων τὴν ἄρκτον ἀπερχομένην «καλά, πῆγαινε, ἀλλὰ πάλιν θὰ ἐνταμωθῶμεν.»

Τὴν ἐπαύριον γείτων του τις, ὅστις ἦλθε νὰ τὸν ἐπισκεφθῆ, τὸν εὔρε προσπαθοῦντα νὰ κόψῃ εἰς τεμάχια τοὺς ὀδόντας δικέλης τινός.

Τί κάμνεις αὐτοῦ; τῷ λέγει.

— Διασκεδάζω, ἀπεκρίθη ὁ Γουλιέλμος.

Ὁ γείτων ἔλαβε τὰ τεμάχια τοῦ σιδήρου, τὰ ἔστρεψε πολλάκις εἰς τὴν χεῖρά του, ὡς ἄνθρωπος ἔμπειρος, καὶ σκεφθεὶς ὀλίγον.

«Στάσου, Γουλιέλμ, τῷ λέγει, ἐάν ἦσαι εἰλικρινής, θὰ ὁμολογήσῃς ὅτι τὰ μικρὰ ταῦτα σιδήρα εἶνε διὰ νὰ τρυπήσῃς τὸ δέρμα σκληρότερον τοῦ τοῦ αἰγάρου.»

— Ἴσως, ἀπεκρίθη ὁ Γουλιέλμος.

— Γνωρίζεις ὅτι εἶμαι καλὸ παιδάκι, ἐπανελάβεν ὁ Φρανσοᾶ (οὕτως ὠνομάζετο ὁ γείτων). Ἔλοιπόν! Ἐάν θέλῃς, ἃς ἦνε καὶ διὰ τοὺς δύο μας ἡ ἄρκτος οἱ δύο ἀξίζον περισσότερο τοῦ ἑνός.

— Κατὰ τὰς περιστάσεις, εἶπεν ὁ Γουλιέλμος, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ κόπῃ τὸ τρίτον τεμάχιον.

— «Στάσου, ἐξηκολούθησεν ὁ Φρανσοᾶ, θὰ σοὶ ἀφήσω τὸ δέρμα καὶ θὰ μοιρασθῶμεν τὸ βραβεῖον μόνον εἰς τὸ κρέας.

— Προτιμῶ τὸ ὄλον, λέγει ὁ Γουλιέλμος.

— Ἀλλὰ δὲν δύνασαι νὰ μὲ ἐμποδίσῃς νὰ ζητήσω τὰ ἔχνη τῆς ἄρκτου εἰς τὸ ὄρος καὶ, ἐάν τὴν εὔρω, θὰ παραμονεύσω εἰς τὸν δρόμον της.

— Εἶσαι ἐλεύθερος. Καὶ ὁ Γουλιέλμος, ὅστις εἶχε τελειώσει τὸ κόψιμον τῶν τριῶν τεμαχίων, ἤρχισε συρῶν νὰ μετρά πληρωμα πυρίτιδος διπλάσιον τοῦ συνήθως εἰς καρβίναν τιθεμένου.

— Φαίνεται ὅτι θὰ λάβῃς τὸ πολεμικόν σου πυροβόλον, εἶπεν ὁ Φρανσοᾶ.

— Ὅλιγον! τρία τεμάχια σιδήρου εἶνε βεβαιότερα μαλυβδίνης σφαίρας.

— Τοῦτο φθείρει τὸ δέρμα.

— Ἀλλὰ φονεῖ ἐν τῷ ἄμα.

— Καὶ πότε σκοπεύεις νὰ κάμῃς τὸ κυνήγιόν σου;

— Θὰ σοὶ τὸ εἶπω αὔριον.

— Διὰ τελευταίαν φορὰν δὲν συγκατατίθεσαι;

— Ὁχι.

— Σε εἰδοποιῶ ὅτι ὑπάγω νὰ ζητήσω τὰ ἔχνη της.

— Εὐχαρίστως.

— Καὶ δι' ἀμφοτέρους λέγεις;

— Ἐκαστος δι' ἑαυτόν.

— Ὑγίαινε, Γουλιέλμ!

— Καλὴν ἐπιτυχίαν, γείτων!

Καὶ ὁ Φρανσοᾶ ἀναχωρῶν, εἶδεν ὅτι ὁ Γουλιέλμος ἐπλήρωσε διὰ τοῦ διπλάσιου πληρώματος τῆς πυρίτιδος τὸ πολεμικόν του πυροβόλον, ἔρριψεν ἐντὸς αὐτοῦ τὰ τρία τεμάχια τοῦ σιδήρου καὶ τὸ ἔθεσεν εἰς γωνίαν τινὰ τοῦ ἐργαστηρίου. Τὸ ἐσπέρας διερχόμενος πρὸ τῆς οἰκίας, παρετήρησε τὸν Γουλιέλμον καθήμενον ἐπὶ τοῦ πρὸ τῆς οἰκίας θρανίου καὶ ἡσύχως καπνίζοντα. Ἐπλησίωσε καὶ πάλιν πρὸς αὐτόν, καὶ

«Στάσου, τῷ λέγει, δὲν εἶμαι μνησικακός. Εὔρον τὰ ἔχνη τοῦ θηρίου καὶ δὲν ἔχω πλέον ἀνάγκη σοῦ ὅμως ἔρχομαι νὰ σοὶ προτείνω ἅπαξ ἀκόμη νὰ ἦνε διὰ τοὺς δύο μας.

— Ἐκαστος δι' ἑαυτόν, εἶπεν ὁ Γουλιέλμος.

Ὁ γείτων δὲν ἠδυνήθη νὰ εἶπῃ τίποτε δι' ὅσα ὁ Γουλιέλμος κατὰ τὴν ἐσπέραν ἔπραξεν.

Κατὰ τὴν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἡ σύζυγός του τὸν εἶδεν ὅτι ἔλαβε τὸ πυροβόλον του, ἐτύλιξεν ὑπὸ τὸν βραχίονά του σάκκον ἀπὸ λευκόφαιον ὑφασμα καὶ ἐξῆλθε. Δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ποῦ ἐπῆγαινε, διότι ὁ Γουλιέλμος δὲν ἦτον ἀπὸ τοὺς δίδοντας λογαριασμοὺς εἰς γυναικα.

Ὁ Φρανσοᾶ τὸ κατ' ἑαυτὸν εἶχεν ἀληθῶς ἀνακαλύψει τὰ ἔχνη τῆς ἄρκτου τὴν εἶχεν ἀκολουθήσει μέχρι τῆς στιγμῆς κατ' ἣν εἰσ-

ἦλθεν εἰς τὸν κήπον τοῦ Γουλιέλμου καὶ, ἐπειδὴ δὲν ἐδικαιοῦτο νὰ ἐνεδρεύσῃ ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας τοῦ γείτονός του, ἐτοποθετήθη ἐντὸς τοῦ δάσους τῶν ἐλατῶν, κειμένου μεταξὺ τοῦ ἔρους καὶ τοῦ κήπου τοῦ Γουλιέλμου.

Ἐπειδὴ ἡ νύξ ἦτον ἀρκετὰ φωτεινὴ, τὸν εἶδεν ἐξεληθόντα ἐκ τῆς ὀπισθίας θύρας. Ὁ Γουλιέλμος ἐπροχώρησε μέχρι βράχου τινος λευκοφαίου, ὅστις εἶχε κυλίσει ἐκ τοῦ ἔρους ἕως εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ του καὶ ὅστις ἀπεῖχεν εἴκοσι σχεδὸν βήματα ἀπὸ τὴν ἀπιδεάν· ἐστάθη, παρετήρησε περίξ μήπως τις παρεφύλαπτεν, ἐξετύλιξε τὸν σάκκον, εἰσῆλθεν ἐντὸς ἀφῆσας νὰ ἐξέρχονται μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ αἱ χεῖρες του καὶ, στηριζόμενος εἰς τὸν βράχον, ὠμοιώθη παρευθὺς τοσοῦτον πρὸς τὸν λίθον διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ βράχου καὶ τὴν ἀκίνησάν του, ὥστε οὐδὲ ὁ γείτων του, ἐκεῖ εὐρισχόμενος, δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν διακρίνῃ. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας διῆλθεν οὕτω περιμένων τὴν ἄρκτον· τέλος ἐκτεταμένος βρυχηθὺς ἀνήγγειλε τὴν ἀφίξίν της, μετὰ πέντε λεπτὰ ὁ Φρανσοῶ τὴν παρετήρησε.

Ἄλλ' εἶτε ἀπὸ πανουργίαν, εἶτε διότι ἀνεκάλυψε τὸν δευτέρου θηρευτῆν, δὲν ἠκολούθησε τὸν συνήθη δρόμον της, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἶχε διαγράψῃ περιφέρειαν καὶ, ἀντὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ Γουλιέλμου καθὼς τὴν προτεραιάν ἔκαμε, τῶρα διῆλθεν ἐκ δεξιῶν, ἐκτὸς τῆς διευθύνσεως τοῦ ἔπλου τοῦ Φρανσοῶ, ἀλλὰ μὲν μὲν δέκα βήματα μακρὰν τοῦ ἄρκου τοῦ πυροβόλου τοῦ Γουλιέλμου.

Ὁ Γουλιέλμος δὲν ἐσάλυσε νὰ πιστεύσῃ ὅτι δὲν ἔβλεπε διόλου τὸ ἄρκιον ζῶον, τὸ ὅποιον ἦλθε διὰ νὰ παραμυνεύσῃ καὶ τὸ ὅποιον ἐφαίνετο ὅτι τὸν κατεφρόνει διερχόμενον τόσον πλησίον του. Ἡ ἄρκτος, ἣτις εἶχε τὸν ἀνεμὸν οὐχὶ εὐνοϊκόν (*), ἐφάνη ὅτι ἠγνόει τὴν παρουσίαν τοῦ ἐχθροῦ της καὶ ἠκολούθησεν ἡσύχως τὸν δρόμον της πρὸς τὸ δένδρον. Ἄλλὰ καθ' ἣν στιγμήν, στηριζομένη εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας της, ἐνηγκαλισθὴ τὸν κορμὸν διὰ τῶν ἐμπροσθίων, παρουσιάξουσα τὸ στήθος της, τὸ ὅποιον δὲν ὑπερασπίζοντο πλέον οἱ στιβαροὶ ὠμοὶ της, ταχῆα ἀστραπὴ φωτὸς ἔλαμψεν εὐθὺς κατὰ τὸν βράχον καὶ ὀλόκληρος ἡ πεδιάς ἀντήχησεν ἐκ τῆς ἐκπυροσκοπήσεως τοῦ μὲ διπλάσιον πλήρωμα πεπληρωμένου πυροβόλου καὶ ἐκ τοῦ βρυχηθμοῦ τοῦ ζώου θανασίμως πληγωθέντος.

Δὲν θὰ ὑπῆρξεν ἴσως ἄνθρωπος καθ' ἕλον τὸ χωρίον, ὅστις νὰ μὴ ἤκουσε τὴν ἐκπυροσκοπήσιν τοῦ πυροβόλου τοῦ Γουλιέλμου καὶ τὸν βρυχηθμὸν τῆς ἄρκτου.

Ἡ ἄρκτος φεύγει διελευθούσα καὶ πάλιν δέκα βήματα μακρὰν τοῦ Γουλιέλμου, χωρὶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ, ἐπειδὴ εἶχε βάλει ἐντὸς τοῦ σάκκου τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν του, καὶ ὠμοιώθη πάλιν μὲ τὸν βράχον.

Ὁ γείτων ἐθεώρει τὴν σκηνὴν ταύτην, στηριζόμενος εἰς τὰ γόνατα καὶ τὴν ἀριστεράν του χεῖρα, σφίγγων δὲ τὴν караβίαν του διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ κρατῶν τὴν ἀναπνοήν του· ἦτο δειλὸς

(*) Ὁ ἀνεμὸς δηλ. εἶχε τοιαύτην διεύθυνσιν, ὥστε ἡ ἄρκτος δὲν ἠδύνατο νὰ ὀφρανοθῆ τὸν ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Γουλιέλμου ἐρχόμενον ἄερα. Σ. Μ.

θηρευτῆς, καὶ μοι εἶχεν ὁμολογήσει ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσεῖμα νὰ ἦνε εἰς τὴν κλίνην του παρὰ εἰς τὴν ἔνεδραν.

Χειρότερος κατέστη, ὅταν εἶδεν ὅτι ἡ πληγωμένη ἄρκτος ἔκαμε μέγαν κύκλον καὶ ἐζήτησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὰ χθεσινὰ ἔχνη της, ἄτινα τὴν ὠδήγουν κατ' εὐθείαν πρὸς αὐτόν. Ἐκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, διότι εἶνε εὐσεβεῖς οἱ θηρευταὶ μας, συνέστησε τὴν ψυχὴν του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐβεβαιώθη ἂν ἡ караβίνα του ἦτον ὠπλισμένη. Ἡ ἄρκτος μὲν ἀπεῖχεν ἀπ' αὐτοῦ πεντήκοντα βήματα, βρυχωμένη ἀπὸ τοὺς πόδας, σταματοῦσα διὰ νὰ κυλισθῆ καὶ ἔβλεπε τὸ πλευρόν της εἰς τὸ μέρος τῆς πληγῆς καὶ ἐπαναλαμβάνουσα τὴν πορείαν της.

Ἐπλησίαζε πάντοτε ἀπεῖχε μὲν τρίακοντα βήματα· δύο δευτερόλεπτα ἀκόμη καὶ ἤρχετο νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸ στόμιον τῆς караβίνας τοῦ γείτονος, ὅταν αἴφνης ἐστάθη, ἀνέπνευσε ταραχωδῶς τὸν ἐκ τοῦ χωρίου ἐρχόμενον ἄερα, ἐξέβαλε τρομερὸν βρυχηθμὸν καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὸν κήπον.

« Φυλάξου Γουλιέλμ! φυλάξου! » ἐκραύγασεν ὁ Φρανσοῶ, ὅστις δραμῶν πρὸς καταδίωξιν τῆς ἄρκτου καὶ, τὸ πᾶν λησιμῶν, μόνον περὶ τοῦ φίλου του ἐσκέπτετο· διότι ἐνόησε καλῶς ὅτι, ἂν ὁ Γουλιέλμος δὲν ἔλαβε καιρὸν νὰ πληρώσῃ ἐκ νέου τὸ πυροβόλον του, ἦτο χαμένος. Ἡ ἄρκτος τὸν εἶχεν ἀνακαλύψει μὲν δέκα βήματα, καὶ ἤκουσε κραυγὴν ἦτο κραυγὴ ἀνθρωπίνῃ, ἦτο κραυγὴ φρίκης καὶ ἀγωνίας συγχρόνως· κραυγὴ, εἰς ἣν ὁ κραυγᾶζων ἄνθρωπος, συνηθροισεν ὄλας τὰς δυνάμεις τοῦ στήθους του, ὄλας τὰς πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὰς του, ὄλας τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων αἰτήσεις βοήθειας. Τρέξατε!!!...

Τίποτε πλέον, οὐδ' ἀπλοῦν παράπονον δὲν διεδέχθη τὴν κραυγὴν τοῦ Γουλιέλμου.

Ὁ Φρανσοῶ δὲν ἔτρεχεν, ἐπέτα· τὸ κατωφερὲς τῆς γῆς ἐτάχυνε τὴν πορείαν του. Βαθυδὸν καὶ καθ' ὅσον ἐπλησίαζε διέκρινε καθαρώτερα τὸ τερατῶδες ζῶον, τὸ ὅποιον ἐκινεῖτο εἰς τὴν σιάν, καταπατοῦν τὸ σῶμα τοῦ Γουλιέλμου καὶ διαμελλίζον αὐτό. Ὁ Φρανσοῶ ἀπεῖχε τέσσαρα βήματα ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἡ ἄρκτος ἦτο τοσοῦτον λυσσασμένη κατὰ τῆς λείας της, ὥστε ἐφάνη ὅτι δὲν τὸν παρετήρησε. Δὲν ἐτόλμα νὰ πυροβολήσῃ, φοβούμενος μήπως φονεύσῃ τὸν Γουλιέλμον, ἂν δὲν εἶχεν ἀποθάνει· διότι τοσοῦτον ἔτρεμεν, ὥστε δὲν ἦτο βέβαιος περὶ τῆς βολῆς του. Ἐλαβε λίθον καὶ τὸν ἔρριψε κατὰ τῆς ἄρκτου.

Τὸ ζῶον διηυθύνθη μανιωδῶς κατὰ τοῦ νέου ἐχθροῦ του· ἦσαν τοσοῦτον πλησίον ὁ εἰς τοῦ ἄλλου, ὥστε ἡ ἄρκτος ἐστηρίχθη εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας της διὰ νὰ τὸν πνίξῃ· ὁ Φρανσοῶ τὴν ἠσθάνθη ὠθοῦσαν διὰ τοῦ στήθους της τὸ στόμιον τῆς караβίνας του μηχανικῶς πως ἐστήριξε τὸν δάκτυλόν του εἰς τὴν σκανδάλην καὶ ἐπυροβόλησε.

Ἡ ἄρκτος ἔπεσεν ὑπτία, ἡ σφαῖρα εἶχε διαπεράσει τὸ στήθος καὶ ἔθραυσε τὴν σπονδυλικὴν της στήλην.

Ὁ Φρανσοῶ τὴν ἀφῆσεν οὐρλιάζουσαν καὶ συρομένην μὲ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας καὶ ἔδραμε πρὸς τὸν Γουλιέλμον· δὲν ἦτο πλέον ἄνθρωπος! δὲν ἦτο πλέον οὐδὲ πτώμα! ἀλλ' ὅσα καὶ σάρκες πληγωμένοι, ἢ δὲ κεφαλὴ ἦτον ὀλόκληρος σχεδὸν κατὰφαγωμένη.

Τότε ἀφ' οὗ ἐνόησεν ἐκ τῆς κινήσεως τῶν φώτων, ἅτινα δι-
ήρχοντο ὅπισθεν τῶν παραθύρων, ὅτι πολλοὶ τοῦ χωρίου κάτοικοι
εἶχον ἐξυπνήσει, ἐφώναξεν ἐπανειλημμένως, φανερόντων τὸ μέρος
ἐνθα ἦτο. Χωρικοὶ τινες ἔδραμον ἐνοπλοὶ, διότι εἶχον ἀκούσει τὰς
κραυγὰς καὶ τοὺς πυροβολισμούς. Εὐθὺς ἔπαν τὸ χωρίον ἐφθασεν
εἰς τὸν κῆπον τοῦ Γουλιέλμου.

Ἡ σύζυγός του ἦλθε μετὰ τῶν ἄλλων τρομερὰ ὑπῆρξεν ἡ
σκηνὴ τότε· ἅπαντες οἱ ἐκεῖ ὄντες ἔκλαιον ὡς παιδιά.

Συνέλεξαν δι' αὐτὴν καθ' ἑλθὴν τὴν πεδιάδα τοῦ Ροδανού ἐλεη-
μοσύνην, ἣτις ἀνέβη εἰς 700 δραχμάς. Ὁ Φρανσοῦ τῇ παρεχώ-
ρησε τὸ βραβεῖον καὶ ἐπώλησε πρὸς ὄφελός της τὸ δέριμα καὶ τὸ
κρέας τῆς ἀρκτου. Τέλος ἕκαστος προσεπάθησε νὰ τὴν βοηθήσῃ
καὶ νὰ τὴν συνδράμῃ.

Ἄ λ. Δ ο υ μ ἄ ς.

Πλοῖον πρωτοφανές.

Πλοῖον ὄλιως πρωτοφανές κατεσκευάσθη ἐσχάτως ἐν τοῖς ναυ-
πηγείοις τῆς Τουλώνας, εἶνε δὲ τοῦτο ὀλόκληρον ἐργοστάσιον καὶ
ναυπηγείον πλωτῶν, τόνων 2,000, κατασκευασθὲν διὰ λογαριασμὸν
τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως. Τὸ πλοῖον τοῦτο φέρει πρωθιστι-
κὴν μηχανὴν τριακοσίων ἵππων δυνάμεως· ὑπάρχει δ' ἐντὸς αὐτοῦ
πᾶν ὅ,τι ἀναγκαῖον πρὸς ἐξοπλισμὸν καὶ ἐπισκευὴν πλοίου. Χυ-
τήριον, σιδηρουργεῖον, πύργοι, μηχαναὶ ροκανιστικαί, ἐξισαστικαί,
διατηρητικαὶ εὐρίσκονται ἐντὸς αὐτοῦ κινούμεναι διὰ μηχανῶν μι-
κρῶν ἀνεξαρτήτων ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ πλοῖον τοῦτο θεωρεῖται ὡς
ἀριστούργημα τῆς ναυπηγικῆς· διότι, ἐκτὸς τῆς ὠφελείας αὐτοῦ ὡς
πλωτοῦ τεχνουργείου, κέκτηται καὶ μεγίστην ταχυπλοῖαν δυνάμε-
νον νὰ πλεύσῃ ἐντὸς βραχυτάτου ἀναλόγως χρόνου πανταχοῦ ἐνθα
ἡ συνδρομὴ του ἦθελεν εἶσθαι κατεπείγουσα καὶ ἀναπόφευκτος.

Ὅτι οἱ μεγάλοι ποιηταὶ δυστυχεῖς.

(Ἐκ τοῦ Γαλ. ὑπὸ Γ. Φραντζῆ).

ΙΑ'.

Τ Α Σ Σ Ο Σ .

(Ἴδε τὸ I. ἐν σελ. 174 τοῦ παρόντος τόμου).

Τίς ἀγνοεῖ τὰς δυστυχίας τοῦ ἐνδόξου τούτου ἀνδρός, τὴν δό-
ξαν τῆς Ἰταλίας καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου; Μετὰ τὸν Ὀ-
μηρον! αὐτὸς εἶνε ἀναντιρρήτως ὁ ἐνδοξότατος παρουσιαζόμενος.
Εὐγλωττοὶ γραφίδες πρὸς ἀλλήλας ἀμιγλόμεναι ἐπήνεσαν τὰ
συγγράμματα αὐτοῦ καὶ συνέκλυσαν οἰκτεῖρυσαι τὰς δυστυχίας
αὐτοῦ.

Ὁ Τάσος ἐγεννήθη εἰς τὸ Σύρρεντον τὸ 1544 Μαρτίου 11
ἐκ γονέων Βερνάρδου Τάσου καὶ Πορτίας Ροσσί. Ἡ καταγωγὴ
αὐτοῦ ἦν ἐκ τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς Ἰταλίας οἰκογενειῶν καὶ ἰσχυ-
ροτάτων γενομένων διὰ πολλὸν χρόνον. Ἡ προμήτωρ αὐτοῦ ὤρ-

μάτο ἐξ οἰκογενείας τῶν Πατρικίων τῆς Βενετίας (1). Εἶνε δὲ
γνωστὸν ὅτι εὐγενῆς τῆς Βενετίας ἔχει συνήθως τὴν ὑπερο-
ψίαν νὰ μὴ ὑπανδρεύεται ποτὲ ἄνδρα γένους μετρίου. Ἀλλ' ὅλον
τὸ παρελθὸν τοῦτο μεγαλεῖον ἐχρησίμωσεν ἴσως εἰς τὸ νὰ κατα-
στήσῃ τὸν Τάσον ἔτι δυστυχέστερον.

Ὁ πατὴρ αὐτοῦ γεννηθεὶς κατὰ τὴν παρακμὴν τῆς οἰκογενείας
ταύτης προσῆλθεν εἰς τὸν πρίγκηπα τοῦ Σαλέρνου, τὸν ἀπογυ-
μνωθέντα τῆς ἡγεμονίας ὑπὸ Καρόλου τοῦ Η'. Καὶ αὐτὸς δὲ ἦν
ἐπίσης ποιητής, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶνε παράδοξον ὅτι κατέστη
πτωχὸς καὶ δυστυχῆς ἔχων τὸ προτέρημα τοῦτο καὶ τὴν κακὴν
τύχην τοῦ νὰ ἦν δούλος τινος ἡγεμόνος.

Ὁ Τάσος κατ' ἀρχὰς ἀνετράφη εἰς τὴν Νεάπολιν. Τὸ δὲ ποι-
ητικὸν αὐτοῦ πνεῦμα, ὁ μόνος αὐτοῦ πλοῦτος, ὃν παρὰ τοῦ πατρὸς
ἔλαβεν, ἐφανερῶθη ἐκ παιδικῆς ἡλικίας· διότι ἑπταετῆς ὢν ἐστι-
χοῦργεῖ ὁ Βερνάρδος, ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐξορισθεὶς ἐκ τῆς Νεαπό-
λεως μετὰ τῶν ὀπαδῶν τοῦ Πρίγκηπος τοῦ Σαλέρνου καὶ γινώ-
σκων διὰ σκληρᾶς ἐμπειρίας τὸν κίνδυνον τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ
νὰ ἦνε τις πλησίον τῶν μεγάλων, ἠθέλησε νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν
υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν δύο τούτων εἰδῶν τῆς δουλείας. Διὰ τοῦτο ἀπέ-
στειλεν αὐτὸν εἰς τὸ Παταῦιον (2) ἵνα σπουδᾷ Νομικᾷ.

Ὁ Τάσος ἔχων πνεῦμα ἀντιληπτικὸν εὐδοκίμησεν εἰς πάντα,
προοδεύσας προσέτι εἰς τε τὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλολογίαν· παρα-
συρόμενος ὁμοῦ πάντοτε ὑπὸ τῆς ἀκαταμαχῆτου ὠθήσεως γῆς
πρὸς τὴν ποιήσιν μεγαλοφυΐας αὐτοῦ, ἐν ᾧ κατεγίνετο εἰς τὰς
μελέτας ταύτας οὐδόλως οὐσας τῆς κλίσεως αὐτοῦ, συνέθεσεν εἰς
ἡλικίαν δεκαεπτὰ ἐτῶν τὸ ποίημα, τὸ ἐπιγραφόμενον Renaud,
ὅπερ ἐγένετο ὡς πρόδρομος τοῦ ἐτέρου, καλουμένου Ἰερουσα-
λήμ. Ἡ δ' ἀποκτηθεῖσα ὑπόληψις ἐκ τοῦ πρώτου τούτου ἔργου,
κατέπεισεν αὐτὸν νὰ παραδοθῇ ἔλοσχερῶς εἰς τὴν ποιήσιν· ἔπειτα
δ' εἰσῆλθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Aetherei τοῦ Παταύιου ὑπὸ
τὸ ὄνομα Μεταμελόμενος (Pentito), θέλων νὰ φανερώσῃ διὰ τού-
του ὅτι μετενοεῖ διὰ τὸν χρόνον, ὃν ἐνομίσειν ὅτι ἀπώλεσε, δια-
τρέβων ἐν τῷ σχολεῖν τῆς Νομικῆς, ὅπου ἡ φυσικὴ αὐτοῦ κλί-
σις δὲν εἶχε παντάπασι προσκαλέσει αὐτόν.

Ἦρχισε δὲ τὴν Ἰερουσαλήμ αὐτοῦ εἰς ἡλικίαν εἰκοσιδύο ἐτῶν,
καθ' ὃν χρόνον ἤρχισε νὰ ἀναφαίνεται καὶ ἡ Λουσιὰς τοῦ Κα-
μοένου. Τὸν Πορτογάλλον τοῦτον ποιητὴν ἐνδοεὶ κάλλιστα ὁ Τά-
σος, διότι καὶ ἀνεγίνωσκεν αὐτὸν καὶ ζηλότυπος αὐτοῦ ἦν· πρὸς
δὲ τούτοις διετέθη ὑπ' αὐτοῦ οὕτως, ὡς ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπὸ τῶν
τροπαίων τοῦ Μαραθῶνος. Διὸ καὶ ἔλεγε ἐντὸς τοῦ πολυῦ τὸν
Καμοένον ὡς τὸν μόνον αὐτοῦ ἀνταγωνιστὴν εἰς ὅλην τὴν Εὐ-
ρώπην. Ἀλλ' ὁ φόβος οὗτος εἰλικρινῆς ὢν, ἦν λίαν παράλογος,
διότι τοσοῦτον ὁ Τάσος ὑπῆρχεν ἀνώτερος τοῦ Καμοένου, ὅσον
ὁ Πορτογάλλος οὗτος ἦν ἀνώτερος τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ.

Διὰ τὴν ἀποπληρώσιν δὲ τὸ πεπρωμένον, ἐξ οὗ ὁ πατὴρ ἐφρόν-
τισε νὰ ἀπαλλάξῃ αὐτόν, ἦλθεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Δουκὸς

(1). Son aieule etaitaine Cornano.

(2) Patavinum, ἡ καὶ Παταῦιον παρ' ἑλλησι καλουμένη, ἐπι-
σημὸς πόλις τῆς ἄνω Ἰταλίας, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ Τροίας Ἀν-
τίνορος. Νῦν καλεῖται Παδουα.

τῆς Φερράρας (Ferrare) (1), νομίσας ὅτι, συνοικῶν καὶ συντριῶν παρά τινι ἡγεμόνι καὶ στιχουργῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, εἶχε βεβαίαν τὴν ἀποκατάστασιν. Εἰκοσιεπταετῆς δ' ὢν ἠκολούθησε τὸν Καρδινάλιον d' Este εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Γαλλίας, ὅπου ὑπεδέχθη αὐτόν, κατὰ τοὺς Ἰταλοὺς ἱστορικοὺς, Κάρολος ὁ Θ'. καὶ ἀπένευμεν αὐτῷ τὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν του ἐνδείξεις.

Ἐπειτα δ' ἐπαῆλθεν εἰς τὴν Φερράραν πλήρης τιμῶν καὶ ἀγαθῶν. Ἄλλ' αἱ τιμαὶ αὐταὶ καὶ τὰ ἀγαθὰ ταῦτα τὰ τοσοῦτον ἐπαινούμενα περιωρίζοντο μόνον εἰς τινὰς ἐπαίνους, οἵτινες εἶνε ὁ πλοῦτος τῶν ποιητῶν. Ἡ δὲ ἐν Φερράρα διαμονὴ αὐτοῦ ὑπῆρξε δι' αὐτὸν λίαν ἀπαίσιος διότι ἰδὼν τὴν ἀδελφὴν τοῦ Δουκὸς ἠρώσθη αὐτῆς. Τὸ δλέθριον τοῦτο πάθος, πρώτη αἰτία γενόμενον τῶν τῆς αὐτῆς δυσαρρυσκειῶν, ὑπῆρξεν ἡ πηγὴ τῆς μελαγχολικῆς ἐκείνης διαθέσεως, ἣτις κατεμάρανεν αὐτὸν ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη καὶ ἕνεκα τῆς ὀποίας ἐθεωρήθη παράφρων, ἄνθρωπος τοσοῦτον ἐκχύσας λογικὸν εἰς τὰ συγγράμματά αὐτοῦ.

Ἄσματά τινα τοῦ ποιήματός του εἶχον ἤδη δημοσιεῦθαι ὑπὸ τὸ ὄνομα

(1) Ἐκ τοῦ ἀρχαίου λατινικοῦ Forum alieni. Ὁ Δούξ οὗτος ἀνῆκεν εἰς ἀρχαίαν καὶ ἐνδοξὸν οἰκογένειαν τῆς Ἰταλίας· ἐβασίλευσεν ἐπὶ πολλῶν πόλεων, ἀποκτῆσας μεγάλην ὑπέληψιν διὰ τὴν πρὸς τοὺς σοφοὺς καὶ τεχνίτας προστασίαν αὐτοῦ.

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ. Τόμ. Γ'. Τεῦχος ΑΑ').

Godefroy (1), ὅτε ἐξέδωκεν αὐτὸ πλήρες, ὀρθότερον τίτλον φέρον ἢ Ἐλευθερωθεῖσα Ἱερουσαλήμ. Τὰ δὲ πρῶτα αὐτοῦ ἄσματα μεταφρασθέντα εἰς τὴν Λατινικὴν, Γαλλικὴν, Ἰσπανικὴν, Ἀραβικὴν καὶ εἰς ἄλλας διαλέκτους ὀλιγώτερον γνωστὰς, εἶχον ἤδη διασπαρῆ καὶ ὄλην τὴν Εὐρώπην, ἀντηχοῦσαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ συγγραφέως καὶ ἀναμένουσαν αὐτὰ λίαν ἀνυπομονῶς.

Ἡ περὶ τὰ ποιήματα τοῦ Τάσσου προθυμία τῶν ἀνθρώπων ἦν

τοσοῦτον μεγίστη, ὥστε δὲν ἀφινοεῖς τὸν ποιητὴν οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον χρόνον, ἵνα διορθώσῃ αὐτὰ ἢ νὰ ἔχη τὸ ὄλον διότι αἱ παρακλήσεις τῶν φίλων, αἱ προσταγαὶ τῶν προστατῶν αὐτοῦ, ἀφῆρουν ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὰς μετὰ τάχους κεχαραγμένους ἀντιγραφάς· ὅτε δὲ ὀλόκληρον ἐφάνη τὸ ποίημα, ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἀνθρώπων ἠϋξήσθη καὶ ὑπερβολήν. Μία δὲ μόνη Ἀκαδημία, ἡ τῆς Κρούσικας, δὲν παρεδέχθη τὴν γενικὴν ταύτην χειροκρότησιν.

Τὸ ποίημα δ' αὐτοῦ ἐξεδόθη ὀλτάκις ἐν διαστήματι πέντε ἐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἐθεωρεῖτο ἀ-

νώτερος τοῦ τε Ὀμήρου καὶ Βιργιλίου, ὁ θρίαμβος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὡς οὐδέποτε πληρέστατος. Ἄλλ' ἐπλήρωσεν ἀκριβῶς τὰς ἐπιτυχίας αὐτοῦ ταύτας, λέγων καὶ αὐτὸς ἐπομένως τὸ τῆς ἀρχαι-

(1) Μεταξὺ πολλῶν, οἵτινες φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦτο, εἶνε καὶ ὁ Δούξ τῆς Λορραίνης, πρῶτος βασιλεὺς Χριστιανὸς τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ο ΤΑΣΣΟΣ.

ότιος ἔζησα ἰκανῶς εὐτυχῆς καὶ ἔνδοξος· διότι ὁ ἐπιλοιπος αὐτοῦ βίος δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ σειρά συμφορῶν δεινοτάτων. Περιληφθεὶς δηλαδὴ ἑκαετῆς ἔτι ὢν ἐν τῇ ἐξορίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ μάλιστα ἐν τῇ θανατικῇ ἀποφάσει, ἀπατρις, ἀπορος, ἄνευ οἰκογενείας, καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς μεγαλοφυΐας αὐτοῦ, ἐλεινολογούμενος μὲν, ἀλλ' ἐλιγυρούμενος ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ φίλων καλουμένων, ὑπέστη τὴν ἐξορίαν, τὰς φυλακὰς, τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν καὶ τὴν πείναν αὐτὴν. Ἐπειδὴ δ' εἰς τοσαύτας συμφορὰς προσετίθετο καὶ ἡ ἐκ τῆς συκοφαντίας ἀνυπόφορος δυστυχία, προσβάλλουσα αὐτὸν καὶ καταδυναστεύουσα, ἠναγκάσθη ἵνα φύγῃ ἐκ τῆς Φερράρας, ὅπου ὀπροσπάτης αὐτοῦ, ὁ τοσοῦτον ὑπ' αὐτοῦ δοξασθεὶς (1), τὸν εἶχε ρίψει εἰς τὰς φυλακὰς. Οὕτω λοιπὸν καταδιωκόμενος καθ' ἑκάστην ὑπὸ τοῦ φόβου, μήπως, κρατηθεὶς, παραδοθῇ εἰς ἐκεῖνον, ὃν δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ νομίσῃ ἄλλον παρὰ ὡς τύραννον αὐτοῦ, μὴ ἔχων δὲ ποῦ νὰ καταφύγῃ ὡς εἰς ἄσυλον παρὰ εἰς τὸ Σύρρεντον, ὅπου περιέμενεν αὐτὸν ἀπόφασις θανάτου, περιπλανηθῆναι εἰς σχολιάς ὁδοῦς καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν Βήλητραν (Vélétray), ὅπου μεταλλάξας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ μετὰ ποιμένων ἐφθασεν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν Καιήτην (2) (Gaëte) καταβεβλημένος καὶ ἀπηυδηκός· μὴ δυνάμενος δὲ πλέον νὰ προχωρήσῃ μακρότερα, ἐπιβιβάζεται, ἀποφεύγει τὴν Νεάπολιν καὶ φθάνει εἰς τὸ Σύρρεντον πεζός, κεκαλυμμένος ἀπὸ ράκη τῆς ἐσχάτης ἐνδείας. Ἐνταῦθα κατέφυγε πλησίον ἀδελφῆς τινος, ἣν εἶχεν εἰσέτι, παρασχούσης αὐτῷ, ὡς φαίνεται, ἄσυλον καὶ παρηγορίαν· ἔμενε δ' ἐνταῦθα κεκρυμμένος ἐπὶ τινὰ χρόνον, δοκιμάζων ἤδη κατὰ πρῶτον ἐν εὐτελεῖ ἀσύλῳ τοιαύτην ἀνάπαυσιν, οἴαν οὐδέποτε ἐδοκίμασε, παρὰ τοῖς Μεγάλοις ὢν. Ἐν ᾧ διεμένεν ἤσυχον καὶ σκοπὸν εἶχε νὰ μὴ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν, αἴφνης ἐπιστολή τις τῆς Λεονόρας d'Est ληφθεῖσα προσπαθεῖ νὰ ἀποσπάσῃ αὐτὸν ἐκ τῆς ἠδυναθείας τῆς καταφυγῆς αὐτοῦ ταύτης. Ὁ Τάσσοσ συγκρατετέθη. (3).

Ὁ Ἀλφόνσος ὑπεδέχθη τότε αὐτὸν μεθ' ὑποκριτικῆς χαρᾶς καὶ ἀγαθότητος, ἥτις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐξελεγχθῇ ὡς τοιαύτη. Διότι ἀφ' οὗ ἡ ζηλοτυπία τῶν κολάκων αὐτοῦ ἐξεμάνη κατὰ τοῦ Τάσσου, οὗτινος ἡ μελαγχολία ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν παραφροσύνη, πλαττόντων καὶ φανταζομένων πράξεις αὐτοῦ, ἃς διηγούντο ὅπως βεβαιώσωσι τὴν συκοφαντίαν, ὁ Ἀλφόνσος πιστεύσας εἰς τοὺς μοχθηροὺς τῶν κολάκων αὐτοῦ λόγους ἐθεώρει καὶ αὐτὸς παράφρονον ἄνθρωπον, ὅστις εἶχεν ἐκλέξει αὐτὸν ὡς συμμέτοχον τῆς ἀθανασίας αὐτοῦ. Ὁ προσβλητικὸς οὗτος τρόπος

(1) Ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Δουκὸς ἔρωσ τοῦ Τάσσου ὑπῆρξεν ἡ πρόφασις τῆς βίας ταύτης· θελομεν δ' ἰδεῖ μετὰ ταῦτα ἂν αὕτη ᾖ βάσιμος.

(2) Πόλις καὶ ἀκριτήριον τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ Λατίου καὶ τῆς Καμπανίας, ἣν λέγουσιν ὅτι ἐκάλεσεν οὕτως ὁ Αἰνείας ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς τροφῆς αὐτοῦ Καιήτης.

(3) Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τῆς ἀδελφῆς τοῦ Δουκὸς ἀποδεικνύει ἴσως ὅτι δὲν ἦτο ἡ κυρία αἰτία τῆς καταδίωξεως ὁ πρὸς τὴν ἡγεμονίδα ταύτην ἔρωσ τοῦ Τάσσου· διότι πῶς αὕτη ἤθελε τολμήσει νὰ παρακινήσῃ τὸν Τάσσον ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς; Ἀπειναντίας διὰ τὴν δόξαν αὐτῆς καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς δὲν κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα ἀπομακρύνῃ αὐτόν;

ἤρκει βεβαίως διὰ νὰ κατακράξῃ τὸ λογικὸν τοῦ Τάσσου. Ὅθεν μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀτιμίαν ταύτην, δι' ἧς ἐκάλυπτον αὐτόν, ἀνεχώρησε καὶ αὐθις ἐκ τῆς Φερράρας. Εὐτυχῆς δὲ ἤθελε λογισθῆ, ἂν εἶχε τὴν ἐπιμονὴν νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον μηδέποτε εἰς αὐτὴν!

Περιπλανώμενος λοιπὸν εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἰταλίας, συνήντα πανταχοῦ τὴν περὶ τῆς παραφροσύνης αὐτοῦ φήμην, ἐπιμελῶς διασπαρείσαν ὑπὸ τῆς ἐπαράτου μοχθηρίας. Καὶ οἱ μὲν κάτοικοι τῶν πόλεων ὑπεδέχοντο αὐτὸν μετὰ συγκινήσεως καὶ οἴκτου, αὐτὸς δὲ πολλάκις κατηράτο τὴν δόξαν αὐτοῦ.

Τέλος πάντων ἡ δυστυχία του ἐπανεφέρεν αὐτὸν εἰς τὴν Φερράραν, ὅπου ὁ Δοῦξ μὴ φανταζόμενος ἄλλα τινὰ μέσα πρὸς δικαιολόγησιν τῶν προτέρων αὐτοῦ καταδιώξεων παρὰ νέαν καταδίωξιν ἐφυλάκισεν αὐτὸν καὶ δεύτερον. Ἡ ἀπελπισία ἠλλοίωσε τὸν ρωμαλέον τοῦ Τάσσου διοργανισμόν καὶ ἐρρίψεν αὐτὸν εἰς πολυχρονίους νόσους, ἀφαιρούσας ἀπ' αὐτοῦ ἐνίοτε καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ. Οὕτω δὲ ὁ θριάμβος, οὕτως εἶπεῖν, τῶν κατηγορούντων αὐτὸν ὡς παράφρονον ὑπῆρξε πληρέστατος.

Ποία ἦδη καρδία δὲν καταθλίβεται ὄρωσα τοσαῦτα δυστυχήματα μετὰ τοσαύτης δόξης! Κατησχυμμένος, ἀπηλιτισμένος, βορὰ πολυειδῶν καὶ σφοδρῶτων θλίψεων, ἔγραψε πανταχοῦ, ὅπως τύχῃ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Ἐγραψε πρὸς τὸν Πάπαν, πρὸς τὸν Δοῦκα καὶ τὴν Δούκισσαν τῆς Μανδούας, πρὸς τοὺς Δούκας τοῦ Ὀρβίνου καὶ Σαβοΐας, πρὸς ἄλλας πολλὰς δυνάμεις. Τὸ εἰς τὸ Βέργομον (Bergame (1)) μάλιστα πεμφθὲν ὑπόμνημα αὐτοῦ, ἐν πληρῇ συνεδριάζει ἀναγρωσθέν, τοσοῦτον συνεκίνησε τὰς καρδίας ὄλων τῶν ἀκροατῶν, ὥστε πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἔχυσαν δάκρυα. Ἐνεθαρρύνθη μάλιστα νὰ ἀναφέρῃ τὰ παράπονα αὐτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Αὐτοκράτορα. Ροδόλφον, ὡς πρὸς ἄρχοντα καὶ ἀνώτατον κριτὴν τοῦ κατ' αὐτοῦ διωγμοῦ, ἀλλ' οὐδὲν κατώρρωσεν. Ὅ,τι λοιπὸν δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τοσοῦτων παρακλήσεων, τὴν ἐπὶ τοσοῦτο δηλονότι ποθουμένην αὐτοῦ ἐλευθερίαν, ἧς ἡ ἀπώλεια ἐφαίνετο κατηγοροῦσα τὴν Ἰταλίαν ὀλόκληρον, τοῦτο κατώρρωσεν ἡ τύχῃ ἢ μάλλον ἡ ἰδιοτροπία τοῦ Ἀλφόνσου (2).

Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ δόξα φαντασιώδης παρηγορία πραγματικῶν δυστυχιῶν προσεβλήθη πανταχοῦ· διότι τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν ἠλάττωσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, θεωρηθέντος ὡς ἀσήμου σχεδὸν ποιητοῦ. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ἀπαυδήσαντος τοῦ θρόνου, κατενίκησε τὰ πάντα ἡ ἀξία αὐτοῦ καὶ, ὅτε ἦδη τὸ πνεῦμα του ἀπαυδήσαν ἐκ τῶν πολλῶν πολυχρονίων δυστυχιῶν εἶχε καταντήσει ὅλους ἀνάισθητον, προσέφερον αὐτῷ τιμὰς καὶ πλοῦτους.

Μετὰ ταῦτα προσεκληθῆναι εἰς τὴν Ρώμην ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος VII, ἀποφασίσαντος μετὰ τοῦ συλλόγου τῶν Καρδιναλίων νὰ ἀπονείμῃ αὐτῷ τὴν δάφνην καὶ τὰς τιμὰς τοῦ θριάμβου. Ἡ τελετὴ αὕτη ᾖ τότε ἐν Ἰταλίᾳ σπουδαιότατη καὶ ἐντιμοτάτη.

Δύο λοιπὸν Καρδιναλίοι καὶ πλείστοι Ἱεράρχαι μετὰ καὶ ἄλ-

(1) Bergomum· Πόλις τῆς ἀνω Ἰταλίας πέραν τοῦ Πάδου, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Γάλλων, ὅτε οὗτοι εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἰταλίαν.

(2) Ἐώραζον τότε εἰς τὴν Φερράραν τὸν γάμον τοῦ Καίσαρος d' Este· Ὅτε ὁ Δοῦξ τῆς Μαντούας ὠφελήθει ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης ἐξήγησε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Τάσσου καὶ ἔλαβεν αὐτὴν.

λων πολλῶν πάσης τάξεως, ὑποδεξάμενοι τὸν Τάσσον εἰς ἀπόστασιν μιλίου ἐκ τῆς Ρώμης, ὠδήγησαν αὐτὸν πρὸς τὸν Πάπαν παρ' οὗ ἤκουσε ταῦτα: 'Επιθυμῶ νὰ τιμῆσθε τὸν ἐκ δάφνης στέφανον, ὅστις ἐτίμησε μέχρι σήμερον πάντας τοὺς φέροντας αὐτόν. Τότε οἱ δύο Καρδινάλιοι, Ἀλδοβραδῖνοι, ἀνεψιοὶ τοῦ Πάπα, ἀγαπῶντες καὶ θαυμάζοντες τὸν Τάσσον, ἀνέλαβον τὴν περὶ τῆς πομπῆς τῆς στέψεως φροντίδα.

Ἄλλ' ἐνῶ πᾶσαι αἱ προπαρασκευαί ἐγίνοντο ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου, ἔπου ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ ἡ στέψις τοῦ ποιητοῦ, ὁ Τάσσος ἔπεσον ἀσθενήσας βαρέως καὶ, ὡς ἡ τύχη εἶχεν ἐπιθυμήσει νὰ ἀπατήσῃ αὐτὸν καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην στιγμήν, ἀπέθανε τὴν παραμονὴν τῆς πομπῆς εἰς ἡλικίαν ἐτῶν πενήτηκοντα καὶ ἑνός.

Ὁ Τάσσος κατὰ τοὺς βιογράφους αὐτοῦ εἶχε θέλητρα πολλά, χαρακτηριστὰ γλυκύν, πρόσωπον χαριέν, πλείστας χάριτας εἰς τὴν συνομιλίαν αὐτοῦ καὶ πολλὴ μεγαλείον ἐν τῇ ψυχῇ. Πρὸς δὲ τούτοις εἶχε καὶ ἄλλο προτέρημα, ὅπερ ἄλλοι μὲν δὲν ἀποδίδουσιν εἰς τοὺς ποιητάς, ἡμεῖς δὲ ἀπεναντίας ἀπηντήσαμεν πάντοτε εἰς τοὺς κεκτημένους μεγάλα προτερήματα, δηλονότι ἀνδρίαν παρὰδοξον.

Ἡ ἡγεμονίς δ' Este, ἧς, ὡς λέγουσι, τοσοῦτον ἀφρόνως ἐρωτόληπτος κατέστη (1), δὲν ἔβλεπε τὸν ἔρωτα αὐτοῦ μετ' ἀδιαφορίας. Ὁ Τάσσος ἐνεπιστεῦθη ἀνοσότης τὸ μυστικὸν αὐτοῦ εἰς τινὰ φίλον, ὅστις ἐπρόδωκεν αὐτόν· ὁ ποιητὴς ἐξήγησε τότε λόγον τῆς ἀδικίας ταύτης· ὁ δὲ ἄτιμος αὐτοῦ ἀντίπαλος, λίαν ἀνάνδρος ὢν, ἐνωθεὶς μετὰ τριῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν, ἐπίσης ἀχρείων, ὤρμησε μετ' αὐτῶν κατὰ τοῦ ποιητοῦ, ὅστις μετὰ μεγάλης γενναιότητος ὑποστὰς τὴν ἄνισον ταύτην μάχην, ἐπλήρωσε δύο ἐκ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ καὶ οὕτως ἔδωκε καιρὸν εἰς τοὺς πρὸς βοήθειαν αὐτοῦ ἐρχομένους. Αὕτη εἶνε ἡ ἀπαίσιος διένεξις, ἡ προκαλέσασα ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ Τάσσου, δούσα εἰς τὸν Δούκα νὰ ἐννοήσῃ ἔρωτα, ὑφ' οὗ ἦν ἀδύνατον νὰ μὴ θεωρῆ ἑαυτὸν προσβεβλημένον.

Ὁ Συγγραφεὺς τῶν Παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἀναφέρει ἰδιαίτερον τι συμβεβηκός, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἐνίοτε ἀναμιγνύονται μετὰ τῆς θλίψεως, τῆς δηλητηριαζούσης τὴν ζωὴν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, ζωηραὶ τινες καὶ ἀπρόοπτοι παρηγορίαι.

Κατὰ τοὺς χρόνους δηλονότι τοῦ Τάσσου τὰ περὶ τὴν Γαυγέτην (Gayette) ὄρη ἦσαν αἱ φωλαὶ πολυπληθῶν ληστῶν ἐκ λειποτακτῶν σχηματισθεῖσαι. Οἱ λησταὶ οὗτοι ἐπὶ μακρὸν χρόνον κατὰ τὸν 15'. αἰῶνα ἀπῆττον φιλονεικοῦντες τὸ βασιλεῖον τῆς Νεαπόλεως· ἔζων δὲ ἐκ λεηλασίας καὶ συνεκρότου ἐίδος τι Δημοκρατίας, ὀλίγον ἀνυσύχου, ἦν μάλιστα, λέγουσιν, ἠνείχοντο βλέποντες οἱ ἀντιβασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας. Ἐν ὅσῳ λοιπὸν οὗτοι κατεῖχον τὴν θέσιν ταύτην, οἱ ὀδοιπόροι μόνον μετὰ συνοδίας εὐόπλου καὶ πολυαριθμοῦ ἠδύνατο νὰ ριψοκινδυνεύσωσιν ἐκεῖθεν διαβαίνοντες. Μία ἐκ τῶν συνοδιῶν, μεθ' ἧς ἦν καὶ ὁ Τάσσος, διαβαίνουσα ἐκεῖθεν προσεδελήθη ὑπ' αὐτῶν. Ἐῖς δὲ ἐκ τῶν κακούργων τούτων ἀ-

κούσας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως τῆς Ἱερουσαλήμ ἔριψε χαμὰ τὰ ὄπλα αὐτοῦ καὶ τρέξας συνέλαβε τὸν Τάσσον καὶ ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πλήθους· ἐκείνος δὲ ὑποδεχθεὶς αὐτὸν μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀξιοπροσεψείας ἀπέδωκε τὰ πράγματα αὐτοῦ μετὰ προσθήκης δώρου τινός, καὶ προπορεύμενος φρουρᾶς ὠδήγησε τὸν ποιητὴν ἐκτὸς παντὸς κινδύνου. Οὕτω λοιπὸν ἀνθρωποὶ χυδαῖοι ἐφάνησαν δικαιοτέροι ἐκτιμηταὶ τῆς ἀξίας τοῦ Τάσσου, παρ' ὅσον αἰῶν, καυχώμενος ἔτι εἶνε φωτισμένος· τὸν δὲ φόρον τοῦ σεβασμοῦ καὶ τοῦ θαυμασμοῦ ἔν ἡρνήθησαν εἰς αὐτὸν πολλοὶ τῶν συγχρόνων, αὐτὸς ἔλαβε παρὰ πλήθος κακούργων.

Ἄλλ' οἱ μεταγενέστεροι ὑπερασπίσθησαν κάλλιστα τὸν ποιητὴν, διότι ὁ χρόνος, ὁ ὑποσκάπτων τὴν ὑπόληψιν τοσοῦτων ἔργων, ἐξήσφαλισε τὴν τοῦ Τάσσου. Ἡ Ἑλευθερωθεῖσα Ἱερουσαλήμ ψάλλεται σήμερον (1) εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, ὡς τὸ πάλαι εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, οὕσα τὸ ὠραιότερον μνημεῖον τῆς ἐπικῆς ποιήσεως μετὰ τὴν Ἰλιάδα καὶ Ἰννεΐαδα.

Τὴν μεγάλην ταύτην ὑπόθεσιν τῆς Ἑλευθερωθείσης Ἱερουσαλήμ διεπραγματεύθη ἀξίως, ἐνθέτων ἐν αὐτῇ τοσοῦτο συμφέρον ἔσον καὶ μεγαλεῖον. Τὸ ποίημα διεξάγεται ὅλον σχεδὸν καλῶς καὶ ἐντέχνως συνδεδεμένον· ἐπιφέρει τὰ συμβάντα ἐπιδεξίως, διανέμει σοφῶς τὰ φῶτα καὶ τὰς σκιὰς· μεταφέρει τὸν ἀναγνώστην ἐκ τῶν φόβων τοῦ πολέμου εἰς τὰς τέρψεις τοῦ ἔρωτος καὶ εἰς τὴν παράστασιν τῶν ἠδυπαθειῶν· ἐπανάγει αὐτὸν πάλιν εἰς τὰς μάχας· ἐρεθίζει βαθυμῶδην τὴν [εὐαισθησίαν καὶ οὕτω ἀπὸ βιβλίου εἰς βιβλίον φαίνεται ὑψηλότερος ἑαυτοῦ. Τὸ ὄφος αὐτοῦ εἶνε σχεδὸν πανταχοῦ λαμπρὸν καὶ γλαφυρὸν. Ὅσαίς δὲ ἡ ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ μεγαλεῖον, βλέπει τις μετ' ἐκπλήξεως πῶς ἡ ἀπαλότης τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης, νέον χαρακτηριστὴρα λαμβάνουσα ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ μεταβάλλεται εἰς μεγαλειότητα καὶ δύναμιν. Φαίνεται μάλιστα ὅτι ἐναγωνίζεται πρὸς τὸν Ὀμηρον (2), οὕτινος ἠκολούθησε τὰ ἴχνη ὡς πρὸς τὴν τέχνην τοῦ συναμιγνύειν τὰ χρώματα καὶ διανέμειν πρὸς τε τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας τοὺς προσήκοντας χαρακτήρας, δι' ὧν μάλιστα αὗται διακρίνονται. Ποῦ δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν χαρακτήρας ποιικιλωτέρους, ἰσχυρότερον συγκεκριμένους παρὰ εἰς τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Ἱερουσαλήμ;

Τὸ ἀριστούργημα ἔμως τοῦτο ἔχει ἐλαττώματα· ὁ ἀναγνώστης ὑποφέρει δυσφόρους γοητεύματα, ἅτινα φαίνονται ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν μαγευτικὴν δύναμιν τῶν Νηρηίδων (3): ἀνάμικτα ἰ-

(1). Κατ' ἀρχὰς δηλαδή τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὅτε συνεγράφη καὶ τὸ παρόν. Σ. Μ.

(2). Ὁ Βολταῖρος, ἐξ οὗ ἠρρανίσθημεν ταῦτα, λέγει ὅτι ὑπερβαίνει τὸν Ὀμηρον. Ἄλλ' ἡμεῖς τολμῶμεν νὰ μὴ συμμεριζώμεθα τὴν γνώμην αὐτοῦ. Οὐδεὶς εἰσέτι ἐξισώθη πρὸς τὸν Ὀμηρον ὡς πρὸς τὰς παραστάσεις καὶ τοὺς χαρακτήρας, δι' ὅπιστεύομεν ἀδύνατον ἔτι ὑπερέβη αὐτόν.

(3). Αἱ Νηρηίδες ἦσαν δαιμόνια ἐν γυναικείῳ σχήματι φαινόμενα· ἦσαν δὲ κατὰ τὸν ἀριθμὸν πενήτηκοντα· τὰ δὲ ὄνματα αὐτῶν διαφόρους ἀναφέρονται παρ' Ὀμήρ. Ἡσιόδ. κλ. Παριστάνοντο δὲ συνήθως ὡς κόραι Ἰλαραὶ καὶ πλήρεις θεληγῆτρων. Αἱ ὠραιότεραι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἡ Ἀμφιτρίτη, γυνὴ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ ἡ Θέτις, μήτηρ τοῦ Ἀχιλλεύου. Σ. Μ.

(1) Ἐν τούτοις πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἠκούσθησαν κατὰ καιροῦς φῆμαι, αἵτινες παρώργισαν τὸν Δούκα καὶ ἐγένοντο ἡ κύρια αἰτία τῆς καταδιώξεως τοῦ Τάσσου.

δεῶν ἐθνικῶν τε καὶ χριστιανικῶν· λογοπαίγνια καὶ τινες παιδαριώδεις ιδέαι, τὰς ὁποίας, ὡς φαίνεται, ἀπῆτει ὁ τότε αἰὼν. Ἄλλ' αἱ ἐλαφραὶ αὐταὶ κηλίδες ἐξαφανίζονται ἐνώπιον τῆς λαμπρότητος. δι' ἧς λάμπει τὸ θαυμαστὸν τοῦτο τοῦ πνεύματος προίον, ὅπερ ἴσως ἔσεται ἀσύγκριτον. Ὁ Ἀμίντας (Aminle) αὐτοῦ ὑπῆρξεν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ ὑπόδειγμα τῆς ποιμενικῆς ποιήσεως· διότι ἔχων πνεῦμα ἐπιδεικτικὸν τῶν πάντων ἐνησχολήθη εἰς ὅλην σχεδὸν τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ τὰ ἔργα ταῦτα, ἅτινα ἠδύνατο νὰ δοξάσωσιν ἄλλον τινὰ ποιητὴν, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν, προκειμένου περὶ τοῦ συγγραφέως τῆς Ἐλευθερωθείσης Ἱερουσαλήμ.

ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΑΙ

κατὰ τῆς Ἀσιατικῆς χολέρας ὁδηγία.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων διαφόρων ἐπιστήμων ἰατρῶν ἐβεβαιώθη α) ὅτι τὸ εἰδικὸν τῆς χολέρας αἷτιον εἶνε στοιχεῖόν τι ἀγνώστου φύσεως καὶ δηλητήριον, καλούμενον *χολερικὸν μίασμα*. β) Ὅτι τὸ χολερικὸν μίασμα ἀναπτυσσόμενον αὐτομάτως ἐν ταῖς Ἀνατολικαῖς Ἰνδίαῖς, ἐνυπάρχει εἰς τὰς ὕλας τῶν ἀφοδεύσεων (κόπρανα) τῶν χολεριῶντων. Ἐπομένως ἐξ αὐτῶν μόνον καὶ ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν μεμολυσμένων διαφόρων πραγμάτων καὶ ἔχι ἐκ τῶν ἰδίων χολεριῶντων ἀπ' εὐθείας μεταδίδεται τὸ μίασμα. Ἀλλὰ διὰ νὰ μεταδοθῇ ἐκ τῶν ὑλῶν τούτων τὸ χολερικὸν μίασμα, ἀνάγκη ν' ἀρχίσῃ πρότερον ἡ σήψις αὐτῶν· νὰ παρέλθωσι δηλ. 24 τοῦλάχιστον ὥρα μετὰ τὴν ἀφόδευσιν. γ.) Ὅτι ἡ ἐκ τῶν ὑλῶν τούτων μετάδοσις τοῦ μιάσματος καὶ τῆς χολέρας γίνεται διὰ τοῦ μολυσμοῦ τοῦ περίεξ αὐτῶν ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἢ μάλιστα ἀπ' εὐθείας ἐξ αὐτῶν, ὑπὸ τῶν δυσωδῶν αὐτῶν ἀναθυμιάσεων καὶ συγχότερον διὰ τῆς ἀναμίξεως τῶν ἀναθυμιάσεων τούτων μετὰ τῶν ποσίμων ὑδάτων. Ἀλλὰ διὰ νὰ συμβῇ ἡ μετάδοσις αὕτη, ἀνάγκη προσέτι ἢ ἐπὶ τῶν ὑγιῶν ἀτόμων ἐπιδρασις τῶν εἰρημένων ἀναθυμιάσεων νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ ὥρας τινὰς συνεχῆς καὶ διαρκῆς. δ.) Ὅτι τὸ χολερικὸν μίασμα δὲν εἶνε κατ' εὐτυχίαν τόσον ἐλαφρὸν καὶ πτητικόν, ὅσον τὰ λοιπὰ μιάσματα. Ἐπομένως δὲν δύναται νὰ μένῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον μῆτε νὰ ἐξαπλωθῇ εἰς μεγάλας διαστάσεις εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ διὰ τοῦτο δὲν μεταδίδεται ἀπὸ τόπων εἰς τόπους ἢ χολέρα διὰ τῶν ἀνέμων, ἀλλὰ διὰ τῆς μεταβάσεως προσβεβλημένων μόνον ὑπ' αὐτῆς ἀνθρώπων εἰς ὑγιεῖς τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἐμῶς καὶ ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου ἀπλή χολερικὴ διάρροια ἀρκεῖ δυστυχῶς νὰ γίνῃ νέα ἐστία ἐπιδημικῆς χολέρας. ε) Ὅτι τὸ χολερικὸν μίασμα, διὰ νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπιτυχῶς καὶ νὰ ἀναπτύχῃ ἀτομικῶς ἢ ἐπιδημικῶς ἡ χολέρα, ἔχει μεγίστην ἀνάγκη τῆς συνδρομῆς βοθηῶν τινῶν, ἀνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ λάβῃ μεγάλην ἰσχὴν καὶ ἔκτασιν ἀλλὰ μένει περιορισμένη καὶ ὄλως ἀδύνατος· οἱ δὲ βοθητοὶ οὗτοι καλοῦνται *βοηθητικὰ τῆς χολέρας αἷτια* ταῦτα δέ, συγκεφαλαιούμενα ἐν περιλήψει, εἰσὶν ἡ ὑγρασία, αἱ ἀκαθαρσίαι, ἡ ψύξις ἐν γένει, αἱ παντὸς εἶδους

καταχρήσεις, τὰ θλιβερὰ ψυχικὰ πάθη καὶ ἡ μεγάλη τοῦ σώματος ἀτονία.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τούτων ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν ἐξήχονται οἱ ἐξῆς κατὰ τῆς χολέρας προφυλακτικοὶ κανόνες, τοὺς ὁποίους ὅσοι τηρήσωσιν εὐλαβῶς, ὡς ὡσι βέβαιοι, ὅτι δὲν θὰ πάθωσιν ὑπ' αὐτῆς. Διὰ δὲ τὸ εὐληπεῖν αὐτῶν ἐκθέτω αὐτοὺς ἐν εἶδει ἀφορισμῶν εἰς τὰς ἐπομένους δύο τάξεις.

Ἄμα λοιπὸν εἰς τινὰ χώραν ἢ πόλιν ἐνσκόπη ἡ χολέρα, οἱ μὲν δεῖλοι καὶ οἱ ἐξ ἄλλων νοσημάτων λίαν ἐξησθενημένοι αὐτῆς κάτοικοι ὀφείλουσιν ἀμέσως ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὰ περίεξ ὥρας τινὰς μεμακρυσμένα ὄρεινά καὶ ὑγιῆ χωρία· οἱ δὲ ἐμμενίαντες χρεωστοῦσι ν' ἀποφεύγωσι διαρκῶς τὰ ἐξῆς.

- 1) Τὴν συσώρευσιν καὶ συνοίκησιν πολλῶν ἀτόμων καὶ μάλιστα ἀσθενῶν ἐντὸς στενῶν οἰκιῶν καὶ δωματίων.
- 2) Τὰς ὑγράς, χαμηλὰς καὶ μὴ καλῶς ἀεριζομένας κατοικίας.
- 3) Τὴν ψύξιν ἐν γένει τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τῆς κοιλίας καὶ τῶν ποδῶν καὶ ἰδίως κατὰ τὴν νύκτα καὶ τὴν πρωΐαν.
- 4) Τὴν κακὴν ποιότητα τοῦ ἄρτου, ὄλων τῶν ἐδωδίσμων καὶ τῶν ποτῶν.
- 5) Τὴν πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν καὶ μάλιστα τὴν κραιπάλην.
- 6) Τοὺς ἀλμυροὺς, ταριχευτοὺς καὶ μὴ προσφάτους ἰχθῦς καὶ τὰ δύσπεπτα θαλασσινά, οἷον τὰ ὄστρακὸδερμα ἐν γένει· καὶ τὰ μαλάκια, ὡς τὰ ὄστρεϊδια, μῆδια, ἀστακοὺς, σηπίας, πολύποδας καὶ τὰ τοιαῦτα.
- 7) Τὰ ταριχευτὰ, παχέα μὴ πρόσφατα καὶ παλαιὰ κρέατα.
- 8) Τὰ φυσώδη φαγητὰ οἷον τὰ ὄσπρια ἐν γένει καὶ τὰ λαχανικά· ὡς κνήμες, ἐρεβίνθους, φασιόλους, πράσα, λάχανα, χόρτα, κολοκύνθους, πέποννας, σικύους κ.τ.τ.
- 9) Τοὺς γλυκεῖς ἐν γένει, ὀξεινοὺς καὶ ἀώρους καρπούς· οἷον σταφυλάς, πορτογάλια, λεμόνια, δαμάσκηνα, σύκα, μήλα, κεράσια, βύσσιννα κ.τ.τ.
- 10) Τὰ εὐκόλεια ἐν γένει φαγητὰ καὶ ποτὰ οἷον τὰ γλυκέα, τὰ ὀξεινά, τὰ ψυχρά, τὸ μέλι, τὰ ζαχαρωτὰ καὶ ζυμαρικά, τὰς λεμονάδας κ.τ.τ.
- 11) Τὰ καθάρσια καὶ τὰ ἐμετικά, ὡς ἀμέσως προκαλοῦντα τὴν χολέραν.
- 12) Τὰ θλιβερὰ ψυχικὰ πάθη, οἷον τὰς λύπας, τὴν στενοχωρίαν, τὴν μελαγχολίαν, τὸν θυμὸν καὶ μάλιστα τὸν φόβον καὶ τὴν ἀπελπισίαν, τῶν ὁποίων τὰ δύο τελευταῖα μάλιστα ἀμέσως προκαλοῦσι τὴν χολέραν.
- 13) Τοὺς σωματικούς καὶ νοερούς υπερβολικούς κόπους, τὰς ἀγρυπνίας, τὰς περὶ τὰ ἀφροδίτια καταχρήσεις καὶ τὰς ἀφαιμάξεις, ὡς ἐξασθενοῦντα τὸ σῶμα.
- 14) Τὰς δυσώδεις ἀναθυμιάσεις τῶν ἀναγκαίων, τῶν ἀμαρῶν (ἐχετῶν), τῶν χολερικῶν ἀφοδεύσεων καὶ παντὸς βορβορώδους τόπου.
- 15) Τὰς πρωϊνάς, ἑσπερινὰς καὶ νυκτερινὰς γηίνους καὶ ἀτμοσφαιρικὰς ἀναθυμιάσεις καὶ
- 16) Τὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν διατήρησιν τῶν ἀφοδεύσεων τῶν χολεριῶντων ἐντὸς τοῦ δωματίου αὐτῶν.

Συνάμα δὲ χρεωστοῦσιν οὗτοι νὰ κάμνωσι τὰ ἐπόμενα.

1) Νὰ ἀραιωθῶσιν, ὅσον οἶον τε περισσότερον, νὰ τηρῶσιν ἀκραν καθαριότητα, νὰ κοιτικῶσιν εἰς ὑψηλὰ καὶ εὐάερα οἰκήματα καὶ νὰ προσπαθῶσιν νὰ ὦσιν, ὅσον τὸ δυνατόν, πάντοτε εὐθυμότεροι.

2) Νὰ φορῶσι νυχθημερὸν μαλλίνους περικημηίδας (κάλτσας) καὶ ἐριούχον περὶ τὴν κοιλίαν κατὰ σάρκα πλατεῖαν ζώνην (ἐκ φλανέλλας).

3) Νὰ τρώγωσιν ὀλιγώτερον ποσὸν τοῦ συνήθους καὶ τούτο εἰς τρεῖς ἢ τέσσαρας φορές τὴν ἡμέραν, ὅπως γίνηται εὐκολώτερον ἢ χώνευσις· ἢ δὲ συνήθους τροφή ἔστω κρέας καλὸν βραστόν, σπανίως ὀπτὸν (ψητὸν) καὶ ζῶμι ἐξ ὀρίζης καὶ ἀνευ πάντοτε λίπους.

4) Νὰ πίνωσιν ἐπίσης ὀλιγώτερα ποτὰ τοῦ συνήθους· τὸ δὲ ὕδωρ νὰ ᾔηνε μεμιγμένον μετ' ὀλίγου καλοῦ καὶ παλαιοῦ μαύρου (καὶ ὄχι λευκοῦ) οἴνου ἢ μετ' ὀλίγης ρακίης. Ὅσοι δὲ ἀδυνατοῦσι νὰ κάμνωσι χρῆσιν καὶ τοῦ ὀλίγου οἴνου καὶ τῆς ρακίης, ἀς πίνωσι μᾶλλον ἀντὶ καθαροῦ ὕδατος ἀφέψημα κριθῆς (κριθαρόνερον) καὶ ἐκ διαλειμμάτων πολλὰκις τοῦ νυχθημεροῦ ἔγχυμα θέας (τσάι), κοφφέας (καφφέας), ἡδυσμίου (μέντας), μελισσοχόρου καὶ ἐλελισφακου μετ' ὀλίγου πάντοτε σακχάρου.

5) Νὰ μεταχειρίζωνται ὡς ὀπώρας μόνον ἄπια (ἀχλάδια) καὶ κυδώνια καὶ ταῦτα ἐψημένα.

6) Νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὰς κατοικίας αὐτῶν κατὰ τὴν δύσιν τοῦλάχιστον τοῦ ἡλίου καὶ νὰ ἐξέρχωνται μετὰ τὴν ἀνατολὴν αὐτοῦ.

7) Νὰ χύνωσι συνεχῶς εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ τοὺς βορβορώδεις τόπους χλωροῦχον ἢ καυστικὴν τίτανον. Εἰς δὲ τὰ κοπροδοχεῖα τῶν χολεριῶντων διάλυμα θειικοῦ σιδήρου εἰς ἀναλογίαν 1 πρὸς 8 μέρη ὕδατος. καὶ

8) Τέλος ἅμα τυχὸν προσβληθῆ τις, ἔστω καὶ ἐξ ἀπλῆς διαρροίας, νὰ ζητῆ ἀμέσως τὴν ἰατρικὴν συνδρομὴν, καθότι παρετηρήθη ὅτι καὶ ἀπλῆ μόνη διάρροια ἐν καιρῷ χολέρας, παραμυληθεῖσα, μεταβάλλεται εἰς ἀληθῆ χολέραν.

Σμύρνη τὴν 4 8βρίου 1871.

Γ. Ν. ΚΑΡΑΒΑΣ ἰατρός.

ΧΗΜΙΚΗ ΣΥΣΤΑΣΙΣ ΟὔΟΥ ΟΡΝΙΘΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος ἀπὸ σελ. 119).

Β'. Τὸ κυρίως ὠόν.

Ἰπὸ τὸ κέλυφος καὶ τὴν μεμβράναν ἔρχεται τὸ κυρίως ὠόν ἀποτελούμενον ἐκ βλενωδούς καὶ ἀχρωμάτου ὑγροῦ καλουμένου λευκώματος καὶ κιτρινῆς σφαιροειδοῦς ὕλης ὀνομαζομένης κρόκου. Τὸ λεύκωμα συνίσταται ἐκ δύο μερῶν, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐμπερικλείεται εἰς χωριστὴν μεμβράναν. Τὸ ἄνω, τὸ ἀμέσως μετὰ τὸ κέλυφος, εἶνε ἀραιὸν ὕδατώδες σῶμα, ἐνῶ τὸ κάτω τὸ περιβάλλον τὸν κρόκον εἶνε βαρὺ καὶ πυκνόν. Ὅλιγοι ὅμως ἐκ τῶν θραύοντων ὠὰ διακρίνουσι τὰ δύο ταῦτα λευκώματα ἢ γινώσκουσι περὶ τῆς ὑπάρξεώς των. Ἐκαστον τῶν δύο τούτων με-

ρῶν ἐκτελεῖ ἰδίαν λειτουργίαν κατὰ τὸ κλώσσημα· καὶ τοῦ ἐνὸς ἢ ἐνέργεια κατὰ τὴν μυστηριώδη μεταμόρφωσιν εἶνε τόσον ἀπαραίτητος ὅσον καὶ ἡ τοῦ ἄλλου. Ὡὰ ριπτόμενα ἐντὸς βράζοντος ὕδατος ἀπὸ διαλυτὰ γίνονται πολὺ ταχέως ἀδιάλυτα, ἢ, ἐν ἄλλοις λόγοις, καὶ τὰ δύο λευκώματα καὶ ὁ κρόκος πηξοῦσιν. Οὐδαμοῦ ἀντίθεσις ἀπαντᾶται τόσον μεγάλη ὅσον μεταξὺ βρασμένου καὶ μὴ βρασμένου ὠοῦ. Ὅχι μόνον φυσικῶς μεταβάλλεται ὅταν βρασθῆ, ἀλλὰ καὶ ἀλλάζει κατὰ τὰς χημικὰς ιδιότητας καὶ οὐδεὶς χημικὸς δύναται νὰ εἴπῃ εἰς τί ἢ ἀλλαγὴ αὐτῆ συνίσταται.

Ἡ διὰ τῆς θερμότητος σκλήρυνσις τοῦ λευκώματος τοῦ ὠοῦ ἢ τὸ ψήσιμον αὐτοῦ ἀπαιτεῖ δύο λέξεις πρὸς σαφήνειαν. Ὅσον μεγάλη καὶ ἀν ᾔηνε ἢ φυσικὴ καὶ χημικὴ διαφορὰ μεταξὺ καλῶς ἐψημένου ὠοῦ καὶ τοῦ ἀψήτου, δὲν εἶνε ἤττον ἀξιοσημείωτος καὶ ὁ βαθμὸς τῆς χωνεύσεώς του, τὸν ὁποῖον ψηνόμενον ἀποκτᾷ. Ἀψήτον διέρχεται ἀπλῶς ἀπὸ τὸ χωνευτήριον εἰς τὰ θρεπτικὰ καὶ τὰ τῆς κυκλοφορίας ὄργανα, εὐκολώτατα ἀφομοιούμενον καὶ ἀμέσως χρησιμοποιούμενον πρὸς θρέψιν καὶ ὑποστήριξιν τῶν τοῦ σώματος λειτουργιῶν. Σκληρῶς ἐψημένον τὸ ὠόν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀνθίσταται εἰς τὰ γαστρικὰ ὑγρὰ καὶ καθίσταται ἀκατάλληλον εἰς στομάχους ἀδύνατους καὶ δυσπεπτικούς. Τὸ ὀλίγον ἐψημένον ὠόν (μελάτον) εἶνε τὸ μᾶλλον κατάλληλον πρὸς τροφήν, τὸ δὲ πολὺ σκληρὸν εἶνε ἀριστὸν νὰ διαταράξῃ τὴν χώνευσιν καὶ τοῦ ὑγιεστάτου ἀνθρώπου, ἢ δὲ θρεπτικότης αὐτοῦ εἶνε μικρά.

Ὁ κρόκος περιέχει ὕδωρ καὶ λεύκωμα, ἀλλὰ μετ' αὐτῶν εἶνε μεμιγμένα πολλὰ ὄρυκτα καὶ ἄλλαι οὐσαί, αἵτινες καθιστῶσι τὴν σύστασιν αὐτοῦ πολὺ περίπλοκον. Τὸ λαμπρὸν κίτρινον χρῶμα τοῦ χρεωστῆται εἰς πάχος τι ἢ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἀντανακλᾷ τὰς κίτρινὰς ἀκτίνας τοῦ φωτός καὶ κρατεῖ τὸ θεῖον καὶ φωσφόρον, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς μεγάλην ποσότητα ἐντὸς τοῦ ὠοῦ. Ἐὰν ὁ κρόκος ἐξαχθῆ καὶ ξηρανθῆ, τὸ δὲ ἐν αὐτῷ κίτρινον ἔλαιον χωρισθῆ, εὐρίσκεται ὅτι ἀποτελεῖ τὰ δύο τρίτα τοῦ ἔλαιου. Τὸ ἔλαιον βάρους τοῦ κρόκου ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ καταστάσει εἶνε 300 κόκκων, τὰ τρία πέμπτα τῶν ὁσίων εἶνε ὕδωρ.

Ὁ κρόκος καὶ τὸ λεύκωμα τοῦ ἐκκολλημένου ὠοῦ μένουσιν ἀπρόσβλητα καθ' ἑαυτὸν τὸ διάστημα τοῦ καιροῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον ἢ ὄρνις ἐπ' αὐτῶν κάθηται, ὡς ἀν ᾔησαν νεογέννητα· ἢ ἐξάτμισις τῶν ὑγρῶν αὐτῶν εἶνε ἐλαχίστη ἐνῶ τὰ ἀφινόμενα ταχέως καταεσρέφονται.

Πᾶς ὁ τρώγων τρία ἢ τέσσαρα ὠὰ καταναλίσκει τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἐμβρῶν ὀρνιθίων. Ὅλα τὰ ὑλικά τὰ συνιστῶντα τὰ σκέλη, τὰ κόκκαλα, τὰ πτερά κτλ. τῶν νεογενήτων ὀρνιθίων ἐμπεριέχονται ἐν τῷ ὠῷ, διότι οὐδὲν τούτων λαμβάνεται ἐκ τῶν ἔξωθεν. Τὸ μικρὸν πλάσμα, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ ράμφους του θραύει τὴν τιτανώδη φυλακὴν του καὶ ἐξέρχεται, ἔχει τίτανον καὶ φωσφόρον εἰς τὰ ὀστά του, θεῖον εἰς τὰ πτερά του, σίδηρον, ποτάσσαν, σόδαν καὶ μαγγανῆσιον εἰς τὸ αἷμά του, καὶ πάντα τὰ ὄρυκτα ταῦτα συστατικά ἐμπεριέχονται εἰς τὸ ὠόν, τὸ ὁποῖον ὅταν ὡς τροφή τρώγῃται εἰσέρχονται εἰς τὸν στομάχον. Τὰ πολυτίμητα ταῦτα ἄλλατα ἐμπεριέχονται εἰς τὸν κρόκον, καὶ διὰ τούτου ὁ κρόκος εἶνε πολὺ χρήσιμος εἰς τινὰς ἀσθενείας. Ἀνθρώπος τοῦ ὁποῖου τὰ νεῦρα εἶνε ἀδύνατα καὶ τὸ αἷμα ἐλλειπές, δύναται μετ-

ώφελείας νὰ τρώγῃ κρόκους. Αἱ σιδηροῦχοι φωσφοροῦχοι συνθέσεις εὐρίσκονται ἐν τῷ κρόκῳ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ὥστε ταχέως ἀφομοιοῦνται· ἂν δὲ καὶ ἦγε ὁμοιοπαθητικαὶ ὡς πρὸς τὴν ἰσότητά, ὅμως ἐξασκοῦσι μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ συστήματος. Οἱ κρόκοι τῶν ὕδων ἐμπεριέχοντες ὀλίγον λεύκωμα δὲν προσβάλλονται τόσον πολὺ ἀπὸ τὴν ζέστην ὕσον τὰ λευκὰ αὐτῶν, σκληροβρασμένους δὲ κρόκους δύνανται καὶ οἱ ἄρρωστοὶ νὰ τρώγῳσιν ἄνευ κινδύνου. Ἡ σύστασις προσφάτου νωποῦ ὕδου, ἐκτὸς τοῦ κελύφους, δύναται οὕτω νὰ παρασταθῇ

ὕδωρ	μέρη 74
λεύκωμα	» 14
πάχος ἢ ἔλαιον	» 10,50
ἄλατα	» 1,50
»	1000

Ἐολόκληρον τὸ ὕδον ζυγίζει συνήθως 1000 κόκκους, τούτων τὸ δέκατον περίπου ζυγίζει τὸ κέλυφος. Αἱ ὕλαι αἱ μεταμορφούμεναι εἰς ὄρνιθιον, ἐκτὸς τοῦ ὕδατος, εἶνε τὸ τέταρτον μόνον τοῦ ὕγρου μέρους, δηλαδὴ 200 κόκκοι περίπου. Τοῦτο φαίνεται μικρὰ ἀρχὴ ἐπὶ τῆς ὁποίας τελειοῦται τὸ ὄρνιθιον.

Ἄν καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμβρύου παντὸς πλάσματος πεπρωτισμένου μὲ τὴν μυστηριώδη ἀρχὴν τῆς ζωῆς εἶνε τι θαυμαστόν, ὑπάρχουσιν ὅμως περιστατικὰ εἰς τὸ ὕδον τὰ ὁποῖα καθίστασιν αὐτὸ ἔτι θαυμαστότερον. Βλέπομεν σῶμά τι λευκὸν συνιστάμενον ἐκ τιτανώδους περικαλύμματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται ὑγρά τινα, πρὸ πάντων ὕδωρ καὶ λεύκωμα, ἄνευ σημείου ζωῆς. Καὶ πραγματικῶς οὐδεμία ζωὴ ὑπάρχει ἐν αὐτῷ, εἶνε ὄγκος νεκρᾶς ἀψύχου ὕλης, καὶ ὅσα καὶ ἂν λέγωμεν περὶ τοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς τοῦ ἐγκλεισμένου ἐν τῷ διοργανισμῷ τοῦ ὕδου, εἴμεθα ἔτι ἀνίκανοὶ νὰ τὸ γνωρίσωμεν καὶ νὰ συλλάβωμεν ἰδέαν περὶ τῆς φύσεώς του. Οὐδεμία ἔνδειξις ὑπάρξειως στοιχείου ζωῆς εἰς κανὲν αὐτοῦ μέρος παρατηρεῖται. Τὸ ὕδον ἐγκαταλειπόμενον σήπεται ὡς πᾶσα ἄλλη ὀργανικὴ ὕλη· ἀλλ' ἂν ἀπλῶς μεταφέρωμεν αὐτὸ εἰς θέσιν ὅπου βαθμὸς τις θερμότητος μένει πάντοτε ὁ αὐτός, μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας τὸ λεύκωμα τὸ ὕδωρ, τὸ ἔλαιον καὶ τὰ ὄρυκτὰ ἄλατα μεταμορφοῦνται εἰς μικρὸν ὄρνιθιον, τὸ ὁποῖον θραύει μὲ τὸ μικρὸν του ράμφος τὸ κέλυφος, ἀνοίγει διόδον καὶ μετὰ δέκα λεπτὰ τρέχει ἄνω καὶ κάτω. Ἐνταῦθα ἡ ἀνάπτυξις τῆς ζωῆς γίνεται ἄνευ τῆς βοήθειας τῆς μητρὸς· καὶ ποῖον θαῦμα! Ὁ χημικὸς δύναται νὰ συνάψῃ εἰς ἓν σῶμα καὶ νὰ θέσῃ εἰς μέρος θερμὸν ἀκριβῶς τὰς αὐτὰς οὐσίας· δύναται νὰ ζυγίσῃ μετὰ προσοχῆς τὸ ὕδωρ, τὸ λεύκωμα τὰς φωσφορικὰς συνθέσεις, τὸ θεῖον, τὸν σίδηρον, τὴν σόδα κτλ. καὶ νὰ σχηματίσῃ μίγμα ὅμοιον μὲ τὸν ὕδον, ἀλλ' ἐκ τούτου καταλαμβάνομεν πόσον ὀλίγον γινώσκουμεν περὶ τῆς ζωῆς, πόσον σκοτεινὴ δι' ἡμᾶς εἶνε ἡ σφαῖρα ἀφ' ἧς τὸ στοιχεῖον τῆς ζωῆς ἄρχεται, καὶ ὅθεν αἱ ζωικαὶ δυνάμεις πηγάζουσιν. Οἱ ἀκαμπτοὶ τῆς ἐπιστήμης θεραπευταὶ ἔφεραν τὰς ἐρεῦνας αὐτῶν μέχρι τῆς γραμμῆς τῆς χωρίζουσας τὸ ἀψύχον τοῦ ἐμψύχου· οὐδέποτε ὅμως ἠδυνήθησαν νὰ εισδύσωσι πρὸς τὸ μέρος τῆς γραμμῆς ἐνθα ἡ ζωὴ κεῖται. Ὅσον μεγάλη καὶ ἂν ἦγε ἡ περιέργειά μας, ὅσον

πολλοὶ αἱ γνώσεις μας, οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη πιθανότης ὑπάρχει ὅτι θέλομεν ποτὲ δυνηθῆ νὰ γνωρίσωμεν τι περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ φύσεως τῆς ζωῆς!

(Ἐκ τοῦ Ἄστερος τῆς Ἀνατολῆς).

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

Ἡ νεότης εἶν' ὁ καιρὸς διὰ τὴν σπουδὴν, διότι ἔρχονται μετὰ ταῦτα πλείστοι μέριμναι καὶ ἐνασχολήσεις, αἵπερ ἐξ ἀνάγκης ἐμποδίζουσιν αὐτήν.

Ἐνίοτε ἀπαντῶμεν ζηλωτὰς τόσον εὐσεβεῖς, ὥστε ἀποδιώκουν ἔξω τῆς καρδίας των καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν φιλίαν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη εὐσεβεία δὲν ἔρχεται οὐρανόθεν.

Μὴ κολακεύσαι ὅτι ἔχεις τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν, ἂν δὲν ἔχῃς καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν σου ἀγάπην.

Ἡ ἀσφαλεστέρα μέθοδος τοῦ νὰ πλανᾶται τις εἶνε τὸ νὰ φαντάζεται τὸν ἑαυτὸν του σοφώτερον καὶ φρονιμώτερον τῶν ἄλλων (ἵνα μὴ προσθέσωμεν καὶ ἀναμάρτητον).

Ἡ ὑπερηφανία δὲν θέλει νὰ χρεωστή, ἡ δὲ φιλαυτία νὰ πληρόνη.

Ἡ σοφία καὶ ἡ φρόνησις εἶνε πρὸς τὸν νοῦν, ὅτι τὸ καλὸν καὶ σεμνὸν πρὸς τὸ σῶμα.

Ὅστις δὲν εὐρίσκει εὐχάριστον εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τὴν οἰκογένειάν του, ματαίως τὴν ζητεῖ ἀλλαχοῦ.

Ἡ μεγαλειτέρα σοφία συνίσταται εἰς τὸ νὰ συναισθανώμεθα ὅσον ἔνεστι περισσώτερον τὴν ἰδίαν ἡμῶν ὀλιγόνοιαν καὶ ἀμάθειαν.

Οὐδέποτε ἄς μὴ ἀφίνωμεν δι' αὐτοῦ ἐκεῖνο ὅπερ δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν σήμερον, διότι ἡ ἀργοπορία εἶν' ὀκλήπτης τοῦ καιροῦ.

Πάμπολλοι μὲν δδύρονται διὰ τὴν κακίαν των μνήμην, ὀλίγοι δὲ παραπονοῦνται διὰ τὴν κακίαν των κρίσιν, γλῶσσαν ἢ καρδίαν.

Ὁ ἐνάρετος δοκιμάζει περισσώτεραν εὐδαιμονίαν εἰς τὸ συγχωρεῖν παρά εὐχαρίστησιν εἰς τὸ ἐκδικεῖσθαι.

Ἄς μὴ λέγωμεν ποτὲ πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ βλάψῃ τὸ ἀγνὸν ὄντιον, διότι ἡ αἰσχρολογία ἀποκαλύπτει ὄχι μόνον κακίαν, ἀλλὰ καὶ ἔλλειψιν τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

Ἡ ἔχιδνα εἶπε ποτε εἰς τὴν βδέλλα ὦ! πόσον ἡ τύχη ἡμῶν διαφέρει· σὲ μὲν οἱ ἄνθρωποι ζητοῦσιν, ἐμὲ δὲ φεύγουσι καὶ, ἂν δυνηθῶσι, μὲ θανατόνουσιν. Ὅταν δὲ τις ἄνθρωπος σὲ πιάσῃ, ἀντὶ νὰ φοβηθῇ τὴν πληγὴν σου, σὲ δίδει ἐκ τοῦ αἵματός του μεγάλην καὶ καλὴν ζωοτροφίαν. Καὶ ὅμως ἀμφοτέρω πληγόμενον ἐξ' ἴσου.» Ἡ πολιτίσσα τῆς λίμνης ἀπεκρίθη. «Ὅχι ἀγαπητῆ μου ἡ ἐδικὴ σου πληγὴ προξενεῖ πολὺ κακόν· ἡ δὲ ἐδική μου ὠφέλει.» Ἐξ' ἐμοῦ πολλοὶ ἀσθενεῖς λαμβάνουσι τὴν ἴασιν· ἐκ σοῦ ὅμως πᾶς ἄνθρωπος ὑγίης λαμβάνει σκληρότατον θάνατον. Ἡ διαφορὰ ὅθεν μεταξύ ἡμῶν εἶνε μεγίστη. Ἐγὼ μὲν ὑπάρχω φάρμακον ἰατήριον, σὺ δὲ ὑπάρχεις φάρμακον δηλητήριον.» Ἡ ἀλληγορία αὕτη εὐκόλως ἐρμηνεύεται. Ἐχιδνα εἶνε ἡ συκοφαντία· ὁ συκοφάντης ὀλίγον διαφέρει τοῦ φονέως· οἱ νόμοι τῶν ἐλευθέρων ἐθνῶν τὸν παιδεύουσιν αὐστηρῶς. Βδέλλα εἶνε ἡ δικαία κατάκρισις· αὕτη

ἔφελει τὸ ἀνθρώπινον γένος· καὶ διὰ τοῦτο τὰ σοφὰ ἔθνη τὴν σέβονται ὡς θεόν. Ἐχθρὰ λέγομεν εἶνε ἡ πολυτέλεια, ἡ διαφθορά, ἡ σπατάλη καὶ ἐκφαύλις τῶν Χριστιανικῶν ἠθῶν· ὁ ἀπιστῶν ἄς προσέλθῃ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον μας ἵνα ἴδῃ τοὺς καρπούς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς διαφθορᾶς· βδέλλα εἶνε ἡ κατὰ Χριστὸν αὐστηρὰ ἠθική, ἥτις θεραπεύει ἀπάσας τὰς κακοχύμους καὶ μiasματικὰς διαφθορὰς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Δ. Α. Μ. Χαρικλῆς.

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἐν Ἀμερικῇ
(συνέχεια ἀπὸ σελ. 109 τομ. Β').

II

Ἡ τοιαύτη θεωρία τῆς γυναικείας ἀνατροφῆς παρουσιάζει φυσικῶς ἕτερον πρόβλημα, ἀν πρέπει δηλ. νὰ φοιτῶσι μαθηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων εἰς τὰ αὐτὰ ἐκπαιδευτήρια. Ἡ κοινὴ ἐκπαίδευσις ἀρρένων συνάμα καὶ κορασιῶν τὴν σήμερον γενικῶς θεωρεῖται ἐν Ἀμερικῇ ὡς παρέχουσα πολλὴ πλειότερα πλεονεκτήματα ἢ ἄτοπα. Ἡ ἐπίσκεψίς μου εἰς Ὁβερλίνον ὅπως σπουδάσω ἐκεῖ ἐκ τοῦ πλησίον ζήτημα, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἐτόλμα τις οὔτε νὰ προτείνῃ ἐν Γαλλίᾳ, καὶ τὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων ὑπῆρξε μάρτυς, μοὶ ἐπιτρέπουν νὰ ἐκθέσω ἀκριτῶς ἐκτενῶς τοὺς λόγους ἐπὶ τῶν ὁποίων βασιζόνται ἄνδρες λιαν ἀξιοσεβάστοι, ἀποδεικνύοντες τὸ ἔξοχον τῆς τοιαύτης ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ Ἀμερικανικῆν ὄψιν.

Ἡ Ὁβερλίνοιος σχολὴ ὀφείλει τὴν γέννησίν της εἰς τὸν εὐσεβῆ ζῆλον τοῦ αἰδεσίμου Ἰωάννου Σιφέρδου (John Shipherd), βοηθοῦ ἐνὸς ἀρχαίου ἱεραποστόλου παρὰ τοῖς Ἰροκείοις τοῦ Μισσισίπη, καὶ τοῦ αἰδεσίμου σοφοῦ ἱεροκέρυκος Καρόλου Φέννεϊ. Οὗτοι συνεδέθησαν ὅπως ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῆς μετερρυθμισμένης ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀνεγέρσεως σχολῆς πρὸς κοινὴν ἐκπαίδευσιν. Ἦτε σχολὴ καὶ τὸ χωρίον, ὅπου οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐγκαθιδρύθησαν ἔλαβον παρ' αὐτῶν τὸ ὄνομα τοῦ Ὁβερλίνου, ὄνομα σεβασμίον τινοῦ Γάλλου ποιμένου.

Ἡ ἀρχὴ ὑπῆρξε πολλὴ μετρία. Καλύβαι τινές, ἐν πρεσβυτέριον, μία αἴθουσα ξυλινὴ περιεκτικὴ 30 μαθητῶν, τοιαύτη ὑπῆρξε κατὰ τὸ 1833 ἡ ἀρχὴ χωρίου, ἀπαριθμούντος ἤδη 5000 κατοίκων σχεδόν, καὶ σχολῆς ἐχούσης προῖκα νῦν 800,000 φράγκων, ἑπτὰ εὐρυχώρους οἰκοδομὰς, 20 καθηγητὰς καὶ 1134 μαθητὰς ἐξ ἑκατέρων τῶν φύλων. Ἡ σχολὴ διαιρεῖται εἰς ἕξ τμήματα: τὸ Θεολογικόν, ἕπερ ἀριθμεῖ 11 σπουδαστὰς· τὸ φιλολογικόν, τοῦ ὁποῦ ἡ σειρά τῶν μαθημάτων εἶνε τετραετῆς καὶ περιέχει 117 μαθητὰς, ἐξ ὧν 9 μαθητρίαι· τὸ φιλολογικόν τμήμα, ἰδίᾳ διὰ τὰς μαθητρίδας, ἔχει ἐπίσης σειράν τετραετῆ καὶ ἀπαριθμεῖ 190 μαθητὰς· τὰ ἐπιστημονικὰ, τῶν ὁποίων ἡ σειρά εἶνε τριετῆς καὶ τὰ ὁποῖα ἔχουσι 34 μαθητὰς· τὸ προπαιδευτικόν, ὃ περιέχει 484 μαθητὰς, καὶ τέλος τὸ προπαιδευτικόν ἰδίως διὰ τὰ κοράσια, ὃ περιέχει 294 μαθητὰς.

Οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων κλάσεων ὑποχρεοῦνται νὰ βοηθῶσι

τοὺς τῶν κατωτέρων καὶ νὰ διευθύνωσι τὰς ἐργασίας των. Ἡ τοιαύτη ἐπαγρύπνησις συντελεῖ πρὸς διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας. Κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη οὐδὲ εἰς μαθητῆς ἔδειξε τοιαύτην διαγωγὴν, ὥστε νὰ ἀποβληθῇ τοῦ καταστήματος. Ὁ πατριωτισμὸς τῶν μαθητῶν κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ὑπῆρξε θαυμασίος. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ προέδρου Λιγκολνος γενομένην πρόσκλησιν 75 χιλ. ἀνδρῶν τὸ χωρίον Ὁβερλίνον εἰχεν ἤδη σχηματίσει τρεῖς λόχους καὶ ὑπογράψει ποσὸν 50,000 φράγκων· 41 μαθηταὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς θεολογίας κατετάχθησαν εἰς τὸν στρατόν, ἔλαβον μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ διεκρίθησαν οὐχ ἥττον διὰ τῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων ἢ διὰ τῆς γενναϊότητός των. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφρονέθησαν ἢ ἐπληρώθησαν. Τὰ συστηθέντα τότε συντάγματα ἠρθίμωσαν 850 ἀρχαίους μαθητὰς τοῦ Ὁβερλίνου. Κατὰ δὲ τὸ 1861 ἐπὶ 166 μαθητῶν τῆς σχολῆς 100 κατετάχθησαν ὡς ἐθελονταὶ εἰς τὸν στρατόν.

Τὰ κτίρια τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν σχολὴν ἔχουσιν ἀξίαν σχεδὸν 500,000 φράγκων. Τὸ μεγαλύτερον καὶ τὸ ὠραιότερον εἶνε τὸ Ladies-hall περιέχον ἰδιαίτερα δωμάτια πρὸς κατοικίαν 100 μαθητριῶν καὶ ἓν ἐστιατόριον διὰ 200 άτομα. Τὸ ξενοδοχεῖον Tappan-hall, κατασκευασθὲν τὸ 1835—1836 χάρις εἰς τὴν ἐλευθερίτητα τοῦ Ἀρβούρου Ταππάνου, ἔχει χωρητικότητα διὰ 100 μαθητὰς τροφίμους· εὐρίσκει δέ τις ἐν αὐτῷ καὶ ἀναγνωστήριον καὶ δωμάτια παραδόσεων. Τὸ Tappan hall, κατέχον τὸ κέντρον τῆς σχολῆς ὄφειλε νὰ ᾗ ἡ κυριώτερα οἰκοδομὴ αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ κατασκευὴ ἔγινε διὰ δαπάνης μικρᾶς καὶ δὲν εἶνε ὅσον πρέπει στερεά, ἀλλὰ πρόκειται ἤδη νὰ ἀνακτισθῇ συμφώνως πρὸς τὰς παρούσας ἀνάγκας. Τὸ παρεκκλήσιον ἐκτὸς τῆς αἰθούσης τῆς ἀφιερωμένης εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἱεροπραξίας, ἐκτὸς τῶν αἰθουσῶν διὰ τὰς θεολογικὰς συνεδριάσεις, ἔχει καὶ μεγάλην αἴθουσαν ὑποδοχῆς εἰς τὸ ἀνώτερον πάτωμα. Τέσσαρες βιβλιοθήκαι περιέχουσαι σχεδὸν 10,000 τόμους ὑπάρχουσιν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μαθητῶν. Τὸ προπαιδευτικὸν τμήμα προπαιδεύει τοὺς μαθητὰς διὰ τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν καὶ ἀριθμεῖ τοὺς περισσώτερον αὐτῶν. Ἐκ τοῦ τμήματος τούτου ἐξέρχονται οἱ περισσώτεροι παιδαγωγοὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Εἰς τὴν σχολὴν εἶνε προσηρητημένον καὶ παράρτημα τῶν τεχνῶν καὶ τῆς γεωργίας, καθὼς καὶ ἓν πρότυπον διὰ τοὺς παιδαγωγούς. Συνέρχονται οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἐπὶ ἕξ ἐβδομάδας κατ' ἔτος, ὅπως λάβωσι μαθήματα καὶ συμβουλὰς περὶ τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ τῆς διδασκαλίας τῶν παιδαγωγείων. Ἡ σχολὴ τοῦ Ὁβερλίνου περιλαμβάνει ἐτι ἓν σχολεῖον χειμερινὸν καὶ ἓν γυμνάσιον μουσικόν, (conservatoire) διευθυνόμενον ὑπὸ ἐνὸς καθηγητοῦ τοῦ μουσικοῦ γυμνασίου τῆς Λειψίας.

Ἐπὶ τριάκοντα ἔτη 15,000 μαθηταὶ ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ ἀξιόλογον τοῦτο καθίδρυμα. Ὅτι δὲ διακρίνει αὐτὸ ἰδιαίτατα εἶνε ἡ φοίτησις ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ, ἐν ταῖς αὐταῖς κλάσεσι, ἐν τοῖς πλειοτέροις ἐπιστημονικοῖς καὶ φιλολογικοῖς γυμνάσμασι, μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἡλικίας 15—18 ἐτῶν, διδασκομένων τὰ αὐτὰ μαθήματα. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τὸ μικρὸν χωρίον Ὁβερλίνον, ἐστερημένον κατοίκων, δὲν ἐδύνατο νὰ χρηρηγήσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ ὦσι τρόφιμοι ἐν οἰκογενεαῖς καται-

κούσαις συνήθως εἰς τὴν γειτονίαν τῶν σχολῶν. Τὸ νέον κατὰ-
 στήμα ἐδέχθη λοιπὸν γὰ εἰσαῆξή τὸ σύστημα τῶν κοιτώνων, καὶ
 ἰδιαίτερα κεχωρισμένοι οἰκοδομαὶ ἐδέχθησαν τοὺς οἰκοτρόφους
 τῶν δύο φύλων. Εἰς τὴν οὖσαν προωρισμένην διὰ τὰς μαθητρίδας
 ἐσύστησαν συστάτια, εἰς ἃ καὶ οἱ μαθηταὶ ἐγένοντο δεκτοί, δυ-
 νάμενοι νὰ παρακάνηται εἰς τὰς αὐτὰς τραπέζας, εἰς ἃς καὶ αἱ
 συσπουδάστριαί των. Σήμερον ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου
 ἠῤῥξθη καὶ πολλοὶ μαθηταὶ γίνονται τρόφιμοι οἰκογενειῶν ἰδι-
 ωτικῶν. Καὶ ὅμως ἡ σχολὴ τῶν μαθητριῶν ἔχει ἀκόμη ἑκατὸν
 δωμάτια, καὶ 220 ἄτομα παρακάνηται εἰς τὰ συστάτια. Ὑπάρ-
 χουσιν οἰκογένειαι μὴ δεχόμεναι τροφίμους εἰμὴ μαθητρίδας·
 ἄλλαι δὲ παραδέχονται καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ἡ σχολὴ
 ἔχει ἕνα διευθυντὴν διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ μίαν διευθύντριαν διὰ
 τὰς μαθητρίδας, τὰς ὁποίας ἐπαγρυπνοῦσιν αὐστηρῶς καὶ πολλὰ
 κυρία, οὔσαι σχεδὸν πᾶσαι γῆραι ἀρχαίων καθηγητῶν. Ὡς πρὸς
 τὴν τάξιν, τὴν πειθαρχίαν, τὴν κανονικότητα τῶν μαθημάτων
 ἐπαναπαύονται ἐν γένει εἰς τὴν ὀρθοφροσύνην καὶ εἰς τὴν σύνε-
 σιν τῶν μαθητῶν. Οἱ μαθηταὶ δύνανται νὰ ὦσι παραδεκτοὶ εἰς τὸ
 οἰκημα τῶν μαθητριῶν καθ' ὥρας ὠρισμένας, ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ
 τεῖου π. χ. μέχρι τῆς 7ης ἢ 8ης ἑσπερινῆς ὥρας. Ὅμοίως καὶ
 αὐταὶ δύνανται νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς ἀναγνώσεις ἢ συνδια-
 λέξεις τὰς γενομένας τὸ ἑσπέρας ἐν ταῖς αἰθούσαις τῆς σχολῆς.
 Οἱ μαθηταὶ καὶ τῶν δύο φύλων δύνανται νὰ συμπεριπαύωσι πε-
 ζοὶ ἢ ἔφιπποι, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ ἐξέρχωνται τῶν ὁρίων τοῦ
 χωρίου ἐκτὸς εἰς ἑορτασίμους τινὰς ἡμέρας. Μεταβαίνοντες ἐκ
 μιᾶς αἰθούσης εἰς ἄλλην βαδίζουσιν ὁμοῦ κατὰ συστήματα (par
 groupes) ἐλευθέρως καὶ χωρὶς νὰ καθυποβάλλωνται εἰς ἄλλην
 πειθαρχίαν παρὰ εἰς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ἡ ἕξις τῆς τά-
 ξεως καὶ τῆς κοσμιότητος, ἥτις καθίσταται αὐτοῖς δευτέρα φύσις.

Τοιοῦτον σύστημα ἐκπαιδείσεως, καὶ τοι ὑποκείμενον εἰς ἀν-
 τирρήσεις τινὰς, δὲν στερεῖται ἐν Ἀμερικῇ ἀπολογητῶν ποιούν-
 των τοῦτο μετ' ἐνδομύχου πεποιθήσεως. Ἄλλως τε δὲν φαίνεται
 διόλου ξένον εἰς τοὺς κατοικοὺς χώρας, ἔνθα τὰ πλεῖστα σχο-
 λεία τῆς κατωτέρας, μέσης καὶ ἀνωτέρας παιδείας εἶνε μι-
 κτά. Ἐν Νέα Ὑόρκη τοῦτο θεωρεῖται ὡς κανὼν· ἀλλ' ἐν τούτοις
 ἀπαντῶνται καὶ πολλὰ ἐξαίρεσις. Ἐν Βάλτιμὸρ ἃί κλάσεις
 τῶν δύο φύλων εἶνε χωρισταί· εἰς τὴν Neu-Havens (Νέος λι-
 μὴν) καὶ εἰς τὴν Chicago ὅλαι εἶνε μικτά. Ἐν Βοστόν τὸ
 1867 ἐπὶ 20 γραμματοδιδασκαλείων ἑπτὰ ἦσαν μόνον διὰ τὰ
 ἄρρενα, ἑπτὰ διὰ τὰ θήλεα καὶ ἐξ ἦσαν μικτά. Τινὲς γονεῖς δὲν
 θέλουσι νὰ στέλλωσι τὰς θυγατέρας των εἰς τὰ προπαιδευτικὰ
 σχολεῖα ὅχι διότι ἔρχονται εἰς συνάφειαν μετὰ τῶν ἄρρένων,
 ἀλλὰ διότι σχετίζονται μετὰ παιδιὰ τῶν κατωτέρων κοινωνικῶν τά-
 ξεων· δὲν δυσκολεύονται ὅμως νὰ τὰς στέλλωσιν εἰς τὰ γραμ-
 ματοδιδασκαλεῖα (grammar-schools), ἔπου, καθὼς νομίζουσι, τὸ
 ἄτοπον τοῦτο εἶνε πολὺ μικρότερον. Ἄλλοι τοῦναντίον φρονοῦσιν,
 ὅτι οὐδὲν ἄτοπον ὑπάρχει τὰ παιδιὰ καὶ τῶν δύο φύλων νὰ φοι-
 τῶσιν ὁμοῦ εἰς τὰ προπαιδευτικὰ σχολεῖα, δηλαδὴ μέχρι τῆς
 ἡλικίας 12—13 ἐτῶν βλέπουσι δὲ κίνδυνόν τινα, ὅταν ταῦτα
 ἡλικιωθῶσι κατὰ πέντε ἢ ἐξ ἔτη περιπλέον καὶ εἰσέλθωσιν εἰς
 τὸ γραμματοδιδασκαλεῖον (grammar-school). Ὁ κ. Hager, διευ-

θυντῆς τῆς ἀνωτέρας σχολῆς ἐν τῇ Δ. Ροξβούργη (West-Rox-
 burg) πλησίον τῆς Βοστόνης, ὁμολογεῖ ὅτι, ὅταν τὰ παιδιὰ ἀμ-
 φοτέρων τῶν φύλων φοιτῶσιν, εἰς τὰ αὐτὰ σχολεῖα, ὑπάρχει πολὺ
 ὀλιγωτέρα ἔλξις μεταξὺ αὐτῶν, ἢ ὅταν ἐκπαιδεύωνται εἰς σχο-
 λεία χωριστά. Ἐν ἐκείνοις εἶνε οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ ὡς ἀδελ-
 φοὶ πρὸς ἀδελφάς. Εἰς Νέα Ὑόρκη τὰ τρία σχολεῖα, προπαι-
 δευτικὸν, παιδευτικὸν καὶ ἀνώτερον, συχναίς συνεννοῦνται εἰς τὴν
 αὐτὴν οἰκοδομήν· ἀλλὰ αἱ κλάσεις, τὰ δωμάτια τῆς ἀνέσεως (re-
 creation) καὶ αἱ εἰσοδοὶ εἶνε ἰδιαίτερα. Εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα π. χ.
 ὑπάρχει σχολεῖον προπαιδευτικὸν μικτόν, εἰς τὸ δεύτερον ὑπάρχει
 ἀνώτερον σχολεῖον διὰ τὰ ἄρρενα καὶ γραμματοδιδασκαλεῖον διὰ
 τὰ κοράσια καὶ εἰς τὸ τελευταῖον πάτωμα ὑπάρχει ἕτερον διὰ τὰ
 ἄρρενα. Εἰς τὰ μικτὰ σχολεῖα τὰ ἄρρενα κάνηται ἀπὸ τὸ ἐν μέ-
 ρος καὶ τὰ θήλεα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὰ κοράσια ἀπολύονται πρὶν
 τῶν ἄρρένων. Εἰς τὸ δευτερεῖον σχολεῖον τῆς Bigelow-south-
 Boston, σχολεῖον πολὺ καλῶς διευθυνόμενον, τὰ δύο φύλα συμ-
 φοιτῶσι καὶ προσέτι εἰς τὰς κλάσεις τὰ θρανία εἶνε ἀναμίξ. Εἰς
 τὰς ἀνωτέρας κλάσεις ὁ ἀριθμὸς τῶν κορασιῶν ὑπερβαίνει ὡς
 ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν τῶν ἄρρένων. Εἰς τὴν Πρόνοιαν ἔπου ὅλα
 τὰ σχολεῖα εἶνε μικτά, ὁ ἀριθμὸς τῶν κορασιῶν εἶνε διπλάσιος
 τοῦ τῶν ἄρρένων. Εἰς τὴν Σπριγγφίελδην τῆς Μασαχουσέτης
 κατὰ τὸ 1862 85 κοράσια ἀνελόγουν πρὸς 45 ἄρρενα.

Οἱ διευθύνται τῆς Ὀβερλινείου σχολῆς, πρὸς δικαιολογίαν τῆς
 ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ συμφοιτήσεως τῶν δύο φύλων καὶ τῆς συμμετο-
 χῆς τῶν αὐτῶν μαθημάτων προβάλλουσι πείραν ὑπερτριακονταετῆ,
 καθ' ἣν οὐδεμία κατάχρησις ἔλαβε χώραν. Ἄλλως τε προέρχεται
 μεγάλη οἰκονομία χρημάτων καὶ πέρων ἐκ τῆς συμφοιτήσεως ταύ-
 της. Ὅλα τὰ μέσα τῆς ἐκπαιδείσεως τὰ ἀφορῶντα τὸ ὑλικὸν τῶν
 κλάσεων καὶ τὰ ἐργαλεῖα τῶν ἐργοχείρων, προσέτι δὲ καὶ ὁ ἀ-
 ριθμὸς τῶν καθηγητῶν ἐκλεγομένων μεταξὺ τῶν μάλιστα διακε-
 κριμένων ἀνδρῶν, ταῦτα πάντα ὤφειλον νὰ ὦσι διπλάσια, ἂν
 τὰ σχολεῖα ἦσαν κεχωρισμένα. Ὁ τοιοῦτος ἄρα διοργανισμὸς
 τῆς σχολῆς παρέχει τὴν τελειοτέραν ἐκπαίδευσιν εἰς πολὺ πλει-
 οτέρους μαθητὰς μετὰ δαπάνην ὅσον οἷόν τε μικράν. Τὸ σύστημα
 τοῦτο εἶνε οὐχ ἥττον λίαν ὠφέλιμον εἰς τὰς οἰκογενείας. Συχνό-
 τατα ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ ἔρχονται εἰς Ὀβερλίον, διὰ νὰ σπου-
 दाσωσι, τὸ ὅποιον καὶ διὰ τοὺς μὲν καὶ διὰ τὰς δὲ παράγει τὰ
 καλλίτερα ἀποτελέσματα. Ἐκάτεροί εἰσιν εὐτυχεῖς, ἀμοιβαίως ἀ-
 πολαύοντες τῆς παρουσίας φιλάτου ἀδελφοῦ. Ἡ ἀδελφὴ ἔχει
 ἐν τῷ ἀδελφῷ στήριγμα φυσικόν. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ προτεγγίσει
 ὅσον οἷόν τε τὰ μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας παρεκίνησε πολ-
 λαχοῦ τοὺς κατοικοὺς πλησίον τοῦ παρθενωγείου νὰ ἰδρῶσιν
 καὶ σχολὴν τῶν ἄρρένων. Ἀμοιβαίως ὠφελούνται ἐκ τῆς γει-
 τνιάσεως ταύτης· εἶνε ὅμως ἀληθές, ὅτι ἀπαιτεῖται περισσοτέρα
 ἐπαγρυπνήσις, ὅταν φοιτῶσιν εἰς σχολεῖα γειτονικά, ἀλλὰ κεχω-
 ρισμένα, παρὰ ὅταν φοιτῶσιν εἰς τὰ αὐτά. Ἐτέρα σπουδαία πα-
 ρατήρησις: διεγίρεται μεταξὺ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν συσπου-
 दाζόντων ἄμιλλα καὶ ζήλος πρὸς τὸ καλόν, πλεονέκτημα, ἔπερ
 στεροῦνται τὰ σχολεῖα, ἐν οἷς τὰ δύο φύλα εἶνε κεχωρισμένα καὶ ἐν
 οἷς ταῦτα διεγίρονται μόνον διὰ μέσου βραδείων καὶ ἀμοιβῶν, ἅτινα
 δὲν δύνανται νὰ φέρωσι τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα εἰμὴ ἐπὶ ὀλί-

γων μαθητῶν. Ἡ ἄλλα αὐτῆ καὶ ὁ ἀφιλοκερδῆς ἔρωσ τῆς ἐργασίας, ἀποτελέσμα τῆς ἀμοιβαίας ἐπιρροῆς τῶν δύο φύλων, φέρουσιν εἰς τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου ἀξιολόγους συνεπείας, διότι συνειθισμένοι νὰ ἐκπληρῶσι τὸ καθήκον χάριν αὐτοῦ καὶ μόνου τοῦ καθήκοντος καὶ ὄχι ἐπ' ἐλπίδι διακρίσεων καὶ τιμῶν, φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὰς ἰδιότητας, εἰς ἃς ὀφείλονται αἱ ἔξοχοι καὶ λαμπραὶ αὐτῶν ἐπιτυχίαι.

Ἡ κοινὴ τῶν δύο φύλων ἐκπαίδευσις παρέχει προσέτι καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα ἀξιολογώτερα. Οἱ μαθηταὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν των δὲν θὰ δυσκολευθῶσιν ἐπὶ πολὺ, ὅπως ἀποκτήσωσι τὴν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἀστυχοὺς ἐκείνους τρόπους, τοὺς ὁποίους πᾶς νέος καλῶς ἀνατεθραμμένος ὀφείλει νὰ ἔχη ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ κοινωνικὴ εὐγένεια, ἡ ἐξαίρετος συμπεριφορὰ, ἡ εὐστάθεια τοῦ ἤθους ἀπεκτήθησαν ἤδη ἄνευ κόπου ἐν τοῖς σχολείοις. Τὰ δύο φύλα, συσπουδάζοντα καὶ συσχετιζόμενα ἀπαύστως, ἀποφεύγουσι τὰς κοινὰς καὶ ἀλόγους ἐκείνας μελαγχολίας, τὰς ὁποίας παρατηροῦμεν πρὸ πάντων εἰς τὰς οἰκίας, ἐν αἷς δυσπιστία ὑπερβολικὴ ἀπομακρύνει μετ' αὐστηρότητος τὸ θῆλυ ἀπὸ τῶν ἄρρεν. Ὁ νῦν διευθυντὴς τῆς Ὁβερλίνοιου σχολῆς, ὁ σεβάσμιος Ἰάκωβος Φαίρσιλδ μοὶ ἐξέθεσε λίαν ζωηρῶς, πόσον ἡ φοίτησις μαθητῶν καὶ μαθητριῶν συντελεῖ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ τῆς πειθαρχίας. Μαθηταὶ καὶ μαθήτριά, σέβονται ἀμοιβαίως ἀλλήλους, καὶ ἀκόπως ὑποκύντουσιν εἰς τὸν κανονισμὸν τοῦ καταστήματος. Ἄν ἀταξίαι τινὲς παρατηροῦνται ἰδίως μετὰ τῶν νεηλύδων, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οὐδεμία πόλις τοῦ κράτους κέκμηται ὁδοὺς τόσον ἡσύχους καὶ τόσον ἀθουρύβους, ὅσον τὸ Ὁβερλίνον. Ἐπὶ διακοσίων ἢ τριακοσίων μαθητριῶν τῶν ἀνωτέρων κλάσεων κατὰ μέσον ὄρον μόλις μία ἀποπομπὴ παρετηρήθη κατὰ πᾶσαν πενταετίαν. Αἱ καταχρήσεις ὡς πρὸς τὴν ξένην ἰδιοκτησίαν, συνήθως τόσον κοινὰ μετὰ τῶν μαθητῶν, ἐκλείπουσιν ὅπου τὸ γυναικεῖον στοιχεῖον συμμετέχει τῆς ἐκπαιδύσεως τῶν ἀνδρῶν. Ὁ κ. Φαίρσιλδ εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἐπισυνῆπτε λεπτομερείας, τὰς ὁποίας πολλοὶ τῶν ἡμετέρων σπουδαστῶν οὐδέποτε θὰ ἐπίστευον. Ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ καπνίζειν π. χ. πανταχοῦ διοριζομένη καὶ πανταχοῦ μεθ' ὅλην τὴν αὐστηρὰν ἐπαγρύπνησιν παραβιαζομένη, ὑπερακριβῶς φυλάττεται εἰς τὸ Ὁβερλίνον χάρις εἰς τὴν παρουσίαν τῶν μαθητριῶν, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας οὐδεὶς μαθητῆς ἐπιθυμεῖ νὰ φανῆ σκαιὸς καὶ ἀγροίκος.

Ἰδοὺ τινες τῶν ἀντιρρήσεων, τὰς ὁποίας ἐγείρει τὸ σύστημα τῆς ἐκπαιδύσεως τὸ διέπον τὴν Ὁβερλίνοιου σχολῆν, καὶ αἱ πρὸς ταύτας ἀπαντήσεις. Δύναται τις ἄρα γε νὰ εἴπῃ μετὰ βεβαιότητος, ὅτι τὸ πνεῦμα τῶν κορασίων εἶνε ἐπιδεκτικὸν διδασκαλίας τοσοῦτον ποικίλης καὶ τοσοῦτον εὐρείας, ὅσα ἡ τὴν ὁποίαν διδάσκονται ἐν τῇ περὶ τῆς ὁ λόγος σχολῆ; Δὲν δύναμαι νὰ πρᾶξω κάλλιον ἢ νὰ ἐπικαλεσθῶ καὶ ἐνταῦθα τὴν πείραν τοῦ κ. Φαίρσιλδ. «Ἐδίδαξα, μοὶ ἔλεγες, κατὰ τὰ ὀκτὼ πρῶτα ἔτη τῆς διαμονῆς μου ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Ὁβερλίνου τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν Λατινικὴν καὶ τὴν Ἑβραϊκὴν. Ἐδίδαξα τὸ ἔνατον ἔτος τὰ καθαρὰ μαθηματικὰ καὶ τὰ ἐφηρμοσμένα, καὶ τέλος πάντων κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη τὰς ἠθικὰς καὶ φιλοσοφικὰς

(ΜΕΝΤΩΡΟΣ. Τόμ. Γ'. Τεύχος ΛΑ').

ἐπιστήμας. Εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ποικίλων τούτων μαθημάτων περιστοιχοῦμενος ὑπὸ μαθητῶν τε καὶ μαθητριῶν, οὐδεμίαν διαφοράν παρετήρησα μετὰ αὐτῶν. Ἐν ἴσῃ μοίρα βλέπει τις μετὰ αὐτῶν τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν εὐφυΐαν ἢ τὰνάπαλιν. Ἐν τούτοις δὲν διίσχυρίζομαι ὅτι ἀπολύτως οὐδεμίαν διαφοράν ὑπάρχει μετὰ τοῦ πνεύματος τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν φρονῶ μάλιστα ὅτι ἡ φύσις ἔδωκεν ἰδιαιτέρας κλίσεις καὶ δεξιότητας εἰς ἕκαστον φύλον διίσχυρίζομαι μόνον ὅτι ὁσάκις μαθηταὶ καὶ μαθήτριά, προσηλώσωσι τὸ πνεῦμά των εἰς τὰ αὐτὰ μαθήματα, ἐξ ἴσου προοδεύουσι, καὶ ἕκαστεροι ἀναπτύσσουσι τὴν αὐτὴν εὐφυΐαν πρὸς κατάληψιν καὶ πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἀληθοῦς. Ἐσχάτως εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Μιχιγάνης παρευρέθη εἰς παράδοσιν τοῦ ἑλληνικοῦ μαθήματος. Ὁ Θεουκιδίδης ἦτον ὁ συγγραφεὺς τῆς ἡμέρας· ἡ δὲ θυγάτηρ τοῦ καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν ἀνέπτυσε τὸ μάθημα μετὰ τοσαύτης ὑπεροχῆς καὶ εὐφυΐας, ἐξ ἧς θὰ ἐξεπληττόμην, ἂν δὲν εἶχον παρατηρήσει πολλὰκις τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἰς ἕτερα ἐκπαιδευτήρια.»—Ὡς πρὸς δὲ τοὺς φοβούμενους διὰ τὰ κοράσια ἕνεκα τοῦ λεπτοῦ σωματικοῦ διοργανισμοῦ των τὰ ἀποτελέσματα ἐργασίας σοβαρᾶς, ὅταν ἀπαιτοῦσιν ἀνώτεραι σπουδαί, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι αἱ ἀσθένειαι καὶ οἱ θάνατοι εἰς τὰς μαθητριάς δὲν εἶνε πλείοτεσι τῶν εἰς τοὺς μαθητὰς, καὶ ἡ πρὸ 34 ἐτῶν ὑπάρξασα ἀναλογία εἶνε 1 θάνατος πρὸς 9 1/2, διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ 1 πρὸς 12 διὰ τὰς μαθητριάς.

Ἄς ἐξακολουθήσωμεν τὴν σειρὰν τῶν ἀντιρρήσεων. Ἀφοῦ τὰ δύο φύλα δὲν ὀφείλουσι νὰ ἐκπληρώσωσιν ἐν τῷ κόσμῳ τὰ αὐτὰ καθήκοντα, ἃρα δὲν εἶνε πρέπον νὰ διδῆται αὐτοῖς ἐκπαιδύσεις διάφοροι καὶ ἕκαστερον αὐτῶν ν' ἀκολουθῆ σειρὰν σπουδῆς μᾶλλον ἰδιάζουσαν εἰς τὸν μέλλοντα προορισμὸν του; Ναι, ἀναμφιβόλως, ἂν τὰ ἐκπαιδευτήρια προετίθεντο τὴν κατ' ἐπάγγελμα ἐκπαιδεύσιν καὶ τὴν προπαρασκευὴν πρὸς τὸ δεῖνα ἢ τὸ εἶνα στάδιον· ἀλλ' ἡ φιλολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ διδασκαλίαι ἢ ἐν τοῖς σχολείοις καὶ γυμνασίοις γινομένη περιλαμβάνει σπουδὰς γενικὰς, προπαρασκευάζουσα καὶ προαλείφουσα τοὺς μαθητὰς εἰς οἰονδήποτε ἐπάγγελμα, ὅπερ τὸ μέλλον τοῖς ἐπιφυλάττει. Αὕτη δὲν περιέχει οὐδὲν στοιχεῖον μὴ κατάλληλον νὰ κοσμήσῃ τὸ πνεῦμα, νὰ ὑψώσῃ τὸν νοῦν καὶ νὰ μορφώσῃ τὴν καρδίαν. Ἐκ δὲ τῆς κοινῆς ταύτης ἐκπαιδύσεως οἱ μαθηταὶ ἕκαστερον φύλλου δύνανται ν' ἀντλήσωσι τὰ ἀρμόζοντα αὐτοῖς καὶ νὰ μεταχεῖρισθῶσιν ἐπιφελῶς τὰς ὁποίας θ' ἀποκτήσωσι γνώσεις. Καθήμενοι εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν καὶ μετέχοντες τῆς αὐτῆς τροφῆς μαθηταὶ καὶ μαθητριά, διατηροῦσιν οὐχ ἤττον τὴν ἰδιοσυγκρασίαν αὐτῶν, ὑποκειμένην εἰς διαφόρους νόμους.

Ἄλλὰ καὶ ἡ πνευματικὴ τροφή εἶνε καθὼς ἡ σωματικὴ· παρᾶγει ἐπὶ τῶν δύο φύλων διάφορα ἀποτελέσματα, καὶ ἕκαστερον αὐτῶν ἐπιφελῆται τούτων κατ' ἰδιάζοντα τρόπον συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας του. Μάταιον δὲ θὰ ἦτο νὰ ἐφαρμόσωμεν τὴν αὐτὴν ἐκπαιδεύσιν ἀπαραλλάκτως εἰς ἀμφοτέρω τὰ φύλα, διότι οὐδέποτε αὕτη θὰ ἀναδείξῃ τὴν γυναικίαν ἄνδρα, ἀλλ' οὔτε τὸν ἄνδρα γυναικίαν.

Ἄλλος κίνδυνος· δὲν ὑπάρχει φόβος, μὴ διὰ τῆς συμφοιτήσεως ταύτης (καθ' ἣν τὸ ἕν φύλον ὀφείλει κατ' ἀνάγκην νὰ ἐξασκή ἐπὶ τοῦ ἑτέρου μεγάλην ἐπιρροήν) ἴδωμεν ἀλλοιούμενον καὶ

οίονει νοθευόμενον τὸν διακριτικὸν χαρακτήρα ἐκατέρου αὐτῶν; Μὴ ἴδωμεν τὰ μὲν κοράσια νὰ λαμβάνωσι τὸ ἀπότομον τῶν τρόπων, τὴν ραθυμίαν καὶ τὴν ἀπάθειαν τῶν παίδων, τούτους δὲ νὰ καθίστανται μαλθακοὶ, θηλυδρίαὶ καὶ κοῦφοι; Ἡ πείρα ἀποδεικνύει τὸ ἐναντίον. Ἐνθεν μὲν ἡ παρουσία τῶν κορασιῶν ἐμπνέει εἰς τοὺς παῖδας αἰσθήματα γενναῖα καὶ πνεῦμα ἱπποτικόν. Ἐνθεν δὲ τὰ κοράσια ταχέως ἤθελον ἀποβάλλει τὴν λεπτότητα τῶν τρόπων (délicatesse), τὴν χάριν καὶ τὴν κομψότητα, καίτοι ἔμφυτα αὐτοῖς, μακρὰν τῆς παρουσίας ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ θεωρία συντελεῖ συχνότατα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρίστων τάσεων τῆς φύσεως αὐτῶν. Ἐν τῇ ἀπομονώσει καὶ ἐν ἐξαιρετικαῖς περιστάσεσι μορφοῦνται αἱ ἀνδρογυναϊκῆς καὶ αἱ ἀμαζόνες· ἐν δὲ τῇ συμβιώσει γεννῶνται καὶ ἐκδηλοῦνται αἱ κοινωνικαὶ ἀρεταί.

Πλὴν ἔλαι αὗται αἱ σκέψεις ἐξαφανίζονται ἐνώπιον τῆς σοβαρωτάτης πασῶν, δηλ. τῆς τῶν ἡθῶν. Πῶς νὰ φαντασθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει κίνδυνος ἐπιφοδος διὰ τὰ κοράσια ἐν ταῖς καθημεριναῖς αὐτῶν σχέσεσι μετὰ τῶν παίδων, ὧν συμμερίζονται τὰς σπουδὰς; Διατελοῦντες συναξιώται καὶ συχναῖς ὁμόμορφοι, πῶς καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ θὰ ἠδύναντο νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην ἔλξιν, ἡ ὁποία ἐν ταῖς νεανικαῖς ψυχαῖς χρησιμεύει ὡς ἀρετηρία εἰς τὸ μᾶλλον ἀκαταμάχητον τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν; Καὶ ἐνταῦθα προσέτι ἡ πείρα ἀπαντᾷ τολμηρῶς εἰς τὴν θεωρίαν: «Ἐχετε ἄδικον!» Ἡ ἔλξις αὕτη εἶνε πολὺ μᾶλλον ἀναπόφευκτος, ὅταν τὰ κοράσια καὶ οἱ παῖδες ζῶσι μακρὰν ἀλλήλων ἕκαστος ἐν κόσμῳ ἰδιαιτέρῳ, καὶ δὲν γνωρίζωσι παρ' ὅτι διδάσκουσιν αὐτοῖς τὰ δνεῖρα τῆς φαντασίας τῶν περὶ ἀλλήλων, ἐνῶ ὅταν συνειθίσωσι νὰ βλέπωσιν ἀλλήλους ἐκ τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας, νὰ βιώσῃ πλησίον ἀλλήλων, καθὼς τὰ τέκνα ἐν τῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, οὐδαμῶς παραδίδονται εἰς τὰ ρωμαντικά ἐκείνα αἰσθήματα τὰ πολὺ εὐκολώτερον ἀναπτυσσόμενα παρ' ἐκείνοις, οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἐνώπιόν των τὸ θέαμα τῆς πραγματικῆς ζωῆς. Διατρουοῖσι τὰ ὄρια τῆς εὐπρεπειᾶς καὶ τοῦ σεβασμοῦ, καὶ τὸ προκλύπτου πρὸ πάντων ἐκ τῆς ὁμοζωΐας ταύτης εἶνε τὰ ἀδελφικά αἰσθήματα καὶ ἡ ἀμοιβαία ἐκτίμησις. Εἶνέ ποτε δυνατόν νὰ εἴπωμεν, ὅτι διευθύνται, διευθύνονται καὶ καθηγηταὶ ἐπιτρέπουσιν εἰς ἑαυτοὺς νὰ κοιμῶνται ὑπὸ μανδραγόραν καὶ νὰ παραμελῶσι πάσας τὰς προφυλάξεις, ἃς ἀπαιτεῖ ἡ φρόνησις; Ὅχι ἀναμφιβόλως· ἀλλ' ὑπάρχει καὶ μέσος τις ὁρος μετὰ τῆς ἀπειροστότου ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀπολύτου περιορισμοῦ. Τὸ παράδειγμα σχολείων τινῶν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς λύσιν ζητήματος τοσοῦτον διαφιλονεικηθέντος. Ἐπὶ τῆς πρὸ πολλῶν ἐτῶν πρὸς ἀνατολὰς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐκπαιδευτήρια δεχόμενα μαθητὰς καὶ τῶν δύο φύλων· ἀλλ' εἶχον φροντίσει νὰ κρατῶσιν αὐτοὺς ἐντελῶς κεχωρισμένους. Παρατηρήθη ὅμως ὅτι ὁ χωρισμὸς οὗτος ἐπέφερε πολλὰ ἄτοπα, μέχρις οὗ οἱ τοῖχοι ἐκρημνίσθησαν, οἱ μαθηταὶ ἠνώθησαν καὶ οὕτω τὰ ἄτοπα ἐξηφανίσθησαν.

Ἐφύλαξα τελευταίαν τὴν ἰσχυροτάτην ἀντίρρησην, τὴν ὁποίαν συνήθως φέρουσι κατὰ τῶν μικτῶν σχολείων, — τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ βλέπωμεν ὑποσχέσεις ἀρραβῶνων ἀνταλλασσόμενας μετὰ τῶν μαθητῶν εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν φαίνονται πολλὰ ὀλίγον ὠρι-

μοι, ὅπως διαθέσωσιν ὀλόκληρον τὴν ζωὴν των· ἀλλὰ τοῦτο, ὡς φαίνεται, οὐδαμῶς τρομάζει τοὺς γονεῖς. Οἱ μαθηταὶ συμβιούντες ἐπὶ πολλὰ ἔτη εὐρίσκουσι μωρίας εὐκαιρίας τοῦ νὰ ἐκτιμῆσωσιν ἀλλήλους καὶ ν' ἀναγνωρίσωσι τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν νέων συμμαθητῶν των. Ὅθεν εἶνε ἀρκούντως φυσικόν, συναντώμενοι βραδύτερον ἐν τῷ κόσμῳ ὅσοι ἠσθάνθησαν πρὸς ἀλλήλους συμπάθειάν τινα, νὰ ἐνθυμῶνται τοῦτο καὶ νὰ ζητῶσιν ὅπως ἐνώσωσι τὴν τύχην των. Τὸ ζήτημα εἶνε νὰ μάθωμεν, ἂν αἱ τοιαῦτα προτάσεις εἶνε εὐνοϊκαί, ὅπως ἐξασφαλίσωσιν ἔνωσιν εὐτυχή καὶ εὐάριστον. Ὅταν ὅμως μάθωμεν, πόσον ὀλίγον οἱ γονεῖς ἐν Ἀμερικῇ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰ συνοικέσια τῶν τέκνων των, ἀφίνοντες ταῦτα ἐντελῶς ἐλεύθερα εἰς τὴν ἐκλογὴν των, τότε θὰ ἐννοήσωμεν, διατί δὲν τυρβάξουσι περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε πανταχοῦ γίνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ Ὄβερλίνου. Τέλος πάντων, λέγουσιν οἱ διευθυνταὶ τῶν μεγάλων μικτῶν ἐκπαιδευτηρίων, τὰ συνοικέσια τὰ λαμβάνοντα χώραν μετὰ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἐν τοῖς τοιοῦτοις σχολείοις δὲν εἶνε πολυαριθμότερα τῶν γενομένων μετὰ τῶν βιούτων μακρὰν ἀλλήλων.

Δυνάμεθα ὅθεν νὰ κατανοήσωμεν, πῶς ἡ καθ' ἡμέραν ἐπιμύξια καὶ συναναστροφή μαθητῶν καὶ μαθητριῶν οὐχὶ μόνον ἐν τῷ σχολείῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ, δὲν παρουσιάζει οὐδένα κίνδυνον εἰς χώραν, ὅπου αἱ σχέσεις αὗται τίθενται ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν δημοσίων ἡθῶν καὶ τῶν νόμων. Παντοῦ, ὅπου δεσπόζει τὸ πνεῦμα τῆς δυναστείας, τὸ αἶσθημα, ὑφ' οὗ ἐμπνέονται οἱ νομοθεταί, εἶνε ἡ δυσπιστία. Ἐντεῦθεν ἡ ὑπερβολὴ τῶν προφυλάξεων κατὰ τῶν καταχρήσεων θεωρουμένων ἀναποφεύκτων, ἐντεῦθεν ἐκείνη ἡ λεπτολόγος ἐπαγρύπνησις, εἰς ἣν ὑποβάλλονται ἔλαι αἱ πράξεις τοῦ βίου. Παρὰ τοῖς ἐλευθεροῖς ὅμως λαοῖς ἡ ἀφορμὴ παντὸς νόμου πηγάζει ἀπὸ τὸ ἐναντίον αἶσθημα· ἐνταῦθα οὐδεὶς ὑποθέτει τὸ κακόν, καὶ οὐδεὶς ζητεῖ νὰ προφυλάξῃ αὐτοῦ τὴν κοινωνίαν διὰ μέτρων προληπτικῶν, ἀλλ' ἀρκούνται νὰ τιμωρήσωσιν αὐτὸ, ὅταν γίνῃ. Δυνάμει τῶν ἀρχῶν τούτων, αἱ παρθέναι τῆς Ἀμερικῆς ἀπολαύουσιν ἐνωρὶς τῆς μεγίστης ἐλευθερίας. Δὲν θλιβουσι τὰς ψυχὰς των ἐγγέοντες ἐν αὐταῖς τὴν δυσπιστίαν καὶ τὸν φόβον καὶ ἐθίζοντες αὐτὰς νὰ θεωρῶσι τοὺς νέους ὡς ἐχθροὺς πάντοτε διαθεθειμένους νὰ καταχρασθῶσι τὴν ἀσθένειάν των· δὲν τὰς ἀναγκάζουσι νὰ προσποιῶνται καὶ νὰ καταπνίγωσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὰ ἀθωότερα αἰσθήματα. Αὐξάνουσιν ἐν τοῖς κόλποις ἐντελοῦς ἀσφαλείας, καὶ ὅταν ἡ πρόδοσις τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ λογικοῦ δώρη εἰς αὐτὰς νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀνάγκην τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς συστολῆς, αἰσθάνονται ἑαυτὰς ἀρκετὰ ἀνδρείας ὥστε νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἑαυτὰς ἐν ἀνάγκῃ. Δύναται τις νὰ βασισθῇ ἐπὶ τῆς συνέσεώς των· αὐταὶ ἠξέουρουσι ὅτι ὀφείλουσι νὰ προβλέπωσι τὰς συνεπείας τῶν διαβημάτων των, τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεών των, καὶ ὅτι ἡ εὐθύνη πίπτει ὀλόκληρος ἐπ' αὐτῶν. Δὲν ἀγνοοῦσι πρὸ πάντων, καὶ τοῦτο εἶνε τὸ σπουδαιότερον, ὅτι ἡ κοινωνία περιβάλλει αὐτὰς μὲ τὴν προστασίαν τῆς, καὶ ὅτι πᾶσα προσβολὴ γινομένη εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν ἢ εἰς τὴν τιμὴν των θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρῶς. Ἡ κοινὴ γνώμη δὲν ὑπερασπίζεται τὸν διαφθορά κατὰ τῆς ἀποπλανηθείσης κόρης, καὶ ὁ νόμος ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ

δικαίως τιμωρεῖ τὸν ἄνδρα ὡς τὸν ἀληθῆ ἔνοχον. Ἐπὶ τῆς συμφωνίας ταύτης τῆς κοινῆς γνώμης καὶ τοῦ νόμου θεμελιούται ἡ ἀσφάλεια τῶν οικογενειῶν.

Ἐνοεῖται ὅτι διὰ τὰ ἐκτιμῆσωμεν σύστημα τόσον ἀντίθετον πρὸς τὰς ἰδέας καὶ πρὸς τὰ ἔθιμά μας, εἶνε ἀνάγκη νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν οὐσιώδεις διαφορὰς ὑπαρχούσας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ καὶ ἐν τῇ τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ νόμοί μας, τὰ ἔθιμά μας, αἱ προλήψεις μας, ἀποτέλεσμα τῶν ἀθλίων παραδόσεων τῆς πρὸς τὸ ὠραῖον φύλον κομψότητος τῶν τρόπων (galanterie), παριστάνουσιν ὡς ἐπικίνδυνον τὴν ἔλευθερίαν, μεθ' ἧς ἀνατρέφονται αἱ νεανίδες οὐχὶ μόνον ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀλλὰ προσέτι ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἑλβετίᾳ. Ὅσον διὰ τὰς ἡμετέρας ἡ ἀρίστη ἀνατροφή ἐθεωρήθη σχεδὸν πάντοτε ἡ τοῦ μοναστηρίου, ὅθεν αὐταὶ ἐξέρχονται μόνον ὅπως νυμφευθῶσι καὶ ὅπως ἐκπληρώσωσι καθήκοντα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶνε πολὺ ὀλίγον παρεσκευασμένοι. Ἐγκλεισὶς ἀπόλυτος καὶ ἀνεξαρτησία ἀπεριόριστος εἶνε δύο ὑπερβολαί, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν· αἱ δὲ φιλόστοργοι μητέρες, αἵτινες συναισθάνονται σήμερον τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ χορηγήσωσιν εἰς τὰς θυγατέρας τῶν ἐκπαιδευσιμῶν εὐρυτέραν καὶ μᾶλλον ἐκτεταμένην, ἡξέουρουσι νὰ συνδυάσωσι τὴν ἔλευθερίαν μετὰ τῆς ἐπαγρυπνήσεως. (ἀκολουθεῖ).

ΜΙΧΑΗΛΑΓΓΕΛΟΣ

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 151 καὶ τέλος).

Ἀντικείμενον τοιοῦτου ἔρωτος ἐχρημάτισεν ἡ εὐγενεστέρα πασῶν τῶν γυναικῶν, ἡ σοδαρὰ καὶ ὠραία Βικτωρία Κολώνης, ἡ καὶ Μαρκησία Πεσκιέρη ἐπικαλούμενη. Ἐλκουσα τὸ γένος ἀπὸ ἐπιφανεστάτου οἴκου τῆς Νεαπόλεως, ἐμνηστεύθη τετραετῆς ἔτι οὔσα τὸν ὀμίλικαν αὐτῆ Φραγκίσκον Βερνάρδον Δαβαλώ, μετὰ τοῦ ὁποίου συνῆλθεν εἰς γάμον καθ' ὃν καιρὸν διέτρεχον ἀμφότεροι τὸ δέκατον ἑβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν. Ἡ ὠραία αὕτη Βικτωρία παραδοθεῖσα εἰς τὴν ποίησιν, κατέστη μία τῶν μεγάλων τῆς Ἰταλίας γυναικῶν, ὃ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς Μαρκησίος Πεσκιέρης ἐνγυκαλίστη τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, εἰς ὃ διέτρεψε ὑπερβὰς πάντας τοὺς ἀνδρειοτέρους ἀξιωματικούς Καρόλου τοῦ πέμπτου. Ὁ ὠραῖος Πεσκιέρης καὶ ἡ ὠραία Βικτωρία, ἀμφότεροι ἔνδοξοι καὶ ἀγαθοί, πρὸς δὲ ἀνταγαπώμενοι· ἐξίσου, ὑπῆρξαν τὸ εὐγενέστερον ἐπὶ γῆς ἀνδρόγυνον. Ἀλλ' ὁ θάνατος δὲν λησμονεῖ ἐπὶ πολὺ τοὺς εὐτυχεῖς, διὸ εἰς τὴν ἐν Παυίᾳ συγκροτηθεῖσαν μάχην ἐπληρώθη θανασίμως ὁ Πεσκιέρης. Τὰ μικρὰ ἰταλικά κράτη, τρομάξαντα τότε τὴν ἰσχύν Καρόλου τοῦ πέμπτου, προσέφερον εἰς τὸν Πεσκιέρην τὸ βασιλεῖον τῆς Νεαπόλεως, ἀλλ' ἡ μεγαλόψυχος αὐτοῦ γυνὴ θέλουσα νὰ τὸν ἀποτρέψῃ, τῷ ἔγραφε· «Μὴ δεχθῆς, ἀλλὰ μέμνησο τῆς σῆς ἀρετῆς, ἥτις σὲ ἀποκαθιστᾷ ἀνώτερον πάντων τῶν ἡγεμόνων.» Καὶ πραγματικῶς ὁ Πεσκιέρης δὲν ἐδέχθη τὴν προσφορὰν, ἀλλ' ἀπέθανε μετ' οὐ πολὺ ἐκ τῶν πληγῶν του. Ἀπαρηγόρητος τότε ἡ Βικτωρία ἀπεσύρθη εἰς Νεάπολιν, εἶτα εἰς Ἰσχίαν καὶ τέλος ἐν τινι μοναστηρίῳ εἰς Βιτέρβην, ἀρνούμενη ἀενάως νὰ συνέλθῃ εἰς νέον γάμον καὶ ἀπορρίψασα οὕτω τοὺς μεγαλειότερους τῆς Ἰταλίας ἡγεμόνας, τοὺς ζητήσαντας αὐτήν. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὅτε δὲν ἦτο βεβαίως νέα, συνε-

σχετίσθη μετὰ τοῦ ἐπίσης γηραιοῦ Μιχαηλαγγέλου, καὶ ὅμως ἀμφότεροι ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ κατελήφθησαν ὑπὸ αὐστηροτάτου ἔρωτος, ὑπὸ ἔρωτος ἀναφερομένου εἰς τε τὴν τέχνην καὶ τὸν Θεόν. Ὁ Μιχαηλαγγελοσ ἐλάτρευσε ἀείποτε τὴν ποίησιν καὶ ἀείποτε ἀνεγίνωσκε τὴν θείαν κωμῆδιαν τοῦ Δάντου· μὴ δυνάμενος ὅθεν νὰ σχεδιάζῃ, ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν στιχογραφίαν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ λατρευομένην κυρίαν ἀσμάτια καὶ ἀγάλλματα, ἧτις ὑπῆντα εἰς αὐτὸν διὰ γλυκυτάτων ὠδῶν. Ὅποια ἀληθῶς καλλιτεχνικὴ ἀνταπόκρισις! Ἡ κυρία Βικτωρία συνεχῶς ἐγκατέλειπε τὴν Βιτέρβην καὶ ἤρχετο εἰς τὴν Ρώμην ἵνα ἴδῃ τὸν Μιχαηλαγγελοσ καὶ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τινας στιγμάς, ἀναμφιβόλως δὲ τοιαύτη συνδιάλεξις, γινόμενη μετὰ τῶν δύο ἐκείνων φύσεων, θὰ ἦτο μέγα τι καὶ ὠραῖον! Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ἡ Βικτωρία δὲν ἐφαίνετο, καὶ τότε ὁ Μιχαηλαγγελοσ ἔμαθεν ὅτι ἐκινδύνουσε ν' ἀποθάνῃ. Ἀνεχώρησεν ὅθεν ἀμέσως, ἀλλ' ἔφθασε πολὺ ἄργά, διότι ἡ Βικτωρία δὲν ὑπῆρχε πλέον ζῶσα. Ἐπλησίωσε τότε εἰς τὴν κλίνην, ἐφ' ἧς ἐκείνη ἀνεπαύετο, καὶ γονυπετήσας ἔλαβε τὴν κρεμαμένην χεῖρά της καὶ ἠσπάζθη αὐτήν κατὰ πρῶτον δὲ τὴν φορὰν ταύτην τὰ χεῖλη του ἤγγιζον τὴν Βικτωρίαν, καὶ ὡς ἔλεγε μετὰ ταῦτα, οὐδὲ τότε ἐτόλμησε ν' ἀσπασθῇ τὸ μέτωπον ἢ τὸ πρόσωπον αὐτῆς. Ὁ πολὺς Μιχαηλαγγελοσ ἐν τοιαύτῃ θέσει ἀσπαζόμενος τὴν χεῖρα τῆς νεκρᾶς ταύτης γυναικῆς, τῆς Βικτωρίας Κολώνης, εἶνε ἡ ὠραιότερα γραφὴ ἣν δύναται τις ποτε νὰ ἴδῃ!

Ἡ αὐστηρὰ ἠθικὴ, μεθ' ἧς ὁ Βουοναρόττης διήνησεν ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον, εἶνε ἔτι μᾶλλον ἀξιοσημείωτος, [καθ' ὅσον εἰς οὐδένα ἄλλον ὁ ἔρωσ τοῦ καλοῦ ἦν ἰσχυρότερος καὶ γενικώτερος ὡς εἰς αὐτόν. Πόσῳ ἄρα τὸ ὠραῖον τῆς γυναικῆς πρόσωπον δὲν ἔπρεπε νὰ συγκινή ἐκείνον, ὅστις ἐλογίζετο εὐτυχῆς, ὅτε ὑπῆντα ὠραῖον τινὰ ἵππον ἢ κύνα ἢ φυτόν, ὅτε ἐβλεπεν ὠραῖον τι χωρίον ἢ ὄρος ἢ ὠραῖόν τι δάσος! Φίλος ἐθνουσιώδης τῆς μορφῆς, ὡς ὁ Ἕλληνας καὶ Ρωμαῖος, ὡς ἅπαντες οἱ ἀπολαύοντες τὸν ἥλιον καὶ κατέχοντες τὸ αἶσθημα τῆς τέχνης λαοί, κατελαμβάνετο ὑπὸ θαυμασμοῦ, ὅτε ὑπῆντα νέον τινὰ ἐργάτην, εἰς τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα παρετήρει ἀρμονικὴν τινὰ ἀναλογίαν. Ὁ τοιοῦτος δὲν ἦτο δι' αὐτὸν οὔτε ἀνὴρ οὔτε γυνή· ἦτον ἀπλῶς ὠραῖος! Τίς ὅμως ἤθελε πιστεῦσαι ὅτι ἐκ τούτου ἔλαβον ἀφορμὴν μοχθηροὶ τινες, ἐξῶν εἰς καὶ ὁ Ἀρετίνος, νὰ ἐπαναλάβωσι καὶ κατὰ τοῦ Μιχαηλαγγέλου τὴν ἀτιμὸν συκοφαντίαν, ἣν κατὰ τοῦ Σωκράτους ἄλλοτε διέδωσαν! . . . Εἰς τοιαύτας χαμπερπεῖς συκοφαντίας οὐδεμίαν ἀλλήλην ἀπάντησιν ὀφείλει τις νὰ δώσῃ, εἰμὴ νὰ ἐμπύση εἰς τὸ πρόσωπον τῶν συκοφαντῶν, ἂν ὑπῆρχον οὗτοι εἰς τὴν ζωὴν.

Ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ γήρατος ὁ Μιχαηλαγγελοσ (διότι ἦν ἐξηκονταπενταετής) καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ζωγραφῇ, ἀφιέρωθη ὅλοσχερῶς εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, ὀικοδομήσας τότε τὸ Καπιτώλιον καὶ τὸν ἐξάσιον ναὸν τῆς παναγίας τῶν Ἀγγέλων. Ἀπανταχόθεν ἤρχοντο ὅπως συμβουλευθῶσιν αὐτὸν περὶ μελετωμένων ναῶν καὶ μνημείων, καὶ πλείστοι εἰργάζοντο ἐπὶ τῶν διαγραμμάτων ἃ ἔδιδεν αὐτοῖς ὁ Βουοναρόττης. Ἀλλὰ τέλος τὸ τέκνον τῶν γηρατειῶν του, τὸ ἔργον τῶν τελευταίων αὐτοῦ δεκαεπτὰ ἐτῶν, ἦν ἡ ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πέτρου· ἡ οἰκοδόμησις τῆς ὁποίας ἀνετέθη εἰς αὐτόν, ὡς ἀκολούθως.

Κατὰ τὸ ἔτος 1559, ἀποθανόντος τοῦ ἐπιχειρησαμένου τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας Ἀντωνίου Σανγάλλου, ἀπεφάσισεν ὁ Πάπας ν' ἀναθέσῃ τὴν ἴδρυσιν αὐτῆς εἰς τὸν Βουοναρόττην. Ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπεποιήθη κατ' ἀρχάς, ὡς εἶχε προηγουμένως ἀποποιήθῃ νὰ ζωγραφίσῃ τὴν *Δημιουργίαν* καὶ τὴν *Λευτέραν Παρουσίαν*, προφασιζόμενος ὅτι ἦν γλύπτῃς μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ ἀρχιτέκτων· ἀλλ' ὁ Πάπας διέταξεν ἀμετακλήτως, ὁ δὲ Μιχαηλάγγελος ἠναγκάσθη καὶ πάλιν νὰ πλάσῃ νέον ἀριστοτέχνημα. Ἐπορεύθη ἔθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ νὰ ἴδῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Σανγάλλου κατασκευασθὲν ξύλινον ὑπόδειγμα, ὅπου περιέμενον αὐτὸν πάντες οἱ τοῦ Σανγάλλου ὁπαδοί· οὗτοι ἰδόντες αὐτόν, ἤρχισαν νὰ τῷ λέγωσι μετὰ τινος εἰρωνικοῦ μειδιάματος, ὅτι εὐρῶν δέθεν τετελεσμένον τὸ ὑπόδειγμα δὲν θὰ ὑπῆντα πολλάς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν δυσχερείας· προσέθετον δὲ ὅτι τὸ ὑπόδειγμα ἐκεῖνο ἦτο λειμῶν παρέχων ἄφρονον τροφήν. « Τῷ ὄντι, ἀπήντησεν ὁ Μιχαηλάγγελος, εἶνε καλὴ τροφή διὰ τὰ ζῶα καὶ τὰς ἀγέλας! » Εἶτα, ἀποφανθεὶς μετὰ παρρησίας ὅτι τὸ διάγραμμα ἐκεῖνο ἦτο πλήρες ἐλαττωμάτων, ὑπεσχέθη ὅτι θέλει κτίσει τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τύπον ἀπείρως ὠραιότερον, χωρὶς νὰ ἐξοδεύσῃ πλέον τῶν 30 χιλ. ταλλήρων, καὶ συνάμα κατὰ πεντήκοντα ἔτη ταχύτερον· προσέθηκε δὲ ὅτι τὸ πολυσύνθετον ἐκεῖνο διάγραμμα ἦν ἀτίμου ἀνδρὸς ἐπιτόνημα, σκοποῦντος νὰ τρέφῃ διὰ τῶν χρημάτων τοῦ Πάπα ἅπαντας τοὺς ὁπαδοὺς του· ἐπειδὴ δὲ ἡ Αὐτοῦ ἀγιότης ἀπὸ τῆς σήμερον παρεδέχθη τὸν Μιχαηλάγγelon ὡς ἀρχιτέκτονα, οὗτος θεωρεῖ ἴδιον αὐτοῦ καθήκον νὰ μὴ δώσῃ ἐργασίαν εἰς οὐδένα ἐκ τῶν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐργασθέντων. Ἀπέλυσεν ἔθεν ἅπαντας, καὶ ὅπως μεταρρυθμίσει πρῶτον ἑαυτόν, ἀπεφάνθη ὅτι οὐδεμίαν ἀντιμισθίαν θέλει δεχθῆ διὰ τὴν ἐργασίαν του, καὶ ἀπήτησε μάλιστα νὰ καταχωρισθῇ ὁ ὅρος οὗτος ἐντὸς τοῦ συμβολαίου του.

Ἄλλ' εἰς οὐδένα συγχωρεῖται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ νὰ διάγῃ τιμῶς ἀτιμωρητί! Τὸ κατ' αὐτοῦ μῖσος τῶν μαθητῶν τοῦ Σανγάλλου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς ἠνάγκασαν τὸν Μιχαηλάγγelon νὰ πληρῶσῃ ἀκριβὰ τὴν ὑπερβολικὴν αὐτοῦ τιμιότητα καὶ παρρησίαν, ἡ δὲ οἰκοδομὴ τοῦ Ἁγίου Πέτρου κατέστη μᾶλλον βάσανος ἢ τιμῆ τῶν τελευταίων του ἡμερῶν. Ἄμα νέος τις Πάπας ἐδημιουργεῖτο (ὅπερ συνεχῶς συνέβαινε), οἱ ἐχθροὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρὸς ἤρχιζον ἀμέσως νὰ θορυβῶσι περὶ αὐτὸν συκοφαντοῦντες τὸν Βουοναρόττην, ὅπως ἀρπάσωσιν ἀπ' αὐτοῦ, εἰ δυνατόν, τὸ ἀτελὲς εἰσέτι ἔργον του· οἱ τοιοῦτοι ἠρνοῦντο νὰ τῷ χορηγῶσι τὰ ἀναγκαῖα χρήματα, καὶ ἐπέβαλλον αὐτῷ συμβοληοὺς, οὓς ἐκεῖνος ἀπεστρέφετο· καὶ τότε μὲν ἔλεγον εἰς τὸν Πάπαν ὅτι ὁ θόλος δὲν εἶνε ἱκανῶς στερεός, ἄλλοτε δὲ ὅτι τὰ παρεκκλήσια ἦσαν πολὺ μικρά, ἢ τέλος ὅτι τὸ φῶς δὲν διενέμετο ἐντέχνως. Θορυβηθεὶς ἔθεν ἐκ τῶν συκοφαντιῶν τούτων ἐκάλεσεν ὁ Πάπας τὸν Μιχαηλάγγelon καὶ τῷ εἶπε τὰ ῥεζόμενα. — Ἐπεθύμουν ν' ἀκούσω ἐγὼ αὐτὸς τοὺς διαδίδοντας τὰ τοιαῦτα, ἀπήντησεν ὁ Βουοναρόττης. — Ἐγὼ εἶμαι εἷς ἐξ ἐκείνων, ἀνένραξεν ὁ ἐκεῖνος παρευρεθεὶς καρδιναλίος Μάρκελλος. — Πανιερώτατε, εἶπε τότε πρὸς αὐτόν ὁ Μιχαηλάγγελος, ἄνωθεν τῶν παραθύρων ἐκείνων, ἅτινα κατὰ τὴν ἰδέαν σας δὲν παρέχουσιν ἱκανὸν φῶς, θὰ γίνωσι τρία ἕτερα ἐν τῷ

θόλῳ. — Ἀλλὰ τοῦτο δὲν μᾶς τὸ εἶπατε πώποτε. — Οὔτε εἶμαι, οὔτε θέλω νὰ ἤμαι ὑπόχρεως νὰ λέγω εἰς κἀνένα, οὐδ' εἰς ὑμᾶς αὐτοὺς τί μᾶλλον ἢ τί ὀφείλω νὰ πράξω. Σεῖς ἔχετε χρέος νὰ μᾶς στέλλητε χρήματα ἐμποδίζοντες τοὺς κλέπτας ν' ἀρπάξωσιν αὐτά. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ τῆς ἐκκλησίας διάγραμμα, τοῦτο εἶνε ἡμέτερον ἔργον. » Εἶτα στραφεὶς πρὸς τὸν Πάπαν, « Πάτερ ἄγιε, εἶπεν, εἶδετε ὅποιαν ἀνταμοιβὴν λαμβάνω ἐργαζόμενος δι' ὑμᾶς· ἂν αἱ κακουχίαι ἄς ὑποφέρω δὲν συντελέσωσιν ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς μου σωτηρίας, ἀπώλεσα μάταιως τὸν καιρὸν μου καὶ τὴν ἐργασίαν μου. » Ὁ Πάπας, ὅστις ὑπερηγάπα αὐτόν, ἔθεσε τότε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Μιχαηλαγγέλου καὶ, θωπεύων αὐτόν τῷ εἶπε. « Βουοναρόττη! μὴ ἀμφιβάλ्लετε, ὅτι ἐργάζεσθε δι' ἅπαντα τὸν χρόνον καὶ διὰ τὴν αἰωνιότητα. »

Αἱ μικροραδιοουργίαι αὐταὶ κατεπίκραναν τὰς τελευταίας τοῦ Μιχαηλαγγέλου ἡμέρας, ἔθεν ὁ τόσῳ σκωπτικὸς ἐν τῇ νεότητι κατέστη ἤδη σοβαρὸς καὶ σκυθρωπός, ὡς αὐτὸς ὁ θάνατος· εἰς ἐκάστην ἰδέαν του εὐρίσκειται ἡ λέξις θάνατος, καὶ μεγίστη δειλία κατεκυρίευσεν τὴν ψυχὴν του περὶ τὸ τέρμα τοῦ βίου του· ὁ πυκνὸς τοῦ γήρατος μανθῶς ἐρρίφθη ἤδη ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἐφεξῆς οὐδέποτε ἐξέφερε τὴν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ σαβάνου του ἐκείνου, εἰμὴ μόνον ὅπως συνδιαλεχθῆ περὶ Θεοῦ καὶ περὶ ποιήσεως. Ὁ Βάζαρης, διαμῆνων τότε ἐν Φλωρεντίᾳ, ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι εἰς τῶν ἀνεψιῶν του εἶχεν ἀποκτήσει τέκνον, καὶ ἐπομένως τῷ ἔδιδε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ Βουοναρόττη δὲν ἐξέλιπε. « Φίλιατέ μου, Βάζαρη, ἀπήντησε πρὸς αὐτόν ὁ Μιχαηλάγγελος, εὐχαριστοῦμαι πολὺ βλέπων ὅτι ἐνθυμείσθε εἰσέτι τὸν πτωχὸν γέροντα, καὶ μανθάνω ὅτι ἠσπασθήτε τὸ βρέφος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἀναγεννᾶται, ὡς λέγετε, τὸ ὄνομα τοῦ Βουοναρόττη· δυσηρεστήθην ὅμως πολὺ διὰ τὴν πομπῶδη ἑορτὴν τῆς βαπτίσεώς του· ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε πρέπει νὰ χαίρεται, ἐνῶ ὁ κόσμος ὀλος θορνῆι. Μοὶ φαίνεται δὲ ὅτι ὁ ἀνεψιός μου Λεονάρδος, ἀντὶ νὰ ἑορτάσῃ μετὰ ποσαύτης πομπῆς τὴν γέννησιν ἐνὸς βρέφους, θὰ ἔκαμνε καλλίτερα ἂν ἐφύλαττε τὴν χαράν του διὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀποθνήσκῃ ὁ ἐναρέτως ζήσας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ἀκολούθως ὁ ἐπισιμδᾶς θάνατος ὑπῆρέτου τινός, Οὐρβίνου καλουμένου, ὅστις διετέλει παρ' αὐτῷ ὑπῆρέτης ἀπὸ τοῦ 1530 ἔτους, κατέβαλεν ἐντελῶς αὐτόν. Καὶ τοι γέρον, ἐνοσῆλευεν ὅμως τὸν ὑπῆρέτην του τοῦτον ὁ Βουοναρόττης καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς ἀσθενείας του, καὶ ἠγρύπνει ἀπάσας τὰς νύκτας παρὰ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς· γράφων δὲ περὶ τούτου πρὸς τὸν Γεώργιον Βάζαρην ἐξέφραξεν οὕτω πως τὴν ἀγωνίαν του. « Μετὰ πολλοῦ κόπου κατορθῶν νὰ γράψω, φίλτατε Γεώργιε, καὶ ὅμως θέλω γράψῃ· χάριν σοῦ γνωρίζεις ὅτι ἀπέθνηκεν ὁ δυστυχῆς Οὐρβίνος μου· ὁ θάνατός του ἦν δι' ἐμὲ μεγίστη ποινὴ καὶ μέγα συνάμα μάθημα, διότι παρ' αὐτοῦ ἐδιδάχθην ν' ἀποθάνω. Διετήρησα αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν μου εἰκοσι ἕξ ἐλόκληρα ἔτη, καὶ καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τοῦτον εὔρον αὐτὸν ἀληθῆ φίλον· σήμερον δὲ, ὅτε καταστήσας αὐτὸν πλούσιον ἠλπίζον νὰ τὸν ἔχω στήριγμα εἰς τὸ γῆρας μου, ἀνηρπάχην ἀπ' ἐμοῦ, καὶ μόνον εἰς τὸν παρᾶδεισον ἐλπίζω νὰ τὸν ἐπανίδω. Ὁ δυστυχῆς! ἀποθνήσκων ἐλυπεῖτο μᾶλλον διότι μ' ἐγκατέλειπεν εἰς τὸν προδότην τοῦτον κόσμον, ἢ δι-

ὅτι ἐφοβείτο τὸν θάνατον, καὶ οὐδὲν παράδοξον λέγω ἂν εἶπω, ὅτι τὸ κάλλιστον μέρος ἐμοῦ ἀπέπηγ μετ' ἐκείνου, ἐναπέμεινον δὲ εἰς ἐμὲ μόναι αἰδυστυχίαι, καὶ ἤδη συνιστῶ ὑμῖν νὰ μ' ἐνθυμείσθε ἐνίοτε.

Συνεχῶς, ἐν τῇ μελαγχολικῇ ἀπελπισίᾳ του, μὴ ὑποφέρων τὴν ἐν Ρώμῃ διαμονήν, κατέφευγε μετὰ τινος ὑπρέτου εἰς τὰ τοῦ Σπολέτου ὄρη, ὅπου διέμενον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας ἐπισκεπτόμενος τὰ μᾶλλον ἔρημα χωρία καὶ τοὺς γηραιούς κοινοβιάτας. «Διέτριψα, ἔλεγε, λίαν εὐχαρίστως ἡμῖσιν μῆνα εἰς τὰ περὶ χώρα τῆς Ρώμης διατρέγων τὰ ἔρημη τῆρια· ἐπανερχόμενος δὲ εἰς τὴν πόλιν ἔφερον μόνον τὸ ἡμισυ ἑμαυτοῦ, διότι μόνον ἐντὸς τῶν δασῶν ἀπολαμβάνει τις ἀληθῆ ζώην.» Καὶ μολαυτὰ, ἐπειγόμενος ὅπως περατώσῃ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Πέτρου, ἐπα-
νήρητο αἰέποτε εἰς τὴν Ρώμην, διότι συνηθάνετο ὅτι δὲν ἐναπέμεινε αὐτῷ ὁ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖος χρόνος.

Πολλάκις, μαθάνων ὁ μέγας Δοῦξ τῆς Τοσκάνης τὰς πικρίας, ἃς ἐδοκίμαζεν ἔνεκα τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης, ἐδίαζεν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Φλωρεντίαν, ὑποσχόμενος ν' ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἐκτέλεσιν εἴτε διεύθυνσιν τῶν ὠραιότερων τῆς Φλωρεντίας μνημείων· ἔγραψε πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ φίλου του Βαζάρως ἢ πολλὰκις καὶ ἰδιοχείρως,

ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἀπήντα· «Μάρτυς μου ἔστω ὁ Θεός, ὅτι ἀκουσίως ἐμοῦ καὶ διὰ τῆς βίας σχεδὸν μοὶ ἐπεφόρτισεν ὁ Πάπας Παῦλος Γ'. πρὸ δέκα ἐτῶν, καὶ ἔτι πλέον, τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐν Ρώμῃ. Ἄν ἐγίνωσκον δὲ ὅτι ἐμελλε τοῦτο νὰ διαρκέσῃ τοσοῦτον χρόνον, βεβαίως ἤθελον ἀποποιήθῃ ν' ἀναλάβω τοιοῦτο φορτίον· ἀλλ' ὅτε ὑπερενικῆθησαν αἱ μεγαλειότητες τῶν δυσχερειῶν, ἂν ἐγκαταλείψω ἡμιτελὲς τὸ ἔργον μου, θέλω ἀπολέσει αἰσχρῶς τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἔσων ὑπέφερα δι' ἀγάπην Θεοῦ πόνων, ἣ δὲ ἐπιχείρησις αὕτη θέλει καταπραγῆ διὰ παντός. Γινώσκατε κάλλιστα, ὅτι θὰ μοὶ ἦτο λίαν εὐχάριστον τὸ νὰ ταφῶσι τὰ γηρατὰ ὁσὰ μοὶ παρὰ τὰ ὁσὰ τῶν πατέρων μου, ἀλλ' ἤδη μοὶ εἶνε τοῦτο ἀδύνατον ἄλλως τε, ἄγων σήμερον τὸ ὄγδοον καὶ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, εἶμαι ἰκανῶς γέρων, καὶ πρέπει νὰ ἡσυχάσω ὀλίγον, ὅπως συλλογίζωμαι μόνον τὰ τοῦ θανάτου καὶ

Ἡ ΕΡΓΟΡΑΤΑ ΣΙΒΥΛΛΑ.

περὶ Θεοῦ μοὶ ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ ἐργασθῶ πλέον διὰ τὸν ἐνδοξον Δοῦκα, καὶ μόνον εἶμαι ἰκανὸς νὰ στιχουργῶ ἴσως μὲ εἴ-
πησ μωρόν, διότι ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ γράφω ἀσμάτια, ἀλλ' ἀφοῦ λέγουσιν ὅτι κατήντησα παλίμπαις, θέλω νὰ πράττω τὰ τῶν παιδῶν.»

Δυστυχῆ Μιχαηλάγγελε! Ἐλαβες εἰς ἀπέχθειαν καὶ αὐτὴν σου τὴν μεγαλοφυαν· ὡς ἀργότερον δὲ ὁ ἅπαντα τὸν κύκλον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων διατρέξας Πασχάλης, οὕτω καὶ σύ, γηραιὲ Βουοναρόττη, ἄμα ἔφθασας εἰς τὸ τέρας τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου, ρίψας τὸν χρωστήρα καὶ τὸ γλύφανόν σου ἐκαθέσθης ἀκίνητος καὶ σιωπηλὸς πρὸ τῶν θυρῶν τῆς αἰωνιότητος, περιμένων ν' ἀνοιχθῶσιν αὐταὶ ὅπως ἐμφανισθῇ ὁ Θεός σου!

Μιχαηλάγγελο.

Τῷ ὄντι ὁ Θεός ἐνεφανίσθη, διότι κατὰ τὴν 17ην Φεβρουαρίου τοῦ 1563 περὶ τὴν εἰκοστὴν τρίτην ὥραν, (κατὰ τὸν Ἰταλικὸν ὑπολογισμόν) ὁ Μιχαηλάγγελος Βουοναρόττης παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ὁ Μιχαηλάγγελος εἶχε μέτριον ἀνάστημα, εὐρεῖς τοὺς ὠμους, καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἀνάλογον μὲ τοῦτους· ἦτο δὲ φύσειως νευρῖνης, ὁστεώδους καὶ στιβαρᾶς, ὡς αὐτὰ τὰ ἔργα του. Εἶ καὶ εἰς τὴν νηπιότητά του ἦτο νοσηρὸς καὶ ἀσθενής, ἀνδρωθεὶς κατέστη εὐρωστος· ἀλλ' ἐν τῷ γήρατι ὑπέ-
πεσεν εἰς τὴν ἀλγεινότεραν τῶν ἀσθενειῶν, τὴν λιθίαν. Εἶχε ζωνράν τὴν ὄψιν, εὐρὴ καὶ ὑψηλὸν τὸ μέτωπον, τὴν ρίνα πεπιεσμένην κατὰ τι, τὰ χεῖλη λεπτά, ἐξ ὧν τὸ προεξέχον ἄνω χεῖλος ἰσχυρότερον, τὰ δλέφαρα γυμνά σχεδὸν βλεφαριδῶν, μικροὺς δὲ καὶ φαιούς ὀφθαλμοὺς πεπληρωμένους κυανῶν καὶ κιτρινῶν στιγμάτων· ἡ κόμη του ἦτο μελανὴ ὡς ἐπίσης καὶ ὁ πώγων, ὅς τις διχῆ διαιρούμενος ἦν ἀραιὸς καὶ μακρὸς τέσσαρας εἴτε πέντε δακτύλους. Ἐνεκα τοῦ γήρατος ἔφερον εἰς τοὺς πόδας κατάσαρκα σανθάλια ἐκ δέρματος κυνὸς ἐπὶ ὀλοκλήρους μῆνας κατὰ συνέθειαν, ὅταν δὲ ἠναγκάζετο νὰ τ' ἀλλάξῃ, ἐκβάλλων αὐτὰ μετὰ τοῦ δέρματος τοῦ κυνὸς ἐξέφερε συνάμα καὶ τὴν ἐπιδερμίδα του.

Ἡ ΔΕΛΦΙΚΗ ΣΙΒΥΛΛΑ.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος διῆγεν αἰέποτε σκληρὸν καὶ αὐστηρὸν ἐρημίτου βίον· ἔζη δὲ διὰ μόνην τὴν τέχνην, ἥτις ἦν δι' αὐτὸν εἰδός τι ἱερῶσύνης· οὐδ' ἐγνώρισε ποτὲ οὐδ' ἠγάπησε τὴν πολυτέλειαν, καὶ συν-
πεσεν εἰς τὴν ἀλγεινότεραν τῶν ἀσθενειῶν, τὴν λιθίαν. Εἶχε ζωνράν τὴν ὄψιν, εὐρὴ καὶ ὑψηλὸν τὸ μέτωπον, τὴν ρίνα πεπιεσμένην κατὰ τι, τὰ χεῖλη λεπτά, ἐξ ὧν τὸ προεξέχον ἄνω χεῖλος ἰσχυρότερον, τὰ δλέφαρα γυμνά σχεδὸν βλεφαριδῶν, μικροὺς δὲ καὶ φαιούς ὀφθαλμοὺς πεπληρωμένους κυανῶν καὶ κιτρινῶν στιγμάτων· ἡ κόμη του ἦτο μελανὴ ὡς ἐπίσης καὶ ὁ πώγων, ὅς τις διχῆ διαιρούμενος ἦν ἀραιὸς καὶ μακρὸς τέσσαρας εἴτε πέντε δακτύλους. Ἐνεκα τοῦ γήρατος ἔφερον εἰς τοὺς πόδας κατάσαρκα σανθάλια ἐκ δέρματος κυνὸς ἐπὶ ὀλοκλήρους μῆνας κατὰ συνέθειαν, ὅταν δὲ ἠναγκάζετο νὰ τ' ἀλλάξῃ, ἐκβάλλων αὐτὰ μετὰ τοῦ δέρματος τοῦ κυνὸς ἐξέφερε συνάμα καὶ τὴν ἐπιδερμίδα του.

εχῶς ὁ ἴδιος ἔλεγεν ἔτι, εἰ καὶ ἦν πλοῦσιος, ἔξῃ ὁμως ὡς πένης· ἔτρωγεν ὀλίγον καὶ τοῦτο οὐχὶ πρὸς ἀπόλαυσιν ἡδονῆς· ἐργαζόμενος δὲ ἐξηρκεῖτο δι' ἅπασαν τὴν ἡμέραν εἰς ἕν τεμάχιον ἄρτου καὶ εἰς ὀλίγας σταγόνας οἴνου. Ἐκοιμάτο μόλις τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας, καὶ ὅπως μὴ κοπιᾷζῃ νὰ ἐνδύεται, ὅτε περὶ τὸ μεσονύκτιον ἰδέα τις ἐπερχομένη ἐξύπνα αὐτόν (διότι καθ' ἅπασας τὰς νυκτὰς εἰργάζετο), ἐκοιμάτο ἐνδεδυμένος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ὅπως εὐρίσκηται πάντοτε ἔτοιμος εἰς ἐργασίαν, κατεσκευάσεν εἰδὸς τι χαρτίνης περικεφαλαίας, ἐφ' ἧς ἔθετεν ἀναμμένον κηρίον καὶ οὕτω δὲν ἦτον ἠναγκασμένος νὰ βασιτάξῃ αὐτό, καὶ πρὸς τούτοις, τὸ φῶς ἐπιπτεν ἀμέσως ἐπὶ τοῦ χάρτου. Πολλὰκις ἰδὼν αὐτὸν ὁ Βάζαρης φέροντα τοιαύτην περικεφαλαίαν καὶ παρατηρήσας ὅτι ἀντὶ κηροῦ ἔκαιε λαμπάδας κατεσκευασμένας ἐξ αἰγείου πάχους, ἔπειμψεν αὐτῷ δῶρον τεσσαράκοντα λίτρας κηρίων. Ὁ κομιστὰς αὐτὰ ὑπηρετῆς ἔφθασεν ἐγκαίρως, δηλαδὴ περὶ τὴν δευτέραν νυκτερινὴν ὥραν· ἀλλ' ὁ Μιχαηλάγγελος ἐπρόσβευεν ὡς ἀρχὴν τὸ νὰ μὴ δέχηται οὐδὲν ὑφ' οἰουδήποτε, λέγων ὅτι δύναται μὲν τις ν' ἀποδώσῃ τὸ δάνειον, οὐδέποτε ὁμως δύναται ν' ἀπαλλαχθῇ καὶ τῆς πρὸς τὸν δανειστήν του ὑποχρέωσως· ἔνεκα τούτου ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὴν προσφορὰν ταύτην τοῦ Βάζαρη. «Κυρίε μου, εἶπε τότε πρὸς αὐτόν ὁ ὑπηρετῆς, αἱ χεῖρές μου ἀπέκαμαν ὅπως φέρω μέχρις ἐδῶ τὰ κηρία ταῦτα· μοὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ τὰ μεταφέρω πάλιν ὀπίσω· ἂν δὲν τὰ δέχεσθε, θὰ τὰ φυτεύσω εἰς τὸν πρὸ τῆς οἰκίας σας περιχυμένον πηλὸν καὶ εἶτα θὰ τὰ ἀνάψω ὄλα.» Ἄφες τα λοιπόν, ἄφες τα, ἐπανέλαβε γελῶν ὁ Μιχαηλάγγελος δὲν ἔχω ἀνάγκην φωταψίας.»

Ὁ Μιχαηλάγγελος καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ ἦτον οἷος καὶ μετὰ ταῦτα, τέλειος δηλαδὴ Μιχαηλάγγελος. Ἐκτοτε ὑπῆρξε φίλος τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἐρημίας, καὶ νέος ἔτι εὗρισκε πλείστην ὄσσην ἡδονὴν νὰ ἐγλειέται μόνος μετὰ τῶν πινακίων καὶ τῶν μαρμάρων του καὶ νὰ μελετᾷ, νὰ ἀναγινώσκῃ ἢ νὰ ζωγραφῇ. Οἱ εὐφυεῖς ἄνδρες, ὅπως ἀναλαμβάνωσι δυνάμεις, ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς ἐπαφῆς τῶν ἄλλων, ἀλλ' οἱ μεγαλόνοες ὡς ὁ Μιχαηλάγγελος, οἵτινες ὅμοιοι κατὰ τοῦτο μὲ τὸν Θεὸν ὑπάρχουσι διότι ὑπάρχουσι, φέρουσιν ἐν ἑαυτοῖς ζῶντα καὶ αὐτοσυντήρητον πυρῆνα. Καὶ ὁμως ἅπας ὁ βίος τοῦ Μιχαηλαγγέλου ἦν ἀένναος πρὸς τὴν τέχνην πάλῃ, διότι ἀεννάως ἐπεδιώρθωνε τὰ ἔργα του. Ὁ Βάζαρης διηγεῖται, ὅτι εἰς πλείστα τῶν διαγραμμάτων του, ἅτινα εἶδε μετὰ τὸν θάνατόν του, εὗρε τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀπειράκις τροποποιουμένην καὶ μετασχηματιζομένην, ἀλλ' ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔκρυπτεν εἰς πάντας τὰς ἐπιτόνους ἐργασίας του. Περὶ τούτου ὁ αὐτὸς Βάζαρης διηγεῖται, ὅτι ἡμέραν τινὰ κατὰ τὴν νυκτερινὴν ὥραν, ἀποσταλεῖς ἐκ μέρους Ἰουλίου τοῦ Γ' πρὸς τὸν Μιχαηλάγγελον, εὗρεν αὐτὸν ἐργαζόμενον εἰς τι ἄγαλμα τῆς ἐλεημοσύνης· ἐνόησας ὁ καλλιτέχνης τὸν βηματισμὸν τοῦ Βαζάρειως, ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ λύχνον καὶ ἐπορεύθη ὅπως ἀνοίξῃ τὴν παράδιον θύραν. Τότε εἰσελθὼν ὁ Βάζαρης, διεκοίνωσεν εἰς αὐτόν τὸ αἴτιον τοῦ ἐρχομοῦ του· ἐνῶ δὲ συνωμιλεῖ μετ' αὐτοῦ, παρατήρει συγχρόνως ἐν τῶν σκελῶν τοῦ ἄγαλματος, εἰς τὴν διάρθρωσιν τοῦ ὀποίου κατεγίνετο ὁ Μιχαηλάγγελος· τοῦτο ἐνόησας ὁ Βουναρόττης ἄφησε τὸν λύχνον νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς του, καὶ ὡ-

φελῆθεις ἐκ τοῦ σκότους ἔφερε τὸν Βάζαρη ἐξω τοῦ σπουδαστηρίου του καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν «Κατήντησα τόσῳ πολὺ γέρον ὥστε φαντάζομαι κάποτε ὅτι ὁ θάνατος μὲ σύρει ἀπὸ τῶν ἐνδουμάτων ἀπαιτῶν νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Naί, φίλε Βάζαρη, θὰ ἔλθῃ βεβαίως ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ βίος μου θέλει καταπέσει καὶ σθεσθῇ ὡς ὁ λύχνος οὗτος.» Ἐνῶ ἔλεγε ταῦτα ἔφθασαν μέχρι τῆς θύρας, καὶ οὕτως ἀπέλυσε τὸν ξένον του.

Κατέχων νοῦν ἱκανῶς ἰσχυρόν, δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ λαμβάνῃ ἐπιτολαίους γνώσεις, ἀλλ' ἐσπούδαζε νὰ μαν θάνῃ κατὰ βάθος πᾶσαν ἐπιστήμην ἣν ἐπεχειρίζεν. Ἐγίνωσκε τὴν ἀνατομίαν ὡς χειρουργὸς καὶ ἦτον ἄριστος κτίστης ὡς ἦτο καὶ μέγιστος τοῦ αἰῶνός του ἀρχιτέκτων. Ἄλλως τε, ὡς ὁ Σέκσπηρ, ὅστις μόνον τὸν Πλούταρχον ἀνεγίνωσκε καὶ τινὰ ἰταλικά διηγήματα, οὕτω καὶ ὁ Μιχαηλάγγελος οὐδὲν ἐδιδάχθη ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν ἔργων, μόνος δὲ διδάσκαλος αὐτοῦ ἐχηματίσεν ἡ φύσις. Ὁ Μιχαηλάγγελος μόνον ἀντικείμενον ἄξιον νὰ παρασταθῇ διὰ τῆς τέχνης ἐθεώρει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δύο τινά, τοὺς μύωνας καὶ τὰ πάθη, τὴν ψυχὴν δηλονότι καὶ τὸ σῶμα. Δι' αὐτόν οὐδεμίαν εἶχον ἄξιαν τὰ ἐνδύματα, τὰ χωρία, τὸ ἐμβάδον καὶ ἡ προσοπτικὴ διὰ τοῦτο ἅπαντα τὰ πρόσωπα τῶν πινακίων του εἰς γυμνά, αἱ δὲ ζωγραφίαι του ὁμοιάζουσι γλυφὰς μᾶλλον. Μολονδὲ ἔτρεφε τοσοῦτον πρὸς τὴν φύσιν ἔρωτα, ἀπηχθάνετο ὁμως παραδόξως πῶς τὰς ὁμοιογραφίας· προκείμενου δὲ λόγου περὶ γλυπτικῆς καὶ περὶ μεθόδου τῆς ἐπὶ μαρμάρου ἐργασίας, σώζεται τι λόγιον αὐτοῦ πλήρες χάριτος· ἔλεγε δηλαδὴ ὅτι τὸ ἄγαλμα ὑπάρχει ἐν τῷ ὄγκῳ, ὡς ἡ ἐντὸς τοῦ ὕδατος λουομένη γυνὴ· δέον ἔστι ν' ἀφαιρεθῇ πᾶν τὸ περιβάλλον τὸ σῶμα καὶ νὰ ἐξέρχωνται κατὰ μικρὸν ἐλεύθερα τὰ ἄνω μέρη αὐτοῦ μέχρις οὗ ἅπαν τὸ σῶμα μείνῃ ἐντελῶς ἐλεύθερον ἢ γυμνόν.

Ὁ Μιχαηλάγγελος ἦν λίαν μετριόφρων, οὐχὶ ὁμως παραβαλλόμενος πρὸς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων, διότι τοιαύτην μετριόφροσιν δὲν πιστεύω νὰ εἶχε παντάπασιν, οὐδὲ δύναται ποτε Μολιέρος τις εἶτε Σέκσπηρ νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἴσον μὲ τὸν περιστοιχοῦντα αὐτὸν ὄχλον· ἀλλ' ἦν μετριόφρων παραβαλλόμενος πρὸς ἑαυτόν, ὅτε, καταμετρῶν τὴν ἐνυπάρχουσαν ἄπειρον ἀπόστασιν μετὰ τῶν ἔργων του καὶ τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ του ὑπαρχόντων τύπων, οὐδόλως ἐκόμπαζεν ἐπὶ τῶν ἀριστουργημάτων του. Καὶ ἀληθῶς εἰς τοῦτο ἀπελπίζοντι ἅπαντες οἱ μεγαλόνοες ἄνδρες. Ἐνῶ ἡμεῖς προσπίπτομεν γονυκλινεῖς ἐνώπιον τῶν ἀριστουργημάτων των καὶ ἐλέπομεν αὐτὰ ἀκτινοβολοῦντα ὡς τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπον, ἐκεῖνοι ἐλέπουσιν αὐτὰ σκοτεινά· τοῦτο δὲ συμβαίνει, διότι ἀναμέσον τῆς ἰδέας τοῦ μεγαλοφυοῦς ἀνδρὸς καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννωμένου ἔργου ὑπάρχει τοσαύτη διαφορά ὅση ὑπάρχει ἀναμέσον τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, εἶτε ἀναμέσον τοῦ φωτεινοῦ πυρῆνος καὶ τῆς ὤταναικλάσεως. Τοιοῦτό τι συνέβαινε ἀείποτε καὶ εἰς τὸν Μιχαηλάγγελον. Ὡς ὁ Δὸν Ἰωάννης, ὅστις καταληφθεὶς ὑπὸ σφοδροτάτου πρὸς τὴν τελείαν καλλονὴν ἐρωτικοῦ πάθους, διέτρεχεν ἑξάλλος τὴν γῆν διώκων τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὄνειροποληθεῖσαν γυναῖκα, ἐλάτρευε δὲ ἀείποτε τὴν τελευταίαν πιστεύων ὅτι αὕτη ἦν ἡ ζητουμένη, οὕτω καὶ ὁ Μιχαηλάγγελος, ταραττόμενος ἀεννάως ὑπὸ τῆς ἰδέας, τῆς ἐν τῇ τέχνῃ, τελειότητος, ἐπεδί-

«κεν αὐτὴν ἀσθμαίνων καὶ ἐνόμιζεν ὅτι εἰς ἕκαστον ὄγκον μαρ-
μάρου ἀνεύρισκεν αὐτήν. Ποσάκις δὲν ἐφαντάζετο ὅτι βλέπει αὐ-
τὴν ἐνώπιόν του, καὶ τότε ἀρπάζων ἀμέσως τὸν λίθον ἐκλείετο
μετ' αὐτοῦ κατατέμνων δ' αὐτὸν, εἰς ἕκαστον τοῦ λίθου θρύμμα ἐ-
φαντάζετο ὅτι ὑπὸ τὴν γλυφίδα του ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ τὸ οὐράνιον
πλάσμα· εἶτα ἀποκαμῶν ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ τῶν πολυχρονίων
αὐτοῦ πόνων, εἰσῆρχετο πρῶτα τινὰ ἐντὸς τοῦ σπουδαστηρίου του,
περετῆρει μετὰ προσοχῆς τὸ ἔργον του, καὶ τότε καθήμενος ἀ-
πέναντι αὐτοῦ καὶ δακρύων ἔλεγεν. «Ὁχι. ὄχι! εἰσέτι δὲν εὖ-
ρον αὐτήν.»

Οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν πληθύν τῶν ἔργων, τὰ
ὅποια παρέλειψεν ὁ Μιχαηλάγγελος ἡμιτελῆ, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν
αὐτοῦ τοῦ νὰ ἐπιχειρῇ ἀενάως νέας ἐργασίας, ὡς ἐπίσης καὶ
τὴν ἀηδίαν, ἣν ἐν τῇ ἀνδρικήῃ μάλιστα ἡλικίᾳ ἠσθάνετο ἅμα ἔ-
φθανεν εἰς τὸ ἥμισυ τῆς ἐργασίας του. Μόλις ἤρχισέ ποτε ὡ-
ραιότατον τοῦ Χριστοῦ ἄγαλμα καὶ παρετήρησεν αὐτὸ διὰ μιᾶς,
εἶτα κατεσύντριψεν αὐτὸ διὰ τοῦ πελέκεως· εἰς δὲ τοὺς ἐρωτῶν-
τας αὐτὸν τὴν αἰτίαν ἔλεγε («Μ' ἐβίασαν παραπολὺ νὰ τὸ τελει-
ώσω· ἄλλως τε εἶχε καὶ μικρὰν τινα κηλίδα τὸ μάρμαρον.»

Ἐνεκα τῆς τραχύτητος καὶ τῆς εἰλικρινείας του, πρὸς δὲ καὶ
διὰ τὸν ἀπλοῦν βίον ὃν ἔζη, κατηγορήθη ὑπὸ πολλῶν ὡς φιλάρ-
γυρος, καὶ φυσικῶ τῷ λόγῳ, ὅταν δὲν εὐρίσκωμεν εἰς τινα ἐλατ-
τώματα, κινούμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς τοιαῦτα τὰς ἀρετὰς ἃς
κατέχει. Καὶ ὅμως ὁ φιλάργυρος οὗτος ἐχάριζεν εἰς τοὺς φίλους
του ἀριστοτεχνήματα ἔχοντα ἀξίαν μείζονα τῶν ἑκατὸν χιλιάδων
φράγκων, διένειμεν εἰς τοὺς ἀπόρους τὸ ἥμισυ τοῦ κέρδους του
καὶ ὑπάνδρευσε πλειοτέρας τῶν δέκα νεανίδων, προικίσας αὐτὰς
ἐξ ἰδίων του· ὁ φιλάργυρος, λέγω, οὗτος ἐρωτήσας ποτὲ τὸν γη-
ραῖον ὑπὲρ τῆν του, τί θὰ γένη, ἂν αὐτὸς ἀποθάνῃ, καὶ ἀπαντή-
σαντος ἐκείνου ὅτι θέλει δουλεύσει ἕτερον κύριον, εἶπεν ἀμέσως
πρὸς αὐτὸν «Πρωχέ μου, ἐπιθυμῶ νὰ θεραπεύσω τὴν πενίαν
σου» καὶ πάραυτα ἔδωκεν αὐτῷ δύο χιλιάδας ταλλήρων, ὅπερ
ἦν δῶρον τῇ ἀληθείᾳ βασιλικόν.

Ἄλλ' ὄχι! ὁ Μιχαηλάγγελος δὲν ἦτο φιλάργυρος· ἦτο μόνον
λιτός, ὡς ἦτο καὶ σώφρων, διότι ἐθεώρει τὸ σῶμα ὡς μὴ ὑπάρ-
χον· διηγούνται μάλιστα ὅτι οὐδέποτε ἐξῆλθεν ἀπὸ τῶν χειλέων
του λέξις ὅπως οὐκ ἀσεμνος, καὶ ὅτι ὀμιλοῦντος αὐτοῦ οἱ πλήρεις
ἀρετῆς καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων λόγοι του κατεσίγαζον πᾶν αἰσ-
χρὸν πάθος ἐμφωλεῦον τυχόν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ἀκρωμένων αὐτὸν
νέων.

Οἱ λόγοι του ὅμως δὲν ὁμοιάζον διὰ τοῦτο καὶ διδαχὴν ἀπε-
ναντίας τὸ πνεῦμά του ἔρρηπε μάλλον πρὸς τὸ δητικὸν καὶ στω-
ικὸν ὕφος, ὅπερ εἶνε ἴδιον εἰς τοὺς μονήρη βίον διαγόντας. Ὁ
Βενβενούτος Κελλίνης ἀναφέρει ὅτι παῖς ἔτι ὢν συνεσπούδαζε μετὰ
τοῦ Μιχαηλάγγελου ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Καρμίνου τῷ ἐξω-
γραφημένῳ ὑπὸ τοῦ Μασσακίου, καὶ προσθέτει ὅτι ὁ Μιχαηλάγγε-
λος ἔσκωπε συνεχῶς τοὺς συσπουδαστάς του· διηγούνται ὅμως καὶ
ἄλλοι πλείστα καὶ δητικώτατα αὐτοῦ λόγια βαθυτάτην ἔχοντα
τὴν ἐννοίαν. Λαλῶν ποτὲ περὶ τῶν θυρῶν τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ ἐκ-
κλησίας τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἔλεγεν ὅτι, ἔνεκα τῆς καλλονῆς
των, ἦσαν ἀξίαι νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς θύραι τοῦ Παραδείσου· ἀλ-

λοτε δέ, δεῖξας αὐτῷ ζωγράφος τις πίνακα ἐν ᾧ τὰ πάντα ἦσαν
ἀντιγεγραμμένα ἐξ ἄλλων, «πολὺ καλὰ» εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ
Μιχαηλάγγελος· «ἀλλ' ἀγνοῶ τί ἄρα θέλει συμβῆ εἰς τὸν πί-
νακά σου τοῦτον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ὅτε ἅπαντα τὰ
μέλη θὰ ζητήσωσι νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν σωμάτων των· διότι
ἐνταῦθα παρατηρῶ κεφαλὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸν Δαβὶδ τοῦ Σιμα-
βίου, σκέλος ληφθὲν ἀπὸ τοῦ Ἰωσὶά τοῦ Γυώττου, καὶ ἀπορῶ, μὰ
τὴν ἀλθθειαν, τί θὰ ἐναπομείνῃ ἐπὶ τέλους, ὡς ἰδικόν σου ἔρ-
γον.» Ἐπισκεφθεὶς ποτε αὐτὸν γλύπτης τις μετὰ τοῦ τέκνου
του, τὸν ἐζήτησε τὴν κρίσιν του ἐπὶ τινος ἀγάλματος, ὅπερ ἔ-
φερε καὶ ἐδείκνυεν εἰς αὐτόν. Ὁ Μιχαηλάγγελος παρετήρησεν
ἱκανῶς τὸ ἄγαλμα, εἶτα στραφείς πρὸς τὸ εὐειδέστατον τέκνον
τοῦ γλύπτου ἐκείνου καὶ ἀσπασθεὶς αὐτὸ «Μικρὲ μου φίλε, τῷ
εἶπεν, ὁ πατήρ σου κατασκευάζει καλλίτερον τὰ σάρκινια ἀγάλ-
ματα ἢ τὰ λίθινα.»

Ἄπαντες οἱ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔνδοξοι ἄνδρες ἐπεζή-
τουσαν τὴν φιλίαν τοῦ Μιχαηλάγγελου, ἔνεκα τῆς μεγαλοφυΐας
αὐτοῦ τοῦ πρωτοτύπου χαρακτήρος του, πρὸς δὲ τοῦ ζωγράφου καὶ
δριμύτος πνεύματός του. Ὁ καρδινάλιος Παῦλος, ὁ καρδινάλιος
Ριδόλφης, ὁ καρδινάλιος Σαντακρόνκης, ὁ μετονομασθεὶς ἀκο-
λούθως Πάπας Μάρκελλος, ὁ πανιερώτατος Βέμβος, καὶ πάντες
οἱ ἐν τῇ ρωμαϊκῇ αὐλῇ ἐπίσκοποι ἐθεώρουν ἴδιαν δόξαν νὰ ὑ-
ποδεχθῶσιν αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ των· ἅπαντες οἱ ἠγεμόνες τῆς Ἰτα-
λίας, ὁ βασιλεὺς Φραγκίσκος ὁ Α', οἱ ἄρχοντες τῆς Βενετίας
καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτάνος ἤρριον περὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ Μέγας Δούξ
τῆς Τοσκάνης τροσηγόρευεν αὐτὸν φίλον του. Διεβίωσεν ὡς οἰ-
κεῖος μετὰ τεσσάρων παπῶν, καὶ ἐν τῷ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου ἀν-
δρὸς ἐνθουσιασμῷ του ὁ Ἰούλιος Γ'. ἔλεγεν, ὅτι ἔχυνεν ἐκ τοῦ
ἰδίου του αἵματος καὶ ἀφῆρει ἐκ τῶν ἐτῶν του, ὅπως δώσῃ αὐτὰ
εἰς τὸν Μιχαηλάγγελον καὶ διατηρήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς τοιαύτην
μεγαλοφυΐαν. Τὸ κατ' ἐμέ, δὲν πιστεύω ὅτι ἤθελε πράξει τοῦτο,
διότι τοιαύτη χριστιανικὴ ἀρετὴ ἦτο πολὺ μεγάλη καὶ δι' αὐτὸν
τὸν πάπαν, πλὴν δι' ἡμᾶς ἀρκεῖ ὅτι τὸ ἔλεγε. Καὶ ὅμως αἱ φιλίαι
τῶν μεγάλων οὐδέποτε κατέστησαν ἀλαζόνα τὸν μέγαν Βουο-
ναρόττην, ἀλλ' ἔμεινεν οὗτος ἀείποτε φίλος τῶν συγχρόνων αὐ-
τοῦ καλλιτεχνῶν, εἰ καὶ ἦτο πολὺ ὑπέρτερος αὐτῶν· ἀπόδειξις
δὲ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μας εἶνε ἡ μεγαλοπρεπὴς πομπή,
δι' ἧς ἐκῆδευσαν ἐν Φλωρεντίᾳ τὸν νεκρὸν του καὶ ἦν παρηγο-
λούθησαν ἅπανα ἡ πόλις καὶ ἡ Ἀκαδημία.

Ζῶν ἔτι ὁ Μιχαηλάγγελος εἶχεν ἐκφράσει τὴν εὐχὴν ὅπως
μεταφερθῇ τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν τῇ πατρίδι του Φλωρεντίᾳ, ἀφ'
ἧς εἶχεν ἀπομακρυνθῆ πλείστον χρόνον ἔνεκα τοῦ νοσηροῦ αὐ-
τῆς ἀέρος· ἔθεν ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Λεονάρδος Βουοναρόττης, ἅμα
ἔμαθε τὸν θάνατόν του, μετέβη εἰς Ρώμην καὶ, ἐγκρύψας τὸ
πτώμα τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ἐντὸς δέματος ἐμπορευμάτων, ἐξέ-
φερον αὐτὸ κρύφα ἀπὸ τῆς πόλεως. Ἡ ἰδιόρρυθμος αὐτῆ σὸρὸς
ἔφθασεν εἰς Φλωρεντίαν τὸ σάββατον τῆς ἐνδεκάτης μαρτίου,
καὶ ἐτέθη παρὰ τὸ μέγα θυσιαστήριον ἐντὸς τοῦ παρεκκλησίου
τῆς Ἀναλήψεως. Ἐπειδὴ οὐδέμια εἶχε γίνεαι πρὸς τὴν κηδείαν
του προπαρασκευῆ, ἀπέκρυψαν ἐπιμελῶς τὴν ἀφίξιν τοῦ περικλη-
σοῦς νεκροῦ, καὶ τὴν ἐπαύριον, ἧτις ἦν ἡ κυριακὴ τῆς δευτέρας

έβδομῶδες τῆς τεσσαρακοστῆς ἄπαντες οἱ ζωγράφοι, γλύπται καὶ ἀρχιτέκτονες συνήχθησαν κρυφίως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὅπου εἶχε κατατεθῆ ὁ Μιχαηλάγγελος, καὶ περὶ τὸ μεσονύκτιον, ταχθέντες ἅπαντες περὶ τὸν νεκρὸν, ἔλαβον τὸ φέρετρον μετ' ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ἐλογίζετο εὐτυχῆς ὅστις κατῶρθωσε νὰ φέρῃ διὰ τινὰ χρόνον ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ τὸ λείψανον τοῦ μεγαλειτέρου ἀνδρὸς τῶν ὄσων ἐγέννησεν ἡ Ἰταλία. Ἡ συνᾶθροις αὕτη καὶ ἡ ὥρα καθ' ἣν ἐγένετο, τὰ καιόμενα φῶτα καὶ ὁ θόρυβος εἴλωσαν πλείστους περιέργους ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας, καὶ μολοντί ἐπροσπάθουν νὰ κρύψωσι τὴν μεταφορὰν τοῦ λείψανου, ἢ φήμη ὅτι ἔφθασε τὸ σῶμα τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ὅτι ἀπετέθη προσωρινῶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Πέτρου, καὶ ὅτι θέλει μεταφερθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, διεδόθη ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐν ἀκαρεῖ. Πάραυτα τότε ἅπαντα ἢ πόλις ἐξυπνίσθη καὶ πλῆθος λαοῦ ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐπλήρωσε τὴν ἐκκλησίαν· εἰς δὲ τὰς παρακειμένας ὁδοὺς συνωθεῖτο τοσοῦτον πλῆθος, ὥστε τὸ λείψανον μετεφέρετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν λίαν βραδέως καὶ μετὰ μεγίστης δυσκολίας. Φθάσαντες ἐκεῖ, μετὰ τὴν συνήθη θρησκευτικὴν τελετὴν, ἔθεσαν τὸ λείψανον εἰς τὸ ἱεροφυλακεῖον· εἶτα ὁ πρόεδρος τῆς τελετῆς διέταξε ν' ἀνοιχθῇ ἢ νεκροφόρος κάλπη, ὅπως ἴδῃ νεκρὸν καὶ ἐκείνον, τὸν ὁποῖον δὲν ἤδυνήθη νὰ θαυμάσῃ ζῶντα· ἅπαντες τότε οἱ παριστάμενοι περιέμενον νὰ εὕρωσιν εἰς ἀποσύνθεσιν καὶ σεσηπὸς τὸ λείψανόν του, διότι ὁ Μιχαηλάγγελος εἶχεν ἀποθάνει πρὸ εἰκοσιπέντε ἡμερῶν, καὶ εἰκοσιδύο ἤδη εὐρίσκετο ἐντὸς τῆς κάλπης ἐκείνης· ἀλλὰ λίαν ἐξεπλήχθησαν εὐρόντες τὸ σῶμα ἐκεῖνο σῶον καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀλλοιώσεως, ὥστε ὡμοίαζε μᾶλλον ἀνθρωπῶν ἡδέως κοιμώμενον. Οὕτω λοιπὸν ἐξετέθη ἐν τινὶ παρεκκλησίᾳ, ἔνθα συνέρρεον ἅπαντες ὅπως ἴδωσιν αὐτόν, καὶ ἐκεῖ μετ' οὐ πολὺ τὸ σῶμά του ἐκαλύφθη ὑπὸ στροφῶν γεγραμμένων λατινιστῶν καὶ ἄλλων ἀσμάτων εἰς τὴν καθομιλουμένην ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ἀκολούθως ἐξελέχθη τετραμελής ἐπιτροπὴ, μέλη τῆς ὁποίας ἦσαν ὅτε Βάζαρης, ὁ Ὀνόλης Βροντίνης, ὁ Βενθενοῦτος Καλλίνης καὶ ὁ Ἀμανάτης, ὅπως ὀρίσῃ τὴν ἡμέραν καὶ διατάξῃ τὰς εἰς τὸν ἀποθανόντα μέγαν ἀνθρωπῶν ἀποδοθησομένας ἐπικηδείους τιμὰς. Ἡ κηδεία τοῦ νεκροῦ ἐκείνου ἐτελέσθη ὡς ἐπομένως.

Τὴν 14 τοῦ Ἰουλίου, εἰς τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου ἐστήθη τετράγωνον ἱκρίωμα, ἔχων εἰκοσικτῶ πηχέων ὕψος, μῆκος ἔνδεκα καὶ πλάτος ἐννέα· ἐπὶ κορυφῆς τοῦ ἱκρίωματος τούτου ἐτέθη τὸ ἀγάλμα τῆς Φήμης. Ἡ κρηπίς, ἐφ' ἧς ἔμελλε νὰ τεθῇ τὸ φέρετρον, εἶχε δύο πηχῶν ὕψος καὶ τεσσαρα μέτωπα, ὡς τὸ ἰδίως μνημεῖον τὰ δύο τῶν μετώπων τούτων ἐστρέφοντο πρὸς τὰς δύο παραπλεύρους θύρας, ὧν ἡ μία ἔφερε πρὸς τὰ κελλία τῶν μοναχῶν, ἢ δὲ ἐτέρα πρὸς τὴν ὁδόν, τὸ τρίτον μέτωπον ἐστρέφετο πρὸς τὴν θύραν τῆς εἰσόδου καὶ τὸ τέταρτον πρὸς τὸ θυσιαστήριον. Εἰς τὸ ἀντιμέτωπον τῆς μεγάλης θύρας μέρος ἐξωγραφῆθησαν κεκλιμένοι δύο ὠραῖοι ποταμοί, ὁ Ἄρνος καὶ ὁ Τίβερις· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐβάσταζε πλήρη ἀνθέων καὶ καρπῶν Ἀμαλθείας κέρας, ὁ δὲ δεύτερος παρίστατο τείνων τὴν χεῖρα καὶ λαμβάνων μέρος ἐκ τῶν καρπῶν καὶ ἀν-

θέων ἐκείνων τούτο κατὰ τινὰ συγγραφέα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· ἐσήμαιεν ὅτι ἡ Ρώμη, ὡς ἐκ τῆς πολυχρονίου ἐν αὐτῇ διατριβῆς τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ἐπλούτισθη ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῆς Φλωρεντίας. Ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ὕψους κύβος, ἔχων πέντε πήχειων καὶ ἡμίσεος μέγεθος. Εἰς ἕκαστον τῶν μετώπων τοῦ κύβου τούτου ὑπῆρχε καὶ μία γραφή. Ἐπὶ τοῦ ἀνω τῶν δύο ποταμῶν μετώπου παρίστατο ὁ μεγαλοπρεπῆς Λαυρεντίος Μεδίκος ὑποδεχόμενος τὸν Μιχαηλάγγελον καὶ παρατηρῶν τὰ ἔργα του· εἰς τὴν δευτέραν γραφὴν, τὴν ἀντιμέτωπον τῆς παροδίου θύρας, παρίστατο ὁ πάπας Κλήμης ἀναθέτων τῷ Μιχαηλαγγέλω τὴν τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου βιβλιοθήκην· εἰς δὲ τὸ πρὸς τὸ μέγα θυσιαστήριον στρεφόμενον μέτωπον ἐτέθη λατινικὴ τις ἐπιγραφή, συνθεῖσα ὑπὸ τοῦ λογίου Βεσόρη καὶ βασταζομένη ὑπὸ δύο μικρῶν ἀγγέλων, οἵτινες δακρύνοντες ἐσβέννουν ἕκαστος λαμπάδα τινά. Τέλος, εἰς τὴν τετάρτην γραφὴν, παρίστατο ὁ Μιχαηλάγγελος ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Φλωρεντίας ἄχυρόνων τὸν γήλοφον τοῦ ἁγίου Μηνιαίου· ἅπασαι δὲ αἱ ἀνωτέρω γραφαὶ ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῶν ἀρίστων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καλλιτεχνῶν. Προσέτι, ὁ σχηματίζων τὴν βάσιν τοῦ ἱκρίωματος κύβος οὗτος ἔφερεν ἐφ' ἐκάστης τῶν γωνιῶν του ἀνὰ ἓνα ἐξέχοντα στηλοβάτην, καὶ ἐφ' ἐκάστου στηλοβάτου ἀγάλμα μεγαλειότερον τοῦ φυσικοῦ ἀναστήματος, ὅπερ ἐν παραδόξῳ καὶ τεχνικωτάτῳ σχήματι κατεπάτει ἕτερον ἴσον κατὰ τὸ μέγεθος. Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν, ὅπερ ἴστατο δεξιᾷ τοῦ εἰς τὸ θυσιαστήριον προσερχομένου, παρίστανε τὴν Μεγαλοφυάν, ἧτις ὑπὸ μορφὴν ζωηροῦ καὶ εὐστροφου νέου ἔχοντος πτερὰ εἰς τοὺς κροτάφους, εἶχεν ὑπὸ τοὺς πόδας τῆς τὴν Ἀμαθείαν. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου στηλοβάτου ἴστατο ἡ χριστιανικὴ Εὐσέβεια κατασπαράττουσα τὴν Κακίαν· παραλλήλως δὲ μετὰ αὐτὴν ἴστατο ἡ Ἀθηνᾶ, ἧτις ἡ τέχνη, ἔχουσα βάθρον τὸν Φθόνον, καὶ τέλος τὸ τέταρτον ἀγάλμα ἐξεικόνιζε τὴν Σπουδὴν κατέχουσαν αἰχμάλωτον τὴν Ὀκνηρίαν. Τὰ τέσσαρα ταῦτα ἀγάλματα ἐπιχρισθέντα διὰ λευκῆς τινος καὶ στιλπνῆς ἀλοιφῆς ἐφαίνοντο ὡς ἂν ἦσαν μαρμάρια. Ἄνω τοῦ ἐπιπέδου τούτου ὕψους ἐτέρα στεφάνη, ἧτις ἦτο τὸ περιχειλίωμα τρίτου τινὸς κύβου. Εἰς ἕκαστον μέτωπον τοῦ κύβου τούτου ἦτο μία ἔτι γραφή, ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ὁποίων ἐξεικονίζετο ὁ Μιχαηλάγγελος ἐνώπιον τοῦ Πίου δ' βασιλέως τὸ πρότυπον τοῦ θόλου τοῦ ἁγίου Πέτρου· εἰς τὴν δευτέραν παρίστατο ὁ αὐτὸς ζωγραφῶν τὴν δευτέραν παρουσίαν· εἰς δὲ τὴν τρίτην ἐφαίνετο ἡ Γλυπτικὴ ὡς γυνὴ συνδιαλεγομένη μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν τετάρτην, τέλος, ἀπεικονίζετο ὁ Βουοναρόττης γράφων τὰς ποιήσεις αὐτοῦ. Προσέτι εἰς ἐκάστου μετώπου γωνίαν ἐτέθησαν, ὡς καὶ εἰς τὸ κατώτερον σύστημα τέσσαρα ἔτι ἀγάλματα παριστῶντα τὴν Γλυπτικὴν, τὴν Ποίησιν, τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν Γραφικὴν. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιγραφῆς ἐνοεῖ ὁ ἀναγνώστης ὅτι τὸ ἱκρίωμα τοῦτο συνέκειτο ἐκ τριῶν ἀλλεπαλλήλων συστημάτων, ἐπὶ τοῦ τελευταίου τῶν ὁποίων ἀνωψοῦτο πυραμῖς ἔχουσα ἐννέα πηχέων ὕψος. Ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς πυραμίδος ταύτης ἦτο ἐξωγραφημένη ἢ εἰκὼν τοῦ Μιχαηλαγγέλου, καὶ ἐπὶ κορυφῆς αὐτῆς ἐτέθη σφαῖρα, ἧτις περιέκλειε δῆθεν τὴν κόνιν του. Ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης ἴσατο ἀνεπιγμένης ἔχουσα τὰς πτέρυγας καὶ εἰς τρεῖς συνάμα σαλ-

πιγγας ἐμψυσῶσα ἡ Φήμη. Ἐπὶ τέλους ἅπανα ἡ ἐκκλησία ἐκαλύπτετο διὰ μελανῶν πέπλων, ἐπὶ δὲ τῶν πενθίμων τούτων ὕφασμάτων ὑπῆρχον πλείστα ἐπιγραφαὶ καὶ ζωγραφίαι. Ἐπ' αὐτῶν παρίσταντο αἱ εἰκόνες τῆς Φήμης καὶ τοῦ Μίους· ἐπίσης ἐφαίνοντο δένδρα ἐκρίζουμένα ὑπὸ θυέλλης καὶ αἱ εἰκόνες τοῦ θανάτου καὶ τῆς αἰωνιότητος· τρεῖς δὲ συμπλεκόμενοι κύκλοι ἀπετέλουν, οὕτως εἰπεῖν, τὸ οἰκόσημον τοῦ Μιχαηλαγγέλου καὶ ἐδήλουν ὅτι ἡ Γλυπτική, ἡ Ζωγραφικὴ καὶ ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ εἶνε τρεῖς ἀδελφαί. Μόνον ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἁμῶνος ὑπῆρχον γραφαί, ὡς κοσμηθέντος ὑπὸ τοῦ Δονατέλλου δι' ὀρειχαλκίων κοσμημάτων. Οὕτω λοιπὸν ἐντὸς τῆς κταχόσμου καὶ καταπλημμυρουμένης ὑπὸ φωτὸς ἐκκλησίας εἰσῆλθον οἱ ἀκαδημαϊκοί, οἱ ὕπατοι καὶ ἅπαντες οἱ τε ζωγράφοι, ἀρχιτέκτονες καὶ γλύπται τῆς Φλωρεντίας, πρὸ τῶν ὁποίων ἐπορεύετο ὁ τοποτηρητὴς τοῦ βασιλέως, συνοδουόμενος ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου τῶν τοξοτῶν τῆς τοῦ Μεγάλου Δουκὸς φρουρᾶς. Ἄπαντες οὗτοι μετὰ πλείστων εὐγενῶν ἔλαβον θέσιν μεταξὺ τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου καὶ τοῦ νεκρικοῦ φερέτρου, ἡ δὲ ἐκκλησία ἔβριθεν ὑπὸ τοῦ συσσωρευθέντος αὐτῆς ἀπείρου λαοῦ. Εἴτα ἤρχισεν ἡ ἐπίσημος λειτουργία μετὰ μουσικῆς καὶ ἀπάσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς πομπῆς, ἧς τελεσεύσης ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ἁμῶνος ὁ διάκονος Βάρκης καὶ ἐξεφώνησε τὸν ἐπικηδεῖον τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ὡς βραδύτερον ὁ Βοσσοῦετος καὶ ὁ Φλεσιέρος ἀπήγγελλον τοὺς ἐπικηδεῖους τῶν Γάλλων βασιλέων. Ἀκολούθως, πάντων τούτων γενομένων, μετέφερον τὸν νεκρὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Πρὸς διακόσμησιν τῆς τελετῆς ταύτης ἐξωγραφῆθησαν τεσσαράκοντα περίπου πίνακες καὶ κατεσκευάσθησαν ἄλλα τόσα ἀγάλματα· ἐξετελέσθησαν δὲ πάντα ταῦτα ἐν διμήνῳ διαστήματι ὑπὸ τῶν μεγαλειτέρων καλλιτεχνῶν τῆς γῆς καὶ ἐχρησίμυσαν ἐπὶ μίαν μόνην ἡμέραν.

Πρὶν ἢ δώσωμεν τέλος εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Μιχαηλαγγέλου, ὀφείλομεν νὰ εἰπώμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τῶν ποιήσεων αὐτοῦ. Ἡ μετὰφρασις ἐνίων ἐκ τῶν στίχων του θέλει συμπληρώσει τὴν μεγάλην ταύτην εἰκόνα, ὃ δὲ ἀναγνώστης δύναται νὰ κατανοήσῃ κάλλιον τὴν τραχεῖαν τοῦ Ἰσχυροῦ ἐκείνου νόος αὐστηρότητα ἐκ τινῶν στίχων τοῦ ἰδίου ἢ ἐκ πολλῶν ἡμετέρων σελίδων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀναλύσεως τῶν σύγγραμμάτων του, διότι ἐκ τοῦ ποιητοῦ ἐξηγεῖται ὁ γλύπτης.

Ἐνταῦθα παραθέτομεν ἕν εἰς τὸν Δάντην ἄσμα του, ὅπερ χαρακτηριστικῶς ἀρίστα τὸ πρὸς τὴν μεγαλοφυίαν πάθος καὶ τὴν εἰς τὰς τιμὰς πικρὰν περιφρόνησιν του.

SOPRA DANTE.

Dal mondo scese ai ciechi abissi, e poi
Che l' uno e l' altro inferno vide, a Dio.
Scorto dal gran pensier vivo salio,
E ne diè in terra vero lume a noi.

Stella d' alto valor coi raggi suoi
Gli occulti eterni a noi ciechi scoprio
E n' ebbe il premio al fin, che 'l mondo rio
Dona sovente a più pregiati eroi.
(ΜΕΝΤΩΡΟΣ. Τόμ. Γ'. Τεῦχ. ΛΑ').

Di Dante mal fur l'opre conosciute,
E l' bel desio da quel popolo ingrato
Che solo a giusti manca di salute.

Pur fuss' io tal! ch'a simil sorte nato,
Per l'aspro esilio suo con sua virtute
Darei del mondo il più felice stato.

Εἰς τὸν Δάντην.

Καταβάς ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὰς σκοτεινὰς ἀβύσσους καὶ ἰδὼν ἀμφοτέρας τὰς κολάσεις, ἀνέβη μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ ὑψηλοῦ νοός του μέχρι τοῦ Θεοῦ, καὶ μετέδωκεν εἰς ἡμᾶς τοὺς ζῶντας ἐπὶ τῆς γῆς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν.

Ὁ πολῦτιμος οὗτος ἀστὴρ ἀπεκάλυψε διὰ τῶν ἀκτίνων του εἰς τοὺς τυφλοὺς ἡμᾶς τὰ προαιώνια μυστήρια καὶ ἔλαβεν ἐπὶ τέλους ὡς βραβεῖον ὅτι ὁ ἀδικὸς κόσμος δίδει συνεχῶς εἰς τοὺς μεγαλειτέρους τῶν ἡρώων.

Τὰ ἔργα τοῦ Δάντου καὶ οἱ ὠραῖοι αὐτοῦ πόθοι κακῶς ἐξετιμήθησαν ὑπὸ τοῦ ἀχαρίστου ἐκείνου λαοῦ, ὅστις μόνον τοὺς δικαίους δὲν ἐσεβάσθη.

Καὶ ὅμως εἶθε νὰ ἤμην ὡς αὐτός! Ὡς διὰ νὰ γεννηθῶ εὐτυχῆς ὡς ἐκεῖνος, διὰ νὰ λάβω τὴν σκληρὰν ἐξορίαν του καὶ συνάμικ τὴν ἀρετὴν του, ἤθελα δώσει τὸ εὐδαιμονέστερον τῆς γῆς βασιλείων.
(Ἐκ τοῦ Γαλλ. ὑπὸ Γ. Ε. Μ.)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ.

(Συνέχεια ἀπὸ σελ. 117).

Μεταξὺ τοῦ ὄρους Θαβὼρ καὶ τοῦ ὄρους Νεφθαλεὶμ ὑπάρχει λόφος τις ἐπιμήκης, δύο ἔχων πρὸς τὰ ἄκρα ἐξοχάς. Ὁ λόφος οὗτος ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ὄρος τῶν μακαρισμῶν. (Ματθ. Ε'. 1—12, Μαρκ. Γ'. 13, Λουκ. ΣΤ'. 20). Πρὸς νότον τοῦ ὄρους Θαβὼρ μετὰ τὴν πεδιάδα Ἰσραὴλ ἀρχεται σειρά τις ὄρειαν, ἧτις ἐκτείνεται πρὸς μεσημβρίαν μέχρι τῆς ἐρήμου. Τὸ βόρειον μέρος τῆς σειρᾶς ταύτης ὀνομάζεται ἐν τῇ Γραφῇ ὄρος τοῦ Ἐβραΐμ, τὸ δὲ νότιον ὄρος τοῦ Ἰούδα. Τὰ δύο αὐτὰ ὄρη δὲν εἶνε κειχωρισμένα διὰ φυσικοῦ τινος ὄριου καὶ ἀπολήγουσι πρὸς δυσμὰς εἰς τινὰ πεδιάδα ἐκτεινομένην μέχρι τῆς θαλάσσης πρὸς ἀνατ. δὲ τὰ ὄρη ταῦτα εἶνε τὸ ὄριον τῆς πεδιάδος τοῦ Ἰορδάνου καὶ τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. Κατὰ τὸν Ἰώσηπον τὸ ὄρος τοῦ Ἐβραΐμ εἶχε πλήθος πηγῶν, ἦτο κατάφυτον ἀπὸ ἀμπελώνων καὶ ἀπὸ διάφορα δένδρα καρποφόρα. Εἰς τὸ ὄρος Ἐβραΐμ εὐρίσκεται ἡ κορυφὴ Γεβὰλ καὶ ἡ κορυφὴ Γαριζίν, ἡ μὲν πρὸς βορρᾶν τῆς πεδιάδος, ἧτις περιλαμβάνει τὴν πόλιν Συχέμ (α) καὶ εἶνε ἀπότομος καὶ γυμνή, ἡ δὲ πρὸς μεσημβρ. καὶ εἶνε κατάφυτος καὶ πλήρης κήπων. Εἰς τὰ δύο αὐτὰ ὄρη οἱ Ἰσραηλιταὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς γῆς Ἰσραὴλ παρετάχθησαν, αἱ μὲν ἐξ φυλαῖ εἰς τὸ Γαριζίν, αἱ δὲ ἐξ εἰς τὸ Γεβὰλ· καὶ αἱ μὲν παραταχθεῖσαι εἰς τὸ Γεβὰλ ἐπρόφερον τὰς κατάρας τοῦ νόμου, αἱ δὲ εἰς τὸ Γαριζίν τὰς εὐλογίας.

(α) Συχέμ—μέθυσοι καὶ ἐπομένως Συχέμ—πόλις μεθύσων.

Ἐξετέλεσε δὲ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ κατὰ διαταγὴν τοῦ Μωϋσέως (Δευτερον. ΚΖ'. 11—14 κτλ. Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ Η'. 30—35).

Οἱ Σαμαριῖται ἐπὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὠκοδόμησαν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζίν ναόν, ἐξήλειψαν δὲ ἀπὸ τοῦ κειμένου τοῦ Δευτερον. τὸ ὄνομα ὄρος Γεβάλ καὶ ἀντικατέστησαν τὸ ὄρος Γαριζίν, διὰ τὸ νὰ δείξωσιν ὅτι ὠκοδομήθη τὸ πάλαι θυσιαστήριον. Οἱ ἐπιζώντες Σαμαριῖται προσευχόμενοι στρέφονται καὶ μέχρι τῆς σήμερον πρὸς τὸ ὄρος Γαριζίν. Βορ.-ἀνατολ. τὸ ὄρος Ἐφραΐμ ἀπολήγει εἰς τὸ ὄρος Γελβουέ, περιφημον γινόμενον διὰ τὴν μάχην τὴν μεταξὺ Ἰσραηλιτῶν καὶ Φιλισταιῶν, εἰς ἣν ἔπεσεν ὁ Σαούλ (Βασίλ. Α'. 31—Βασίλ. Β'. 1 ἔκδοσις Α'. Γραφῆς ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνοδ. τῆς Ἑλλάδος). Βορ. δυτικῶς τοῦ ὄρους Ἐφραΐμ ἐνοῦται μετὰ τοῦ Καρμήλου.

Τὸ ὄρος τοῦ Ἰούδα ἐκτείνεται μέχρι τῶν μεσημβρ. ὄριων τῆς Παλαιστίνης ἢ γῆς Φιλισταίμ. Πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν τὸ ὄρος αὐτὸ ἐκαλεῖτο ὄρος τῶν Ἀμορραίων (α). Τὸ ὄρος Ἰούδα πρὸς ἀνατολὰς ἀπολήγει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ἰούδα ὑπάρχουσι αἱ περιφημοὶ ἄκραι τῆς Ἱερουσαλήμ, τὸ ὄρος Σιών, τὸ ὄρος Ἀμορία ἢ κατ' ἄλλους Μοριά (Γένεσις ΚΒ'. 2), τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει σήμερον πολλὰ ὄλιγα ἐλαιαί, ἀντ' αὐτῶν δὲ ἄλλα δένδρα καρποφόρα διάφορα. Βορ. ἀνατολ. τῆς Ἱερουσαλήμ δὲν ἀπαντᾷ τις παρὰ ὄρη γυμνὰ καὶ πετρώδη, ὧν τὸ ἐπισημότερον τὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἐφ' οὗ ἐνήττευσεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἡμέρας 40 καὶ ἐπειράχθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

Τὰ Μ. Α. τῆς Ἱερουσαλήμ εἶνε ἐπίσης γυμνὰ καὶ ἄγωνα· περὶ δὲ τὴν Βηθλεὲμ ὑπάρχουσι λόφοι τινὲς ἔχοντες ἐλαιὰς καὶ ἄλλα δένδρα. Εἰς τὰ περιχώρα αὐτὰ ὑπάρχει τὸ ὄρος Κάρμιλος, ὅπερ διαφέρει τοῦ ἄλλου Καρμήλου, περὶ οὗ γίνεται λόγος ἐν τῇ Γραφῇ (Βασ. Α'. 15 ἐδ. 12—ΚΕ'. ἐδάφ. 5). Εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου μέρος ὑπάρχουσι τὰ ὄρη Βασάν καὶ Γαλαὰδ. Τὰ ὄρη ταῦτα ἐκτείνονται πρὸς Μεσημβρ. πέραν τοῦ ποταμοῦ Ἰαβὼν· ἐπὶ δὲ μεσημβρινώτερον ὑπάρχει τὸ ὄρος Ἀβαρήμ. Τὸ ὑψηλότερον τοῦ ὄρους αὐτοῦ μέρος πιθανῶς νὰ ἦεν τὸ ὄρος Ναβὰθ ἢ ἡ κορυφὴ Φασγάδ, ἐφ' ἧς ἀνέβη ὁ Μωϋσῆς ἵνα ἴδῃ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας (Δευτερον. ΛΔ'. 1). Εἰς ὅλα τὰ προαναφερθέντα ὄρη ὑπάρχει πλῆθος σπηλαίων, ὅπερ πιθανῶς ἐκατοικοῦντο τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν ἀγρίων τοῦ τόπου κατοίκων, μετὰ δὲ ταῦτα ἐχρησίμωσαν ὡς τόποι καταφυγῆς εἰς τοὺς ἐρημίτας.

Ἡ ἐπισημότερα πεδιάς τῆς Παλαιστίνης εἶνε ἡ τοῦ Ἰορδάνου. Εἰς τὴν Γραφὴν ὀνομάζεται Ἄραβα δηλ. ἡ πεδιάς (Δευτερ. Γ'. 17 καὶ Δ'. 4.—Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ΙΒ'. 3). Ἡ πεδιάς αὕτη ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν δύο σειρῶν τῶν ὄρεων τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Ἰορδάνου, ἀπὸ τῆς Τιβεριαδος λίμνης μέχρι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, πλησίον τῆς ὁποίας ἡ πεδιάς αὕτη ἔχει πλάτος δύο περίπου λευγῶν ἢτοι πέντε μιλίων. Αὐτὸ τὸ μέρος τῆς πεδιάδος ὀνομάζεται ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ πεδιάς τῆς Ἱεριχώ. Ἰδοὺ δὲ πῶς περι-

(α) Εἰς τὸ ὄρος Ἀμορραίων λέγεται ὅτι ὁ Ἀβραάμ προσήλθε ἵνα ὀύσῃ τὸν Ἰσαάκ.

γράφει τις ἐκ τῶν νέων περιηγητῶν ταύτην τὴν πεδιάδα: «ἡ κοιλάς ἢ περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν δύο σειρῶν τῶν ὄρεων ὀμοιάζει: πυθμένα θαλάσσης, ἐξ οὗ ἀπεχώρησαν ἀπὸ πολλοῦ τὰ ὕδατα· ἐκτάσεις ἀλατώδεις, ὕλαι ἀπεξηραμμένα, ἄμμος σαλευόμενος ἢ κερωρισμένος, ὡς ἀπὸ ροῆς ὕδατων — αὕτη εἶνε ἡ πεδιάς τοῦ Ἰορδάνου· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ αὐξάνουσι μικροὶ τινες θάμνοι μετὰ πολλῆς δυσκολίας, διότι ἡ ὑποτρέφουσα αὐτοὺς γῆ εἶνε στερημένη ζωτικῶν δυνάμεων. Τὰ φύλλα τῶν θάμνων αὐτῶν εἶνε κεκαλυμμένα ὑπὸ ἄλατος, ὁ δὲ φλοιὸς τῶν ἔχει τὴν γεῦσιν καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ καπνοῦ. Ἀντὶ κωμῶν φαίνονται ἐπ' αὐτῆς πύργων ἐρείπια. Διὰ μέσου κοιλάδος ρεεῖ ὁ Ἰορδάνος ἀχρωμάτιστος· φέρεται δὲ μετὰ πολλῆς βραδύτητος, ἥτις τὸν καταπίνει. Δὲν δύναται τις νὰ διακρίνῃ τὸν πυθμένα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἄμμου παρὰ διὰ τῶν χόρτων, τῶν φυομένων εἰς τὰς ὄχθας του, ἐν αἷς ἐνεδρεῖ ὁ Ἄραβ ἵνα ληστεύσῃ τὸν διαβάτην ἢ τὸν προσκυνητήν. Ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ ἀναφέρονται καὶ ἄλλαι πεδιάδες, ἐν αἷς ἐπίσημος εἶνε ἡ Ἰσραὴλ (Βασ. Β'. Κεφ. Γ'. ἐδάφ. 1. 7. 11). Ἡ πεδιάς αὕτη κεῖται πρὸς μεσημβρ. τοῦ Θαβώρ καὶ ἔχει 8 λευγῶν μῆκος καὶ 4 πλάτος· δὲν εἶνε δὲ καθ' αὐτὸν πεδιάς, διότι πολλὰς ἔχει ἀνωμαλίας. Εἶνε ἐπίσημος ἡ πεδιάς αὕτη εἰς τὴν ἱστορίαν, διότι ἐν ταύτῃ ἐπολέμησεν ὁ Γεδεὼν τοὺς Μαδιανίτας, ὁ Σαούλ τοὺς Φιλισταίους, ὁ βασιλεὺς Ἀχαάβ τοὺς Συρίους εἰς αὐτὴν ἔπεσεν ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν τοξοτῶν τοῦ Φαραώ. Ἐπίσημος προσέτι εἶνε ἡ πεδιάς Σάρων διὰ τὰς βοσκὰς τῆς ἔκειτο δὲ πιθανῶς μεταξὺ Ἰόππης καὶ Λύδδης, καθ' ἃ λέγει ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος. Πλησίον τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπάρχει ἡ κοιλάς τῶν γιγάντων ἢ τιτάνων (Βασ. Β'. κεφ. 5 ἐδάφ. 18—22) ἡ κοιλάς αὕτη λέγεται καὶ κοιλάς Ἰωσαφάτ ἢ νάπη.

Ἐννομ. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐννομ. ἐτελοῦντο τὰ ἀπάνθρωπα μυστήρια τοῦ Μολόχ, εἰς ἃ προσεφέροντο ὑπὸ τῶν Φοινίκων ἀνθρώπινα σφάγια πρὸς λατρείαν τοῦ Κρόνου. Ἐκ τῆς κοιλάδος ταύτης Ἐννομ ἢ Γεννομ. λέγεται νὰ ἐσχηματίσθη ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ τὸ ὄνομα γέεννα, δι' οὗ χαρακτηρίζεται ὁ τάρταρος. Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης ὑπάρχει ἡ πεδιάς Μωὰβ, εἰς ἣν ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἰσραηλιταί, πρὶν διαβῶσι τὸν Ἰορδάνον. Αἱ ἐν τῇ Γραφῇ καλούμεναι ἔρημοι δὲν εἶνε πάντοτε ἔρημοι· διότι τινὲς αὐτῶν ἔχουσι βοσκὰς. Πρὸς βορρᾶν τῆς Παλαιστίνης ὑπάρχει ἡ ἔρημος τῆς πόλεως Βηθσαϊδὰ (Λουκᾶς Θ'. 9), εἰς ἣν ἀνεχώρησεν ὁ Κύριος μετὰ τὸν θάνατον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Πρὸς μεσημβρίαν ὑπάρχουν ἔρημοι πολλαί, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶνε ἡ ἔρημος τοῦ Ἰούδα, περιλαμβανούσα εἰς πόλεις. Ἡ ἔρημος αὕτη ἔκειτο πλησίον τῆς πόλεως Θεκουέ, πατρίδος τοῦ προφήτου Ἀμώς. Βορ. ἀνατολ. τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπάρχει ἡ ἔρημος τῆς Ἱεριχώ, καὶ νοτ. ἀνατολ. αἱ ἔρημοι Γὰδ καὶ Ζίφ.

Ἡ Παλαιστίνη δὲν ἔχει δάση ἐξαιρουμένης τῆς Βηθανίας, ἥτις ἔχει πλῆθος δρυῶν. Ἐντούτοις ἐν τῇ Ἀγ. Γραφῇ γίνεται πολλὰς λόγος περὶ δασῶν ὑπαρχόντων ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ Χεβρών (Ἐν Βασ. Β'. Κ. 18 §. 6 ἀναφέρεται τὸ δασος τοῦ Ἐφραΐμ). Ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἰς τὴν Ἀγ. Γραφὴν ὀνομάζεται κατ' ἐξάρσεις θάλασσα ἢ θάλασσα ἢ μεγάλη ἢ ἐσχάτη θάλασσα (Ἰωήλ Κεφ. Β'. ἐδάφ. 20—ψαλμὸς ρδ', ἐδάφ. 25).

Ὁ ἐπισημότερος κόλπος τῶν πόλεων τῆς Παλαιστίνης εἶνε ὁ τῆς Πτολεμαίδος ἢ ὁ τῆς Ἰόππης, ἧς τινος ὁ λιμὴν τὴν κατασταίνει λόγου ἀξίαν. Αἱ κέδροι τοῦ Αἰδάνου ἐπέμποντο εἰς Ἰερουσαλήμ ἐν σχεδίαις (σάλια) διὰ τῆς Ἰόππης (Παρθ. χρονικῶν κεφ. 6'. ἐδαφ. 8—16). Πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰορδάνου ὑπάρχουν μικροὶ καὶ ἀσημαντοὶ ποταμοί· πρῶτον ὁ ποταμὸς Βῆλος, περὶ οὗ οὐδεὶς λόγος γίνεται εἰς τὴν Γραφήν. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς εἶνε ὀνομαστός, διότι παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ἀνεκκλύθη ὁ ὕελος παρὰ τῶν Φοινίκων. Πρὸς τὸ νοτ. ἀν. τούτου ὑπάρχει ὁ ποταμὸς ἡ ὁ χειμάρρος Κισῶν. Ὁ χειμάρρος οὗτος πηγάζει ὀλίγον ἀποτέρω τοῦ ὄρους Θαβώρ, διαρρέει τὴν πεδιάδα Ἰσραὴλ, διαβαίνει πλησίον τοῦ Καρμήλου πρὸς βορρᾶν καὶ χύνεται πλησίον τοῦ κόλπου τῆς Πτολεμαίδος· κατέστη δὲ ἐπίσημος, διότι παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ ὁ Βαράκ κατ' ἐντολὴν τῆς Δεβόρρας κατέστρεψε τὸν Σισάραν. Εἰς τὸ γεγονός τοῦτο ἡ Δεβόρρα συνέταξεν ὠδὴν, ἐν ᾗ γίνεται λόγος περὶ τοῦ χειμάρρου Κισῶν (Κριτ. Γ'. 14, 15, 16). Ὁ χειμάρρος Βοσὸρ ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γάζης· ἀναφέρεται δὲ ἐν τῇ Γραφῇ διὰ τὴν κατὰ τῶν Ἀμαλκιτιῶν ἐκστρατεῖαν τοῦ Δαβὶδ (Βασ. Α'. κεφ. Α'. 9, 21, 30).

Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Παλαιστίνης διορίζει ὁ χειμάρρος Αἰγύπτου· πρὸς δυσμὰς δὲ τοῦ Ἰορδάνου εἶνε ὁ περίφημος μικρὸς χειμάρρος τῶν Κέδρων. Ὁ χειμάρρος οὗτος πηγάζει ἀπὸ τῆς κοιλάδος τῆς χωριζούσης τὴν Ἰερουσαλήμ ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, ῥέων πρὸς μεσημ. καὶ διερχόμενος πλησίον τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα.

Ὁ μέγας τῆς Παλαιστίνης ποταμὸς, ἡ μόνη ροὴ τῶν ὑδάτων εἰς ἣν δύνανται ν' ἀποδοθῇ τὸ ὄνομα ποταμὸς, εἶνε ὁ Ἰορδάνης. Ὁ ποταμὸς οὗτος σχηματίζεται ἐκ τῆς συμβολῆς τριῶν ρυάκων, ὁ πρῶτος τῶν ὁποίων πηγάζει παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ὁ δὲ τρίτος, ὁ ἐπισημότερος ἐξέρχεται ἀπὸ τινος σπηλαίου τῆς πόλεως Πανεάδος, ἧτις ἐλέγτο καὶ Καισάρεια Φιλίππου. Ἀφ' οὗ οἱ ρυάκες οὗτοι ἀποτελέσωσι τὸν Ἰορδάνην, χύνονται ἐν πρώτοις εἰς τινὰ λίμνην, τὴν καλουμένην ἐν τῇ Γραφῇ ὕδωρ Μερῶμ (Ἰησοῦ Νευῆ ιά. 5—7). Παρὰ τὴν λίμνην αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Νευῆ κατέστρεψε τὸν Ἰαβὶ βασιλέα Ἀσὼρ καὶ ἄλλους βασιλεῖς Χαναανίους (I. N. IA'. 10—13).

Ἡ λίμνη αὕτη ἔχει 2 1)2' λευγῶν μῆκος καὶ πλάτος 1. Τὰ ὕδατα αὐτῆς εἶνε βορβορώδη καὶ δυσκρέστους ἀναδίδουσιν ἀναθυμιάσεις· ἐντούτοις τρέφει πολλοὺς ἰχθύς. Κατὰ τὸ θέρος σχεδὸν ἀποξηραίνεται καὶ ἀπὸ τοῦ πυθμένος της φύονται ἄγρια χόρτα· εἰς ἃ καταφεύγουσιν οἱ κάπροι καὶ οἱ ὄφεις· μόνον αἱ ἀνατολικαὶ αὐτῆς ὄχθαι κατοικοῦνται. Ὁ Ἰορδάνης, ἀπὸ τοῦ ὕδατος Μερῶμ ἐξερχόμενος καὶ διευθυνόμενος πρὸς μεσημ., διατρέχει τὴν ἄλλοτε ἀνθοῦσαν πεδιάδα τῆς Γαλιλαίας. Μικρὰν τοῦ ὕδατος Μερῶμ 1 1)2' λεύγαν ὑπάρχει ἡ γέφυρα τῶν υἱῶν τοῦ Ἰακώβ. Ὀνομάζεται οὕτως ἡ γέφυρα αὕτη, διότι ἡ δημιῶδης παράδοσις λέγει ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ μέρος διέβη ὁ Ἰακώβ τὸν Ἰορδάνην, ἐπιστρέφων ἐκ τῆς Μεσοποταμίας. Διὰ τῆς γεφύρας αὐτῆς χύνεται ὁ Ἰορδάνης εἰς τὴν λίμνην Τιβεριάδα, τὴν καλουμένην ἑβραϊστὶ Σεννερὲθ (I. N. IB'. 3. Ἰωάν. Εὐαγγελιστῆς ΚΑ'. 1). Ὀνομάθη οὕτω ἀπὸ τινος πόλεως τῆς φυλῆς Νεφθαλεὶμ, κειμένης παρὰ

τὰς ὄχθας τῆς λίμνης. Πρὸς δυσμὰς ἡ λίμνη αὕτη ὀνομάζεται Γεννησαρέτ, τὸ ὁποῖον ὄνομα φέρει, ὁσάκις γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην (Μαρκ. Ε'. 1.) Ὀνομάζεται προσέτι καὶ θάλασσα τῆς Γαλιλαίας (Ματθ. Δ'. 18). Τὰ ὕδατα δ' αὐτῆς εἶνε διαυγῆ καὶ γλυκερά, καὶ πολλοὺς τρέφει ἰχθύας. Τὰ περίχωρα τῆς λίμνης εἶνε ὁ ὠραιότερος τῆς Παλαιστίνης τόπος. Ἄλλοτε περὶ τὴν λίμνην ταύτην ὑπῆρχον αἱ πόλεις Τιβεριάδας, Βηθσαϊδά, Καπερναοὺμ καὶ ἄλλαι. Σήμερον δὲν ἀπαντᾷ τις εἰς τὰ περίξ αὐτῆς οὐδὲν ἄλλο ἢ ἐρείπια μόνον. Τὸ μέγεθος τῆς λίμνης Τιβεριάδος κατὰ τὸν Ἰώσηπον εἶνε 140 σταδίων, δηλ. 6 περίπου λευγῶν. Ἀπὸ τῆς Τιβεριάδος ἐξερχόμενος ὁ Ἰορδάνης καὶ πρὸς νότον διευθυνόμενος, διαρρέει τὴν πεδιάδα καὶ χύνεται εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν. Ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς Τιβεριάδος ἐξόδου αὐτοῦ μέχρι τῶν ἐκβολῶν του εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ὑπάρχει ἀπόστασις ἱκανή, κατὰ τινὰς λευγῶν 5 περίπου. Κατὰ τινὰς ῥήσεις τῆς Ἁγίας Γραφῆς φαίνεται ὅτι ὁ Ἰορδάνης ἐπλημμύρει τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ (I. N. Δ'. 7—22). Ἡ ἐξόδος τοῦ Ἰορδάνου ἀπὸ τῆς Τιβεριάδος εἶνε ἀξία παραβολῆς πρὸς τὴν πτώσιν αὐτοῦ εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν. Ἡ ἀντίθεσις εἶνε παράδοξος, διότι ἐνῶ παρὰ τὴν Τιβεριάδα βασιλεύει ἡ ζωὴ καὶ τὸ κάλλος, παρὰ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν τὰ πάντα εἰσι νεκρὰ καὶ ἄγονα, καὶ δύνανται τις εἰπεῖν ὅτι ἡ Νεκρὰ θάλασσα εἶνε ὁ τάφος τοῦ Ἰορδάνου. Ἡ Νεκρὰ θάλασσα ὀνομάζεται ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ καὶ θάλασσα ἀλῶν ἢ θάλασσα Ἀραβία δηλ. θάλασσα τοῦ πεδίου (I. N. IB'. 3). Προσῆται τινὲς ὡς ὁ Ἰωὴλ λ. γ., ὁ Ἰεζεκιήλ, ὁ Ζαχαρίας, τὴν ὀνομάζουσιν ἀνατολικὴν θάλασσαν ἢ πρώτην. (Ἰωὴλ Β'. 2). Οἱ Ἕλληνες, καὶ Ῥωμαῖοι καλοῦσιν αὐτὴν Λίμνην ἀσφαλίτιδα, οἱ δὲ Ἀραβες Τουλοῖ. Ὀνομάσθη Νεκρὰ θάλασσα πρὸ πολλοῦ· τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀπαντᾷται εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Εὐσεβίου καὶ τοῦ Ἁγ. Ἰερωνύμου. Ἡ Ἀσφαλίτις λίμνη δὲν περιέχει οὐδὲν τὸ ζωῆς μετέχον, οὐδ' ἐκ τῶν φυτῶν, καὶ αἰτίαι τούτου εἶνε ἡ ἄλμη τῶν ὑδάτων της· διὸ οὐ μόνον τὰ ἐντὸς αὐτῆς ἀλλὰ καὶ τὰ περίξ αὐτῆς εἰσὶν ἔρημα καὶ στερημένα πάσης ζωῆς καὶ βλαστῆσεως, διότι οὐχὶ μόνον ἡ περὶ τὴν Λίμνην γῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἀῆρ πολεμῆι πᾶσαν βλάστησιν καὶ προέρχεται ἐντεῦθεν ἡ νεκρὰ ὄψις τῶν περίξ. Ζήτημα ὑπάρχει πού ἐκβάλλουσιν ἢ τί γίνονται τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης τὰ ὕδατα. Κατὰ τοὺς μὲν ἡ Νεκρὰ θάλασσα συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης, κατ' ἄλλους δὲ τὰ ὕδατα αὐτῆς, καὶ τὰ ἐκ τοῦ Ἰορδάνου προερχόμενα ἐξατμίζονται.

Ἡ Νεκρὰ θάλασσα ἔχει μῆκος 17 λευγῶν καὶ πλάτος 5· εἰς τὸν τόπον ἢ τὸν χώρον αὐτῆς ὑπῆρχον ἄλλοτε φάραγξ ἢ κοιλὰς τις, ἀλυκὴ καλουμένη, ἐν ᾗ ὑπῆρχον φρέατα ἀσφάλτου (Γεν. ΙΑ'. 10. 11).

Ἡ Νεκρὰ θάλασσα ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν τεσσάρων πόλεων, τῶν Σοδόμων δηλ. τῶν Γομόρρων, Ἀδαμᾶ, Σεβωείμ καὶ Σηγῶρ (Γεν. ΙΑ'. 2), τῆς καταστροφῆς τῶν ὁποίων μέγρις ἡμῶν σώζονται θεῖγματα. Συχνάκις ἀναδαίνει ἀπὸ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν καπνὸς καὶ ὁσμὴ θειώδης.

Πέραν τοῦ Ἰορδάνου ὑπάρχουσι δύο χειμάρροι, περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ· ὁ χειμάρρος Ἰαβὸκ, ὅστις χύνεται

εις τὸν Ἰορδάνην, καὶ ὁ χειμᾶρος Ἀρνῶν (I. N. IB'. 1. 2), ὃς χύνεται εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ὁ χειμᾶρος οὗτος ἀπετέλει ἄλλοτε τὸ μεσημέριον ὄριον τῆς Ἀνατολικῆς Παλαιστίνης.

(ἀκολουθεῖ)

A. A. M. Χαρικλῆς.

Λ Ο Γ Ο Σ

Ἐμφωγηθεὶς κατὰ τὴν ἐσπέρην τοῦ εἰς τὰ Σχοινιάδικα Σχολείου τῆ β'. κυριακῆ τῶν ηἰστικῶν ὑπὸ Μ. Γρηγοριάδου.

Σεβασμιώτατε Ἱεράρχα, ἐντιμότατοι Ἐφοροὶ καὶ λοιπὴ φιλόμουσος οὐλήγυρις.

Ἐὰν χρέος παντὸς ὑπηκόου εἶνε τὸ νὰ πληρῶνῃ τὸν δίκαιον φόρον εἰς τοὺς νομίμους καὶ ἀγαθοὺς αὐτοῦ ἡγεμόνας, χρέος τὸ ὅποιον ὄχι μόνον ὁ ὀρθὸς λόγος ὑπαγορεύει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον μᾶς ἐπιβάλλει, «Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι,» πόσον ἀνώτερον ἄρα γε εἶνε τὸ τοιοῦτον χρέος ἡμῶν ἀπέναντι τοῦ βασιλέως τῶν ἔλων καὶ δημιουργοῦ καὶ πλάστου ἡμῶν Θεοῦ; Εἶνε τόσον μέγα, ἀγαπητοί, ὥστε ὁ ἄνθρωπος οὐ μόνον κατὰ τὴν πολιτισμένην ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν βάρβαρον καὶ ἀγρίαν ἀκόμη αὐτοῦ καταστασιν δὲν ἐδυνήθη νὰ παραβλέψῃ εἶνε τοσοῦτον βαθεῖα ἢ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος τούτου, ὥστε καταντᾷ ἀνεξάλειπτος εἶνε τοσοῦτον ἰσχυρά, ὥστε καταντᾷ ἀνάγκη καὶ ἀνάγκη ἀπόλυτος δι' ἕκαστον λογικὸν πλάσμα, ἔστω καὶ σπέρμματα μόνον λογικότητάς τινος ἐν ἑαυτῷ φέρον.—Καὶ ὁ μὲν πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἡγεμόνας ὀφειλόμενος φόρος δὲν εἶνε βεβαίως μόνον τὰ ἀργύρια, τὰ ὅποια ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν πληρόνεται πρὸς αὐτούς; ὑπάρχει καὶ ἕτερον εἶδος φόρου, ὅστις εἶνε καὶ ὁ πολυτιμότερος καὶ ὁ μᾶλλον περιζήτητος εἶνε ὁ φόρος τῆς ἀρρασιώσεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑποταγῆς. Ὁ δὲ πρὸς τὸν Βασιλέα τῶν βασιλέων ὀφειλόμενος φόρος, ὁποῖος τις ἄρά γε ἐστίν, ἀγαπητοί; Ἀγάπη ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ἡμῶν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐστὶν ὁ πλάστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀνθρώπων τελεία ὑποταγὴ εἰς τὸν θεῖον αὐτοῦ Νόμον, διότι αὐτὸς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς καὶ κυβερνήτης ὅλου τοῦ κόσμου· λατρεία λογικὴ καὶ κατ' ἐπίγνωσιν, διότι αὐτὸς ἐστὶν ὁ θησαυρὸς καὶ χορηγὸς ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Οὗτος, ἀδελφοί, εἶνε ὁ τριπλοῦς φόρος τὸν ὅποιον ὅλα μὲν ἀνεξαίρετως τὰ λογικὰ πλάσματα, ἰδίως δὲ ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Χριστιανοί, χρεωστοῦμεν νὰ προσφέρωμεν πρὸς τὸν πλάστην καὶ δημιουργὸν ἡμῶν Θεόν· δηλ. ἀγάπη, ὑπακοή καὶ λατρεία.

Ἡ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν λατρεία δὲν συνίσταται μόνον εἰς τὸ νὰ κτιζόμεν ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς πρὸς δοξολογίαν τοῦ παναγίου αὐτοῦ ὀνόματος, μηδὲ εἰς τὸ νὰ καταστολιζόμεν αὐτοὺς μὲ ἀφθονον χρυσὸν καὶ ἄργυρον· ὄχι ἀγαπητοί· διότι τί εἶνε ὁ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς, τὸν ὅποιον χεῖρες ἀνθρώπου δύνανται ποτε νὰ οἰκοδομήσωσι, συγκρινόμενος πρὸς τὸν ἀπειρον θόλον τοῦ οὐρανοῦ, ὅστις ἐστὶν ὁ θρόνος τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ; τί ἤθελεν εἶσθαι δὲ στολισμὸς συγκείμενος ἔστω καὶ ἀπὸ ὅλων τῶν ἐπὶ γῆς χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ὄλων τοὺς πολυτίμους λίθους, συγκρινόμενος πρὸς τὰ ἀπειρα πλήθη τῶν ἀστέρων, τὰ ὅποια ὡς ἄλλοι ἀδάμαντες

κατακοσμοῦσι τὸ στερέωμα; Βεβαίως πενιχρὰ καὶ ἄσημος καλύβη συγκρινόμενη πρὸς τὸ ἀκατάληπτον μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ.—Ἐπάρχει, ἀδελφοί, καὶ ἄλλος ναὸς, εἰς τὸν στολισμὸν τοῦ ὀποῦ πολὺ περισσότερον εὐαρεστεῖται ὁ Θεός· ναὸς ἀχειροποίητος, ναὸς τὸν ὅποιον αὐτὸς ὁ Θεὸς μὲ τὰς ἰδίαις αὐτοῦ χεῖρας ἔκτισε καὶ ἐντὸς τοῦ ὀποῦ ἔθεσε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ· ὁ ναὸς οὗτος εἶνε ἡ καρδία τοῦ χριστιανοῦ· εἶνε ὁ ἄνθρωπος· εἶνε τὸ λογικὸν ἐκεῖνο πλάσμα τὸ ὅποιον ἐξαίρετως ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε, πλάσας αὐτὸ κατ' εἰκόνα ἰδίαν καὶ ὁμοίωσιν καὶ προκίσας μὲ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν. «Ἐμεῖς ἐστὲν ναὸς Θεοῦ ζῶντος» διδάσκει ἡμᾶς ὁ Ἀπόστολος, «Πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν» μᾶς παραγγέλλει αὐτὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ. Τί ὠφελεῖ λοιπὸν νὰ οἰκοδομῶμεν ναοὺς μεγαλοπρεπεῖς, τὴν δὲ καρδίαν ἡμῶν ν' ἀφίνωμεν ἀκαλλιέργητον; Τί ὠφελεῖ τοὺς μὲν ναοὺς νὰ καταφωτίζωμεν μὲ πλῆθος κανδηλῶν καὶ πολυελαίων, τὴν δὲ ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα ἡμῶν ν' ἀφίνωμεν κατεσκοτισμένα ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν; Ὅχι, ἀγαπητοί· ἄς μὴ ἀπατώμεθα· διότι μὲ τοιαύτας θυσίας δὲν εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Τότε μόνον ὁ Θεὸς εὐαρεστεῖται ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ ἀπὸ τοὺς στολισμοὺς τῶν ναῶν, ἵσταν προηγουμένως φροντίζωμεν νὰ φωτίζωμεν τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ προσπαθῶμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν προορισμὸν μας, ὅστις ἐστὶν ἡ τελειοποίησις ἡμῶν αὐτῶν. «Γίνεσθε οὖν τέλειοι, διότι καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν τέλειός ἐστι.» Ποῖον δὲ ἄλλο μέσον εἶνε τὸ καταλληλότερον πρὸς τὴν ἡμετέραν τελειοποίησιν παρὰ ἡ πουδὴ καὶ μελέτη τῶν ἁγίων Γραφῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὅποιον εἶνε ἡ ἀέναος πηγὴ τῆς τε ἐπιγείου εὐδαιμονίας καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς; Ἀλλὰ, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, τί ὠφελεῖ τὸ νὰ κληρονομήσῃ τις παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀκαταμέτρητον θησαυρὸν, ὁ ὁποῖος ὅμως νὰ ἦνε κλεισμένος εἰς στερεὰ κιβώτια, τῶν ὀποίων τὰ κλειδιά νὰ μὴ ἔχη, ὥστε νὰ δύναται ν' ἀνοίξῃ αὐτὰ καὶ νὰ δυνηθῇ νὰ μεταχειρισθῇ τὸν πατρικὸν πλοῦτον; ὁ τοιοῦτος μοὶ φαίνεται πολὺ δυστυχέστερος ἀπὸ ἐκεῖνον. ὅστις διόλου δὲν ἔλαβε τὴν τοιαύτην εὐτυχίαν καὶ διὰ τί ὄχι; τίς εἶνε δυστυχέστερος; ὅστις πεινᾷ διότι δὲν ἔχει τί νὰ φάγῃ, ἢ ὅστις κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης, ὄχι διότι δὲν ἔχει τί νὰ φάγῃ, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχει τὸ κλειδίον τοῦ μαγειρείου του, ἐνῆ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ ποικίλα φαγητά;—Καὶ ὁ μὲν ἀνεκτίμητος θησαυρὸς, ἀγαπητοί, καὶ ἡ πατρογονικὴ μας κληρονομία εἶνε οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, τὰ δὲ κιβώτια εἶνε τὰ ἱερά μας βιβλία, αἱ δὲ πολυτίμοι κλειδῆδες, διὰ τῶν ὀποίων δυνάμεθα ν' ἀνοίξωμεν τὰ κιβώτια καὶ νὰ ἐμπορευθῶμεν τὸν πατρικὸν ἡμῶν πλοῦτον, εἶνε τὰ ἱερά γράμματα, τὸ οὐράνιον τοῦτο δῶρον τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποιον μόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον κατ' ἐξίμεισιν ἐδόθη. Διὰ τῶν γραμμάτων λοιπὸν ὄχι μόνον τὴν καρδίαν ἡμῶν καλλιεργοῦμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν διάνοιαν ἡμῶν φωτίζομεν, διδασκόμενοι δι' αὐτῶν ποῖον ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Ὡστε ἐξ ὧν εἴπομεν γίνεται ὀλοφάνερρον, ἀγαπητοί, ὅτι τὰ γράμματα εἶνε κατὰ πολλὰ χρήσιμα διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ· διότι τί ἄλλο εἶνε ἡ λατρεία τοῦ Θεοῦ παρὰ νὰ πράττωμεν τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα καὶ νὰ ψάλλωμεν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὕμνους καὶ δοξολογίας εἰς τὸ ὑπερύμνητον καὶ αἰνετὸν αὐτοῦ ὄνομα;

«ἀλλὰ χωρὶς τὰ γράμματα ποῦ ἠθελάμεν γνωρίζει ποῖον εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ πράττωμεν αὐτό; ἢ νὰ συνθῆνωμεν τοὺς ὕμνους καὶ τὰς δοξολογίας ἡμῶν πρὸς τὸν Ὑψιστον; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ παραγγέλλει ἡμᾶς, ἢ διὰ νὰ εἶπω ὀρθότερον αὐτὸς ὁ Θεὸς μὲ τὸ στόμα τοῦ προφήτου Δαυὶδ μᾶς προσταίξει λέγων· «Δράξασθε παιδείας, μήποτε ὀργισθῆ Κύριος καὶ ἀπολείσθε ἐξ ὁδοῦ δικίας.» Τὴν ἰδίαν προσταγὴν μᾶς προσταίξει ὁ Θεὸς καὶ μὲ τὸ στόμα τοῦ ἀποστόλου Παύλου λέγων. «Οἱ γονεῖς τὰ τέκνα ὑμῶν ἀνατρέφετε ἐν παιδείᾳ καὶ νοθεσίᾳ Κυρίου» δηλ. μαθηάτε οἱ γονεῖς τὰ τέκνα σας γράμματα, διὰ νὰ γνωρίσωσι ποῖον εἶνε τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

Ἀφοῦ λοιπόν, ἀγαπητοί, τὰ γράμματα εἶνε τόσον καλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ διὰ τὸν πλούσιον καὶ διὰ τὸν πτωχόν, καὶ διὰ τὸν νέον καὶ διὰ τὸν γέροντα, καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐν γένει διὰ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας ἄνθρωπον, καὶ ἀφοῦ ὁ ἴδιος Θεὸς μᾶς παραγγέλλει τὴν σπουδὴν αὐτῶν, εἶνε πλέον ἀνάγκη ἐγὼ νὰ προσθέσω ὅτι ἐκάστου χριστιανοῦ ἀληθινοῦ καὶ ὀρθοδόξου χρέος ἱερὸν εἶνε τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ βοηθῆ καὶ τὸ νὰ συνδράμῃ μὲ ὄλας τοὺς δυνάμεις τὰ σχολεῖα; Καὶ ποῦ ἄλλου δύναται τις νὰ ἐξοδεύσῃ καλλίτερον τὰ χρήματά του, παρὰ βοηθῶν τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ σχολεῖα; Τὰ χρήματα τὰ ὅποια ἐξοδεύονται διὰ τὴν διατήρησιν καὶ εὐπρέπειαν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων, ἀδελφοί, εἶνε ἡ θυσία τοῦ δικαίου Ἄβελ, ἡ ὅποια ὡς θυμίαμα εὐοσμὸν ἀναβαίνει ἕως εἰς τὸν θρόνον τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ εἶνε τὸ πολῦτιμον μῦρον μὲ τὸ ὅποιον ἡ Μαρία ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ. Καλότυχοι λοιπόν καὶ τρεῖς καλότυχοι οἱ κητόρες τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχολείων καλότυχοι δὲ καὶ ὅσοι διατηροῦσι καὶ συνδράμωσιν αὐτὰ διότι οἱ τοιοῦτοι ὄχι μόνον τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων ἀπολομέανουσιν, ἔχοντες τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἐπερχομένων γενεῶν περιμένουσιν, ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ἐμπορευθέντες καθὼς ὁ πιστὸς δούλος τοῦ Εὐαγγελίου τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτοὺς ταλαντον, θὰ ἀκούσῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μισθοδοσίας παρὰ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ, Εὐ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα εἶ πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σὲ καταστήσω εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.

Ἰδοὺ, ἀδελφοί, διακόσια καὶ ἐπέκεινα ἄκακα καὶ ἀθῶα παιδιὰ, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα πτωχὰ καὶ ὀρφανὰ, τῶν ὁποίων οἱ γονεῖς μόλις δύναται νὰ προμηθεύωσιν εἰς αὐτὰ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ νὰ καλύψωσι τὴν γυμνασίαν των, περιμένουσιν νὰ ἴδωσι τὴν χριστιανικὴν Σας ἀγάπην. Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δι' αὐτῶν κράζει πρὸς ὑμᾶς «Ἐφ' ὅσον ποιήσητε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε.» Ἡ χριστιανισμὸς οὐδὲν ἄλλο εἶνε, ἀδελφοί, εἰμὴ ἀγάπη· μὲ ποῖον δὲ ἄλλον τρόπον καταλληλότερον καὶ μᾶλλον θεάρεστον δύναται τις ν' ἀποδείξῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀγάπην, παρὰ βοηθῶν καὶ συντρέχων ἄπορα καὶ ὀρφανὰ παιδιὰ εἰς τὸ νὰ σπουδάσωσι τὰ ἱερὰ γράμματα, ὥστε δι' αὐτῶν ν' ἀναδειχθῶσι καὶ τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται γενναῖοι καὶ τῆς πατρὶδος τέκνα εὐπειθῆ καὶ φιλόστοργα; Πόσοι ἄρὰ γε μεταξὺ αὐτῶν δὲν εἶνε προωρισμένοι καὶ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ νὰ κοσμήσωσι

καὶ τὴν πατρίδα ἀξίως νὰ ἐξυπηρετήσωσι καὶ τὸ ἔθνος νὰ τιμήσωσιν, ἐὰν διὰ τῆς ὑμετέρας συνδρομῆς δυνηθῶσι νὰ ἐκπαιδευθῶσι, καὶ οἱ ὅποιοι ἄνευ ταύτης κινδυνεύουσι νὰ μείνωσι σφόδρα ἀτελεσφόροισι; Ποῖαν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν δι' αὐτὰ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως; Ἐδίφητα, θὰ εἶπῃ πρὸς ὑμᾶς ὁ Κύριος, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ἐδίφησα διδασκαλίαν, ἐδίφησα λόγον Θεοῦ καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· διότι ὅτι οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. Ἀλλὰ τί λέγω; συχωρήσατέ με, ἀδελφοί. Βεβαίως τοιαύτη ἀφιλόπατρις καὶ ἀντιχριστιανικὴ ὑπόθεσις οὐδέποτε δύναται νὰ ὑποτεθῆ, προκειμένου περὶ Σμυρναίων. Καὶ ποῖα ἄλλη κοινότης δύναται νὰ ἐπιδείξῃ τοσούτους περικαλλεῖς ναοὺς ἢ τοσαῦτα φιλεκαπιδευτικά καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην ὑμῶν διαπρωσίως ἀνακηρύττοντα; Ἡ τάχα δὲν εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι μὲ τὴν σοφίαν των ἔκαμιν νὰ τοὺς θαυμάζῃ καὶ νὰ τοὺς τιμᾶ ὁ κόσμος; ἢ δὲν εἴμεθα καὶ ἡμεῖς τέκνα γνήσια τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὅποια ἀνέδειξε τόσους καὶ τόσους σοφοὺς ἱεράρχας καὶ τῆς ὀρθοδοξίας διδασκάλους, οἵτινες καὶ αὐτοί, ὡς ἀληθεῖς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι, κατελάμπρυναν τὴν Ἀσίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου καὶ ἑστερέωσαν τὴν πίστιν; Ναί, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί· δύο κυρίως εἶνε τὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὅποια κάμνουν τὸν Ἑλληνα νὰ διακρίνεται καὶ ξεχωρίζῃ ἀπὸ ὄλα τὰ ἄλλα ἔθνη· ἡ μεγάλη αὐτοῦ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη, χάριν τῆς ὁποίας τὰ πάντα προθύμως θυσιάζει, καὶ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀσάλευτος αὐτοῦ πίστις, διὰ τὴν ὅποιαν καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ μετὰ χαρᾶς χύνει. Δεῦτε λοιπόν, ἀγαπητοί, ἄς ἀποδείξωμεν καὶ ἄς βεβαιώσωμεν καὶ ἡμεῖς τώρα διὰ τῶν ἔργων ὅτι καὶ τῶ ὄντι εἴμεθα Ἑλληνας καὶ χριστιανοὺ ὀρθοδόξους, προσφέροντες μὲ τὴν ἐλευθερίότητα ἐκείνην, ἡ ὅποια χαρακτηρίζει καὶ τιμᾶ τὸν Ἑλληνα, τὸν ὀβολὸν μας διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος, ἔχοντες κατὰ νοῦν τὸ τοῦ ἀποστόλου «Ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐν εὐλογίαις, ἐν εὐλογίαις καὶ θερήσει» καὶ τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο καὶ σοφὸν λόγιον «Ὁ εὐεργεσίαν σπείρων εὐγνωμοσύνην συγκαμῖσει.»

Σεῖς δέ, ἀγαπητοί μου μαθηταί, μὴ λησμονῆτε ὅτι χρέος ἱερὸν ἔχετε, κάθε πρωτὴ καὶ ἑσπέρας προσευχόμενοι, νὰ δέεσθε πρὸς τὸν Ὑψιστον καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδρυτῶν καὶ εὐεργετῶν τοῦ Σχολείου Σας· διότι καὶ οὗτοι, ὡς ἄλλοι φιλόστοργοι γονεῖς, φροντίζουσι διὰ τὴν εὐτυχίαν σας. Ὑψόνοντες δὲ χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν πατέρα τῶν φώτων, λέγετε πρὸς αὐτόν· «Τὸν σεβασμιώτατον ἱεράρχην μας Κ. Κ. Μελέτιον φύλαττε, Κύριε, εἰς πολλὰ ἔτη! Τοὺς ἰδρυτάς, ἐφόρους καὶ εὐεργέτας τοῦ Σχολείου μας εὐτυχεῖς καὶ εὐδαίμονας διατήρησον! ἡμᾶς δὲ φώτισον ὅπως κατασταθῶμεν ἄνδρες τίμιοι καὶ ἐνάρετοι καὶ τῆς ἀγίας σου Ἐκκλησίας στύλοι ἀρραγεῖς καὶ ἀκράδαντοι. Ἀμήν.

Ἔ ρ ι ω ν .

Ἄν κατὰ ἀνέφελόν τινα τοῦ Φεβρουαρίου ἑσπέραν, ὄντες ἐσπραμμένοι πρὸς νότον, ὑψώσωμεν τὰ βλέμματα εἰς τὸν Ὀβόλον

τοῦ οὐρανοῦ, εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ θαυμάσωμεν τὸν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν κόσμον Φῶς ζωηρὸν ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀστέρων εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἐκχυνόμενον καταθέλγει μὲν τὴν ἔρασιν, ἀνυψῶ δὲ τὸν νοῦν. Καὶ ναὶ μὲν οἱ εἰς τὸν Ταῦρον καὶ εἰς ἄλλους ἀστερισμοὺς ἀνήκοντες διαφόρων μεγεθῶν ἀστέρες πολὺ βεβαίως συντείνουσιν εἰς τὴν θαυμαστὴν ταύτην τῶν ἐκτάσεων διακόσμησιν, ἀλλὰ τὸ τετράπλευρον ἐκεῖνο, τὸ ἔχον ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ τοὺς τρεῖς ἰσομεγέθεις λαμπροὺς καὶ ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντας ἀστέρας, εἶνε τὸ ἐλκυστικώτατον πάντων. Τὸ

τετράπλευρον ἐκεῖνο, μετὰ τῶν ἐντὸς καὶ περὶ αὐτὸ ἀστέρων, ὀνομάζεται ὁ τοῦ Ὠρίωνος ἀστερισμός.

Ἐνεκα τῆς περὶ τὸν ἥλιον περιστροφῆς τῆς γῆς ὁ ἀστερισμὸς οὗτος, ὡς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ (μόνοντῶν περὶ τὸν πόλον ἐξαιρουμένων), καθύπεσον προχωρεῖ τὸ ἔτος φαίνεται προχωρῶν πρὸς δυσμὰς καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον δὴλως διόλου ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καλύπτεται, 5-πως μετὰ τινα χρόνον ἀρχίσῃ νὰ ἀνατέλλῃ τὸ πρῶτον πάλιν, βαδίζων πάντοτε πρὸς δυσμὰς ἕως αὐτοῦ περὶ τὸν Νοέμβριον καὶ Δεκέμ-

βριον φαίνεται καθ' ὅλην τὴν νύκτα.

Οἱ ἡμέτεροι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καὶ ἐγίνωσκον καὶ πολλὰ ἐποικήσαντο χρῆσιν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀστερισμοῦ τούτου. Ὁ Ὀμηρος περιγράφων τὴν ἀσπίδα, τὴν ὅποιαν ὁ Ἡρακλῆς διὰ τὸν Ἀχιλλεὺς κατεσκεύασε, λέγει ὅτι μέρος τῶν ἐπ' αὐτῆς κοσμημάτων παρίσταν τὰ οὐρανια σώματα κατ' ἀστερισμούς, ἐξ ὧν ἀναφέρει

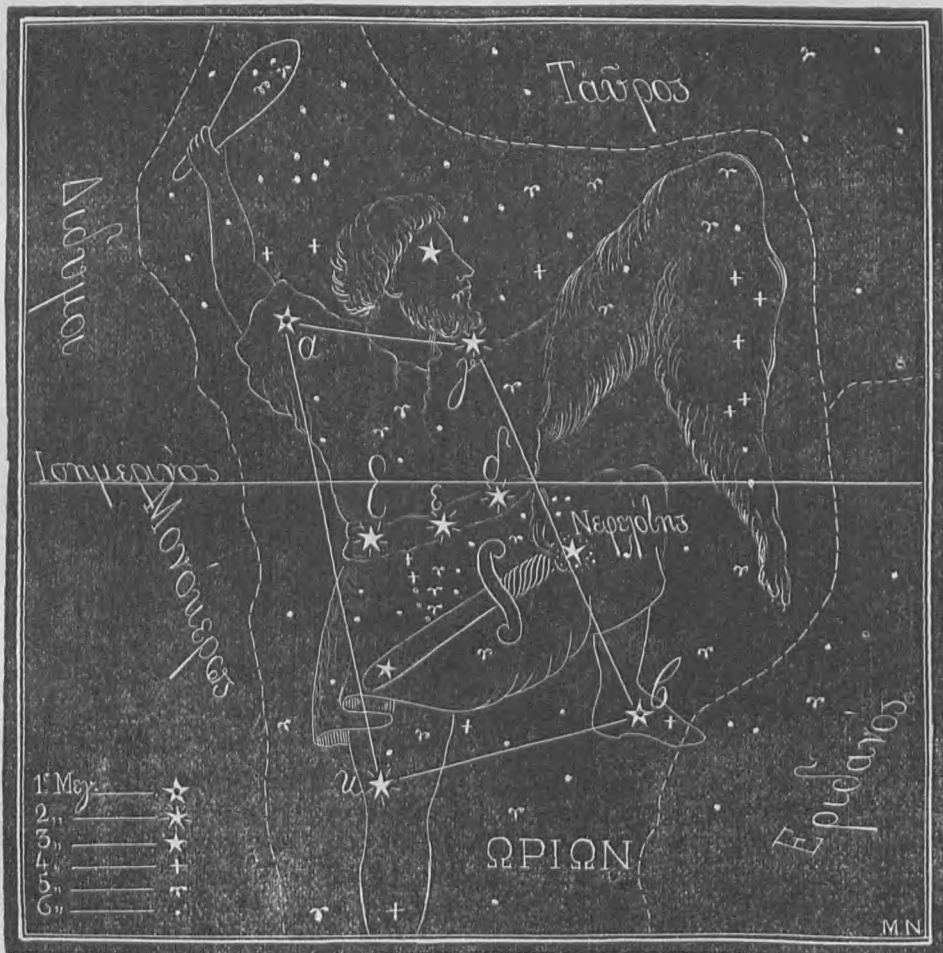
Πλειάδας ὀ' Ἰαδὰς τε τό τε σθένος Ὠρίωνος
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπὶ κλισίῃν καλέουσιν.

Ἦτ' αὐτοῦ στρέφεται καὶ τ' Ὠρίωνα δοκεῖται,
Ὄτη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.

(Ἰλιάδ Σ. 486—489).

Ἐκτὸς τοῦ Ὀμήρου, ὁ Ἡσίοδος εἰς τὸ ποίημα αὐτοῦ τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἔργα καὶ Ἡμέραι» καὶ πολλοὶ ἄλλοι συγγραφεῖς τὸν ἀναφέρουσιν. Οἱ μυθολόγοι διηγούνται ὅτι ὁ Ὠρίων ἦτο ἰσχυρὸς τις κυνηγός, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὅστις ἐγεννήθη ἐν τῷ δέρματι ταύρου τινός καὶ εἶχε τὸ ἀνάστημα τόσον μεγαλείτερον τοῦ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ὥστε καὶ παίζων ἠδύνατο νὰ ταράττῃ

τὴν ἡσυχίαν τῶν θαλασσῶν· εἶχε τὸ προτέρημα διορηθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς του νὰ περιπατῇ ἐπὶ τῶν κυμάτων, καὶ ἦτο ἐραστὴς τῆς Μερόπης, μιᾶς τῶν Πλειάδων, ἣν καὶ εἰσέτι φαίνεται διώκων ἂν καὶ ἐκεῖνη δὲν τὸν ὀρέγεται. Τινὲς ἐπιπροσθέτουσιν ὅτι ἠράσθη καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, ἀλλ' ἢ παρθένος θεᾶ, ὀργισθεῖσα διὰ τὴν αὐθάδειαν αὐτοῦ, ἔπεμψε τὸν σκορπιὸν ὅστις καὶ τὸν ἐθάνατ' ὤψε. Πλὴν ἐκάστη τῶν φράσεων τούτων, ἂν καὶ φέρῃ τὸ σχῆμα τοῦ μύθου, κρύπτει ὁμῶς καὶ μίαν ἀλήθειαν· διότι

Ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ὠρίωνος

καὶ ὁ τοῦ Σκορπιῦ ἀστερισμὸς ἀνατέλλει περὶ τὴν ὄραν καθ' ἣν θύει ὁ τοῦ Ὠρίωνος, καὶ τὰς Πλειάδας φαίνεται οὗτος διώκων χωρὶς νὰ δύναται ποτὲ νὰ τὰς φθάσῃ, δυσόστας καὶ ἀνατελλούσας πάντοτε πρὸ αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ πλεῖστον τῆς νυκτός ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα φαίνεται, οὖσαν ἐποχὴν χειμῶνος, τρικυμῖαι ταράττουσι τὰς θαλάσσας καὶ πλησιέστατα τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ Ταύρου εὐρίσκειται. Δὲν εἶνε δὲ καὶ διόλου ἀπίθανον ὅτι οἱ Χαλδαῖοι, οἵτινες πολλοὺς αἰῶνας πρὶν ἢ τῆς Ἑλλάδος λαμπὰς ἀναβῆθῃ, κατεγίνοντο καὶ ἐγίνωσκον τὰς κινήσεις τῶν οὐρανίων.

πωμαίων, ἔδωκαν εἰς τὸν λαμπρότατον τούτου ἀστερισμὸν τὸ ὄνομα τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῶν Νεβρώδ, ὅστις, ὡς ἐκ τῆς Γενέσεως μανθάνομεν, «τὴν γίγας κυνηγὸς» καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτῶν Βαβυλῶν καὶ Ὁρέχ καὶ Ἀρχάδ καὶ Χαλάνη, ἐν τῇ γῇ Σενάφρ.» (Γεν. ι. 9, 10). τὸ ὅποιον φαίνεται ἐνισχυόμενον καὶ ὑπὸ τῆς βίβλου τοῦ Ἰώβ, τοῦ ἀρχιεπιστοῦ τούτου γραπτοῦ μνημείου, ἐν ᾧ δις (ἐν κεφ. θ'. 9 καὶ λη. 31) τὸ ὄνομα τοῦ ἀστερισμοῦ τούτου ἀναφέρεται· καθότι ἡ ἐβραϊκὴ λέξις (1) *kesel*, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ Ὁ. καὶ πάντες οἱ ἀρχαῖοι μεταφράσται μεταφέρουσιν ἐν τούτοις διὰ τῆς λέξεως «Ὠρίων», ἀπαντῶσα ἐν ταῖς Παροιμίαις (2) μεταφράζεται τρελλός, αὐθάδης, ἀφρων κ.τλ. ἐπιθέτα κοινῶς διδόμενα ὑπὸ τῶν Ἑβραίων εἰς τὸν πρῶτον ἐκείνον μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῆς εἰδωλοκρατίας ἰδρυτήν. Τὴν φήμην τοῦ γίγαντος τούτου κυνηγοῦ, τοῦ ἀπαστερωθέντος, ἔφερε βεβελίως καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς παράδοσις, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ὁ τοῦ Ὠρίωνος μῦθος.

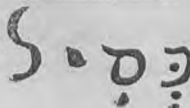
Ὁ κατὰ τὸν δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνα ἀκμάσας Πτολεμαῖος ὁ Κλαύδιος σημειοὶ ἐν τῷ καταλόγῳ αὐτοῦ τὰς θέσεις τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἀστέρων ἀνηρόντων εἰς τὸν ἀστερισμὸν τούτου. Εἰς τούτους οἱ νεώτεροι προσέθηκαν ἀκόμη πολλοὺς· σήμερον ὅμως, διὰ τῆς βοήθειας τῶν τηλεσκοπίων, οἱ τὸ σύμπλεγμα τοῦτο ἀποτελοῦντες ἀριθμοῦνται κατὰ χιλιάδας. Ἄλλ' ἐκ πάντων αὐτῶν οἱ τὰ μάλιστα ἀξιοσημειῶται εἶνε ὀκτὼ ἦτοι:

1) Οἱ τὸ τετραπλευρον ἀποτελοῦντες τέσσαρες, ἐξ ὧν οἱ ὑψηλότερον ἢ βορειότερον κείμενοι δύο, σημειούμενοι μὲ τὰ γράμματα α καὶ γ, προσδιορίζουσι τοὺς ὅμους τοῦ συμβολικοῦ Ὠρίωνος (ὁ μὲν ἀνατολικώτερος α τὸν δεξιὸν ὄμω, ὁ δὲ δυτικώτερος γ τὸν ἀριστερόν)· καὶ οἱ χαμηλότερον ἢ νοτιώτερον κείμενοι ἕτεροι δύο, ὁ μὲν ἀνατολικώτερος κ τὸ γόνυ τὸ δεξιόν, ὁ δὲ δυτικώτερος β τὸν πόδα τὸν ἀριστερόν.

2) Οἱ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τετραπλεύρου τρεῖς ἰσομεγέθεις καὶ ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντες οἱ σημειούμενοι μὲ τὰ γράμματα δ ε καὶ ζ, (δ ὁ δυτικώτερος, ε ὁ μεσαῖος, ζ ὁ ἀνατολικώτερος) οἵτινες καὶ ζώνη τοῦ Ὠρίωνος λέγονται. Καὶ

3) Ὁ κάτωθι τῆς ζώνης φαινόμενος ὅστις εἶνε καὶ ὁ θυμικώτερος πάντων.

Ἐκ τούτων οἱ δύο, ἦτοι α καὶ β εἶνε ἀστέρες πρώτου μεγέθους οἱ γ, δ, ε, ζ καὶ κ εἶνε μικροτέρου μεγέθους· ὁ δὲ κάτωθι τῆς ζώνης ἂν καὶ φαίνεται πολὺ μικρότερος, εἶνε τετραπλοῦς καὶ εὐρυσκετικὴ εἰς τὸ κέντρον περιφήμου νεφελότητος. Περὶ τῆς νεφελότητος ταύτης μεταφέρομεν ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ K. Edwin Dunkin, (Midnight Sky pag 181) τὰ ἐξῆς: «Ὅταν ἡ θαυμασία αὕτη νεφελότης θεωρῆται διὰ τηλεσκοπίου, φαίνεται ὡς κεφαλὴ ἰχθύος μὲ τὴν ὁποίαν βεβαίως ὁμοιάζει. Ὁ Ἰωάννης Ἐραχελὸς παρατηρῶν αὐτὴν δι' ἀντανκλαστικῆς τηλεσκοπίου εἴκοσι ποδῶν μήκος ἔχοντος ἐν Slough δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν παρομοιάσῃ καλλιτέρον ἢ μὲ πηγνυόμενον ὑγρὸν ἢ ἐπιφανείαν ἔχουσαν ἐπ' αὐτῆς ἰερίου τεμάχια, ἢ μὲ χαρακωμένον οὐρανόν. (macherel Sky).

(1). — (2). Παρ. α. 32 l. 1, 8 κτλ.

Τῷ ἐφαίνετο προσέτι ὅτι ὁ χρωματισμὸς τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου κάπως ὁμοιάζε πρὸς τὸν τῆς μεγάλης ταύτης νεφελότητος, ἂν καὶ ἡ διάχυσις ἦτο ἀνωμαλωτέρα καὶ τὰ διάμεσα σκοτεινότερα. Τὰ ἔριοσιδῆ τεμάχια ἀντὶ στρογγύλων ἦσαν ὡς μικρὰι τολύπαι. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἴχνος παρατηρεῖτο, ὅτι συνίσταται ἐξ ἀστέρων καθότι ἡ ὕψις αὐτῆς ἦτο ὅλως διόλου διάφορος τῶν εἰς ἀστέρας ἀναλυομένων νεφελότητων . . . Ἐξ ἀναλύσεων τοῦ φωτός ἐξάγεται μετὰ πολλῆς τῆς πιθανότητος ὅτι ὑδρογόνον καὶ νιτρογόνον μετὰ τρίτης τινὸς καὶ εἰσέτι ἀγνώστου οὐσίας εὐρίσκονται ἐν τῇ νεφελότητι ταύτῃ.»

Ἄν ἐξετενόμεθα εἰς τὰ καθέκαστα ἀπὸ τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῶν παρατηρήσεων τῶν ἐπιστημόνων, οὐ μόνον τὸν λογονήθελλον μηχανεὶν πέραν ἴσως τοῦ δέοντος ἀλλὰ καὶ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ ἠθέλομεν κατανηθῆσι συμπέρασμα, ὅτι δηλαδὴ, καθόσον οἱ ἄνθρωποι κόποι τῶν ὀλιγίστων ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἐπιστήμην διὰ νέων ἀντακμειβόντων ἀνακαλύψεων, κατὰ τοσοῦτον τὰ εἰς τὸν ἄνθρωπον δεικνυόμενα θαυμάσια πολλαπλασιάζονται καὶ κατὰ τοσοῦτον ἡ σμικρότης αὐτοῦ γίνεται καταφανής. Καὶ ὅμως εἰς τοὺς πλείστους ἐξ ἡμῶν, οἵτινες οὐ μόνον τὴν φύσιν οὐδέποτε αὐτοὶ ἠρωτήσαμεν ἀλλ' οὔτε καὶ τοὺς κόπους τῶν καταγινόμενων γινώσκομεν, πολλακίς παρατηρεῖται τὸ ἐναντίον! Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ κακὸς ἡμῶν δαίμων κατέπεισε τοὺς πλείστους ἐξ ἡμῶν ὅτι σύμπασα ἡ ἀρετὴ, σύμπασα ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν ἐντὸς τῆς φιλαυτίας ἐκάστου ἐμφωλευεῖ δι' ὃ καὶ κολλακεύοντες αὐτὴν πολὺ συχνὰ ἀκούομεθα λέγοντες ὅτι ἀνήλθομεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, κατεμετρήσαμεν τὰς ἐκτάσεις, ἐγένεομεν κύριοι τοῦ παντός, εἶμεθα θεοὶ! Ἄλλὰ πρὸς Θεοῦ τίνας; . . . Ἡμεῖς οἵτινες ἂν ποτε ἀτενίσωμεν τὸν οὐρανὸν ἀνεξίζομεν ὡς ἡ ἀλεκτορίς ἔταν καταπίνῃ τὸ ὕδωρ, ἢ οἱ ὄλγιοι ἐκεῖνοι οἵτινες ἄμα ἤκουον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀπεκαλύπτοντο καὶ ἐρρίπτοντο ἐπὶ τῶν γονάτων; Δ. Ζ.

Τὰ πρώτιστα δόγματα τῆς Προόδου.

1. Ἀλήθεια. Μὲ τὴν ἀλήθειαν παρίσταται ὁ ἄνθρωπος εἰκὼν Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, μὲ τὴν ἀλήθειαν ἔλκει πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ὁμοίων του· μὲ τὴν ἀλήθειαν ἀπολαμβάνει τὸ σέβας τῶν πεπαιδευμένων· μὲ τὴν ἀλήθειαν ἀφίνει ἐνδοξον κληρονομίαν εἰς τὰ τέκνα του· μὲ τὴν ἀλήθειαν χαίρει ὑπόληψιν ἀγαθοῦ συζύγου, καλοῦ πατρὸς καὶ πιστοῦ φίλου· μὲ τὴν ἀλήθειαν ἀποκτᾷ χαρακτῆρα ἀπερίγραπτον τιμίου πολίτου· μὲ τὴν ἀλήθειαν βελτιώνει ὁ ἄνθρωπος τὰ ἦθη, συντρέχει εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς κοινωνίας, εἰς ἣν ἀνήκει, καὶ πλησιάζει τὸν μέγαν Σωκράτην.

2. Ἀρετὴ. Διὰ τῆς ἀρετῆς ἐξομοιοῦται ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεόν, γίνεται πρωτότυπον τῆς ἠθικῆς καὶ ἐξάγει τοὺς ὁμοίους του ἀπὸ τὴν πλάνην τῆς δεισιδαιμονίας. Ὁ ἐνάρετος ἀνασύρει ἀπὸ τὸν βόρβορον τῶν ἀμαρτημάτων τὴν ἀνθρώπινον φυλὴν, τὴν φέρει εἰς τὴν ἡμερον ζωὴν καὶ τὴν βιάζει ν' ἀφήσῃ τοὺς ἔραβους δρόμους καὶ νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τοῦ κοινωνικοῦ

βίου, ητις εἶνε ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον καὶ ἡ πολυπλασάσις ὄλων τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν. Ὁ ἐνάρετος γίνεται ἀκαταμάχητος εἰς τὴν ἐξιστορίαν τῆς ἀληθείας, παρρησιάζεται θαρραλέως ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου καὶ τιμᾶται μὲ τὸ ἐπώνυμον τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὴν ὑφήλιον.

3. Δικαιοσύνη. Ποτὲ ἄς μὴν ἐλπίσῃ εἰρηνικὴν ζωὴν εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, ὅστις δὲν καθυποβάλλῃ ἑαυτὸν εἰς τοὺς κανόνας τῆς Δικαιοσύνης. Φίλοι, συγγενεῖς, ὁμότεχνοι, ἐχθροί, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ ἀλόγα ζῶα, ὄλοι καταβοῶν ἐναντίον τοῦ ἀδίκου ἀνθρώπου! καὶ ἡ συνείδησις αὐτῆ τοῦ ἴδιου ἐπαναστατεῖ πολλάκις ἐναντίον καὶ τὸν κατασταίνει δυστυχῆ, ὡς καὶ εἰς τὰς στιγμὰς τοῦ ὕπνου! τὸ ἔθνος του μισεῖ τὸν ἀδικον καὶ ὁ γραφικὸς κάλαμος γύνει κατὰ τῆς κεφαλῆς του τῆς Πίσσας τὰς φλογώδεις ὕλας. Το ἐπίθετον τοῦ Ἀριστείδου ἀποκτᾷ μόνος τῆς Δικαιοσύνης ὁ φίλος καὶ ἔλκει τῆς ἀνθρωπότητος τὴν εὐγνωμοσύνην εἰς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

4. Παιδεία. (1) Τῆς Παιδείας τὸ πνεῦμα ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἐξέλθῃ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν χαμαλικὴν τάξιν, ἔπου ἀλλεπάλληλοι συμφοραὶ τὸν ἔθεσαν καὶ νὰ ἀναβῇ εἰς τάξιν ὑψηλὴν καὶ ἐλεύθερον, ἔπου τὸν περιμένει νέα ζωὴ πλήρης εὐδαιμονίας.

5. Βιομηχανία. Ἡ Βιομηχανία παύει τὰς ἐπαναστάσεις, σὺννει τὰς στάσεις, ἐξολοθρεύει τὴν πενίαν καὶ εὐτυχεῖ τὰ Κράτη ἐκεῖνα ὅσα φιλικώτατα ἤθελον τὴν ἐναγκαλισθῆ τὸνναντίον δὲ δυστυχεῖ καὶ εἰς φρικωδεστέραν πενίαν κατασταίνει τὰ Κράτη ἄτινα δὲν ἤθελον τὴν ἀγαπήσει (2).

Τσομπανησιὰ, 18 Μαρτίου 1877.

(Ἐκ τῆς Προόδου Π. Σ.)

Γ. ΒΛΑΣΙΑΔΗΣ.

(1) Χάριν τῆς Παιδείας ὁ εὐεργετικώτατος καὶ φιλόλαος ἡμῶν Ἄναξ Σουλτάν Ἀβδούλ Ἀζίζ εὐμενεῖ διαθέσει ἠυδόκησε καὶ συστήνονται καθ' ὅλην τὴν Κραταίαν Αὐτοῦ Ἐπικράτειαν Φιλ. Σύλλογοι καὶ διάφορα μικρὰ καὶ μεγάλα ἐκπαιδευτήρια, πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν λαῶν Του.

Τοιοῦτω λοιπὸν Αὐτοκράτορι μέγιστος φόρος εὐγνωμοσύνης ὁφείλεται. Σ. Γ. Β.

(2) Ἡ Βιομηχανία καὶ πρὸ πάντων ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος αὐτῆς κλάδος ἡ Γεωργία, χρειάζεται κυρίως α.) πολυχειρίαν, ἥτις νὰ ἐργάζωνται ὁμοῦ πολλοὶ ἄνθρωποι, καθότι ἀγαθοὶ οἱ δύο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἀπὸ τῶν πιεστηρίων τοῦ ἀρτιστυτάτου ἐν τῇ πόλει ἡμῶν τυπογραφείου Ἀγαμέμνονος Ρηγοπούλου ἐξῆλθε κατ' αὐτὰς σύγγραμμα καθαρῶς τετυπωμένον, οὗ ὁ τίτλος Ἀνακαλύψεις καὶ ἐφρευρέσεις, μετὰφρασις ἐλευθέρα καὶ κατ' ἐκλογὴν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ μετὰ τινων προσθηκῶν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Ν. καὶ Α. Στεφ. Κάσδαγλη.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο συνιστῶμεν τοῖς ἀναγνώσταις ἡμῶν καὶ ἰδίως τοῖς διδασκάλοις, ὡς βιβλίον δι' ἀνάγνωσιν λίαν κατάλληλον, καθ' ὅσον μάλιστα οἱ φιλογενεῖς ἐκδοταί φιλοπονήσαντες αὐτὸ ὡς ἀναγνωσματάριον τῶν μικρῶν μαθητῶν καὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐκδόντες, τὸ διανέμουσι δωρεὰν εἰς ὁμογενῆ σχολεῖα.

ΛΥΣΕΙΣ.

Τοῦ 5ου λογογράφου

«Ζημίαν αἰροῦ μάλλον ἢ κέρδος αἰσχρόν.»

Ἰπὸ τῶν κυρίων Σ. Α. Φοντριέ καὶ Α. Ι. Χριστοφίδου (ἐκ Σμύρνης), Ν. Κ. Ἀναστασιάδου καὶ Ιω. Δ. Μανώλη (ἐκ Κ)λεως).

Τοῦ 6ου λογογράφου.

« Αἱ μυστικαὶ συνδιαλέξεις γεννώσιν ὑπονοίας.»

Τῆς Α' κλειδός (1).

Ἀίνιγμα 7ον.

Τὰ πρῶτά μου τοῦ Βάχχου

Ζητοῦν οἱ Θιασῶται,

Τὸ ὕστερον ζηλοῦσιν

Ἐρμού οἱ ὄπαδοί.

Τὸ ἔλον μου ὑπῆρξε

Κοιτὶς ἀνδρός, ὅποτε

Κ' οἱ θῆρες τῆς θαλάσσης

Ἦσαν φιλαοιοί.

Τί τοῦτο;

Γ. Α. Α.

ὑπὲρ τὸν ἕνα καὶ, ἔπου πτύσσονται πολλοὶ γίνονται ποτάμιον. 6.) Ἄνα μίαν Τράπεζαν (Banque) τοῦλάχιστον εἰς ἕκαστον δῆμον ἢ ὅποια νὰ παρέχῃ τοῖς Γεωργοῖς χρήματα μὲ ἐλαφροὺς τόκους (οὐχὶ καθὼς οἱ Τοκογλύφοι μας 25 καὶ 50 τοῖς 0)0). Εὐχῆς ἔργον ἦτο, ἀν' ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἐλάμβανε πρόνοιαν περὶ τοῦ κλάδου τούτου, καὶ ἔπραττε πᾶν ὅτι δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ. Σ. Γ. Β.

(3) Ἐν τῷ 7ῳ στίχῳ τῆς Κλειδός ἡ λέξις ηρεβῆδ ὤφειλεν εἶναι ηρεβῆδ, ἐν δὲ τῷ 9ῳ ἡ θυθηξυῖξυ—θυνηξυῖξυ.

Γρίφος 7ος

N E
O Δ
E O I K O I
E N N Σ
N O L

O

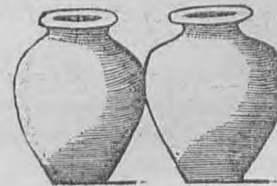

N
AK
ATA

Ἱστορικὸς Συρακούσιος αὐτὸς ἔφα

T
I Σ
E

M O

(Τὸ πρῶτον πέμψοντι τὴν λύσιν δωρεῖται παρά τοῦ συντάκτη τοῦ γρίφου τούτου κ. Α. Χριστοφίδου ἐπὶ ἐν ἔτος ὁ Πιθηγορίης ἔμα τὴν ἐνάραξαι αὐτοῦ).